

## INSTRUCCIONES

Por favor acepte abrir este documento en pantalla completa.

### HERRAMIENTAS

- Entrar o Salir del Modo de Lectura "**Ctrl + L**"
- Avance o Retroceso de páginas **Flechas " ← y → "**
- Zoom "**Ctrl**" + **Scroll del mouse**
- Ampliación o reducción personalizada "**Ctrl + Y**"
- Búsqueda en el documento "**Ctrl + F**"

## INSTRUKCIOJ

*Akceptu malfermi ĉi dosieron je tutampleksa ekrano.*

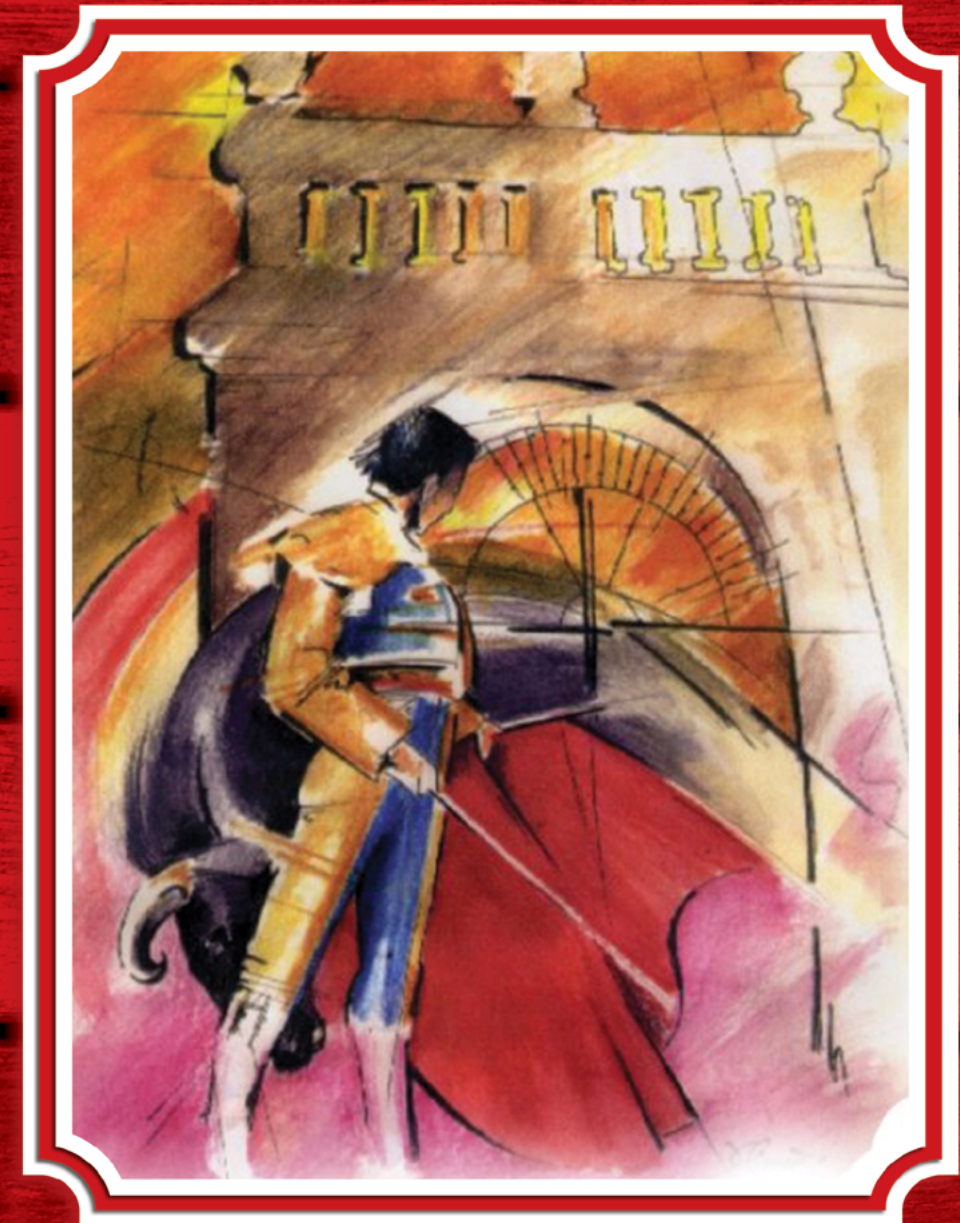
### ILOJ

- Eniri / eliri je legadmaniero "**Ctrl + L**"
- Malantaŭeniri / antaŭeniri je paĝoj **uzu klavojn " ← aŭ → "**
- Zomi "**Ctrl** + **rulilo de la muso**"
- Pligrandigi / malpligrandigi bildon "**Ctrl + Y**"
- Serĉi vortojn "**Ctrl + F**"

# PLENA ILUSTRITA TAŬRVORTARO

## DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO

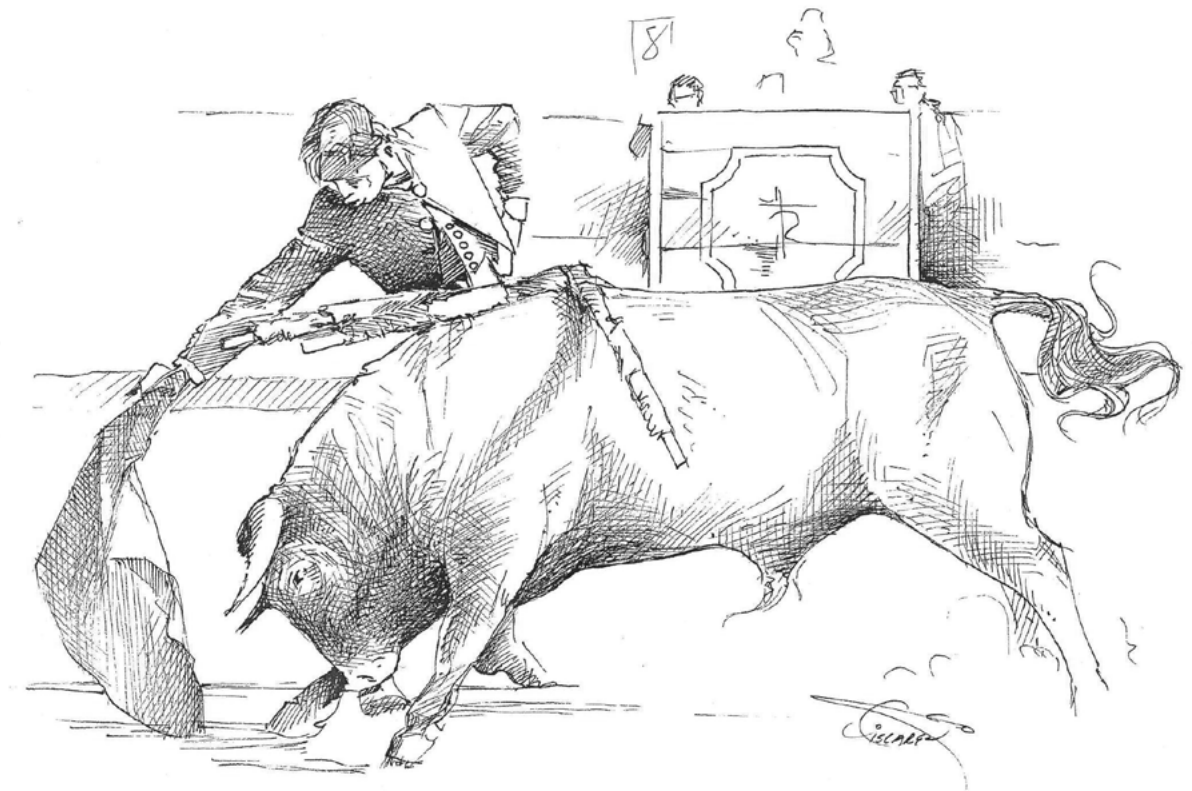
**ESPAÑOL – ESPERANTO ESPERANTO – ESPAÑOL**  
**HISPANA – ESPERANTO ESPERANTO – HISPANA**



Una aportación de GUILLERMO MACÍAS Y DÍAZ INFANTE  
a las actividades de MEA

**mea**  
meksika esperanto-asocio

PLENA ILUSTRITA  
**TAŬRVORTARO**  
DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO  
ESPAÑOL – ESPERANTO ESPERANTO – ESPAÑOL  
HISPANA – ESPERANTO ESPERANTO – HISPANA



Escrito y traducido por / Verkita kaj tradukita de  
**GUILLERMO MACÍAS Y DÍAZ INFANTE**

Con la consultoría para las frases ejemplificativas, de /  
Kun la konsultado por la ekzemplaj frazoj, al  
**JUAN PABLO MACÍAS MONTES**

Ilustrado con / Ilustrita kun  
Fotografías de / Fotografajoj de  
**RUBÉN ALBERTO LÓPEZ GONZÁLEZ**  
Dibujos a mano de / Manfaritaj desegnaĵoj de  
**JOSÉ ALBERTO TISCAREÑO RODRÍGUEZ**

Edición y publicación del autor, como una aportación para las actividades de /  
Eldono kaj publikigo de la aŭtoro, kiel alportado por la agado de

**mea**  
meksika esperanto-asocio

Primera Edición / Unua eldono  
Aguascalientes, México, 2013



Plaza de Toros Monumental de Aguascalientes  
Taŭroplaco Monumenta de Aguaskalientes

Guillermo Macías y Díaz Infante @ Todos los derechos reservados / Ĉiuj rajtoj rezervitaj

Todas las fotografías y dibujos son propiedad de sus respectivos autores y se publican con permiso legal de los mismos.  
Ĉiuj fotoj kaj desegnaĵoj estas propraj de la koncernaj aŭtoroj kaj ilin oni publikigas kun leĝa rajtigo de ties proprantoj.

Una aportación del autor para las actividades de /  
Alportado de la aŭtoro por la agado de



Consulte nuestra página / Vizitu nian paĝaron

<http://meksikoesperanto.org>

Correo electrónico / Retadreso

[meksika.esperanto.asocio@gmail.com](mailto:meksika.esperanto.asocio@gmail.com)

MEKSIKA ESPERANTO-ASOCIO, A.C.

Aguascalientes, Ags., México

Tel. (+52) 449 152 0241

# PLENA ILUSTRITA TAŬRVORTARO

## DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO

• • •  
Presentación  
Prezentado

# Contenido

<b>Presentación</b>	<b>3</b>
Por el Arq. Francisco Guel Macías	6
Por MEA	8
Prólogo, Guillermo Macías y Díaz Infante	10
Sobre la Asociación	12
<b>Artículos</b>	<b>13</b>
Sobre Aguascalientes	15
El Jardín de San Marcos	17
¿Qué es el Esperanto? Vicente Valdés Bejarano	18
¿Qué es el toreo? Gustavo Arturo de Alba	19
El Toreo y la Historia, Xavier González Fisher	20
La Fiesta de Toros en Aguascalientes, Jesús Zavala	22
Pérez Moreno	
Torero, ¿por qué torero? Juan Pablo Macías Montes	26
Macías Montes	
El Decreto de la Fiesta de Toros como patrimonio inmaterial	28
Aguascalientes, la ciudad	30
<b>Aclaraciones y tecnicismos lingüísticos</b>	<b>31</b>
Aclaraciones, propuestas y enriquecimiento	33
Criterios de traducción	34
Pronunciación	36
Zamenhof, el Esperanto y el toreo	38
Algo sobre el Esperanto, para hispanoparlantes	40
<b>Vocabulario temático ilustrado</b>	<b>41</b>
Los eventos taurinos	43
La plaza	44
Instrumentos del toreo	46
Toros	48
El traje	51
Los hombres del toreo	52
La corrida	54
Los actos del toreo	56
Toreando	60
El triunfo	63
Más allá de la plaza	64
<b>Vocabulario temático explicado</b>	<b>65</b>
Los eventos taurinos	67
La plaza	68
Instrumentos del toreo	70
Toros	72
El traje	73
Los hombres del toreo	74
La corrida	76
Los actos del toreo	76
Toreando	79
El triunfo	82
Más allá de la plaza	82
<b>Vocabulario alfabético Español – Esperanto</b>	<b>83</b>
<b>Vocabulario alfabético Esperanto – Español</b>	<b>89</b>
<b>Palabras esperantizadas y dichos taurinos</b>	<b>95</b>
Algunas plazas de toros mexicanas	99
El autor, el productor y los ilustradores	105

# Enhavo

<b>Prezentado</b>	
Fare de Ark. Francisco Guel Macías	
Fare de MEA	
Antaŭparolo, Guillermo Macías y Díaz Infante	
Pri la Asocio	
<b>Artikoloj</b>	
Pri Aguaskalientes	
Ĝardeno Sankt-Marko	
Kio estas Esperanto? Vicente Valdés Bejarano	
Kio estas toreado? Gustavo Arturo de Alba	
Toreo kaj Historio, Xavier González Fisher	
La Festo de Taŭroj ĉe Aguaskalientes, Jesús Zavala	
Pérez Moreno	
Torero, ĉkial torero? Juan Pablo Macías Montes	
Macías Montes	
Dekreto pri Taŭrofestoj kiel nemateria heredaĵo	
Aguaskalientes, la urbo	
<b>Klarigoj kaj lingvaj teknikaĵoj</b>	
Klarigoj, proponoj kaj enriĉigo	
Kriterioj pri tradukado	
Elparolado	
Zamenhof, Esperanto kaj toreo	
Sciigo pri Esperanto por hispanparolantoj	
<b>Ilustrita laŭtema vortaro</b>	
Taŭrokazaĵoj	
Toreejo	
Toreadiloj	
Taŭroj	
Kostumo	
Toreadhomoj	
Taŭrkurado	
Toreagado	
Toreadi	
Sukceso	
Ekstere de la placo	
<b>Eksplikita laŭtema vortaro</b>	
Taŭrokazaĵoj	
Toreejo	
Toreadiloj	
Taŭroj	
Kostumo	
Toreadhomoj	
Taŭrkurado	
Toreagado	
Toreadi	
Sukceso	
Ekstere de la placo	
<b>Alfabeta vortaro Hispana – Esperanto</b>	
<b>Alfabeta vortaro Esperanto – Hispana</b>	
<b>Esperantigitaj vortoj kaj diraĵoj</b>	
<b>Kelkaj meksikaj taŭroplacoj</b>	
<b>La aŭtoro, la subteninto kaj la ilustrintoj</b>	



Aguascalientes, Otoño de 2013.

### Esperantistas, taurinos y amigos del mundo:

Como político y servidor público me entusiasma siempre todo evento, acción o actividad que contribuya al desarrollo positivo y mejoramiento de la comunidad.

Por ello decidí de manera personal apoyar la actividad de Meksika Esperanto-Asocio, A.C., la asociación nacional esperantohablantes, para que a través de este “Taŭrvortaro”, el Diccionario Taurino Ilustrado, Español- Esperanto, obra que por sí misma difunde el conocimiento de la lengua internacional, esa actividad contribuya a dar a conocer Aguascalientes ante mundo y lleve el Esperanto al mundo taurino.

Invito a los esperantistas de todos aquellos países donde la fiesta de toros es desconocida y sobre todo malentendida, para que se adentren a través de la maravillosa lengua internacional, en el conocimiento de esta actividad que a través del espectáculo nos regala arte y eleva el espíritu del hombre ante la actividad artística del torero que juega su vida ante la brutal fuerza de la naturaleza.

Desde luego, como hidrocálido de corazón, también invito a los esperantistas del mundo a que visiten Aguascalientes, una agradable ciudad en el centro de México, que los recibirá siempre con la característica hospitalidad mexicana, la que siendo parte de nuestra esencia nacional, coincide con los postulados de Zamenhof para la comprensión entre todos los pueblos del mundo.

Y también desde luego exhorto a los taurinos de Aguascalientes, de México, de España y de los demás países donde se vive la fiesta de toros a adentrarse en el conocimiento del Esperanto, lengua a través de la cual podrán compartir muchos “olés” con nuevos aficionados del mundo entero.

Atentamente  
**Arq. Francisco Guel Macías**

Aguascalientes, aŭtuno de la jaro 2013<sup>a</sup>

### Esperantistoj, taŭrŝatantoj kaj amikoj el la tuta mondo:

Kiel politikisto kaj registara funkciulo, min entuziasmigas ĉiuj evento, ago aŭ agado kiuj kontribuu al la pozitiva evoluigo kaj pliboniĝo de la komunumo.

Tial mi decidis privatmaniere apogi la agadon de Meksika Esperanto-Asocio, A.C., la nacia asocio de meksikaj esperantistoj, por ke pere de tiu ĉi “Plena Ilustrita Taŭrvortaro”, Hispana- Esperanto, verkaĵo kiu mem disvastigas la lingvon internacian, tiu agado kontribuu diskonigi Aguascalientes-n antaŭ la mondo kaj alportu Esperanton en la taŭromondon.

Mi invitas ĉiujn esperantistojn de ĉiuj landoj kie la taŭrofestoj estas malkonata kaj precipe malkomprenata, ekeniru pere de la mirinda lingvo internacia, en la sciion de tiu ĉi homa agado kiu tra la spektaklo donacas arton al ni kaj levas la homan animon pro la artplena kreado fare de torero kiu riskas sian vivon antaŭ la brutala forto de naturo.

Kompreneble, kiel elkora “varmaakvurbano”, ankaŭ mi invitas tutmondajn esperantistojn viziti Aguascalientes-n, agrabla urbo ĉe la centra parto de Meksiko, urbo kiu ricevos vin ĉiam kun tiu gastameco pro kiu distingiĝas la meksikanoj, eco kiu koincidas kun tiuj postulaĵoj de Zamenhof por la tutmondpopola interkompreniĝo.

Certe ankaŭ mi instigas la taŭrŝatantojn de Aguascalientes, de Meksiko, de Hispanio kaj de la aliaj landoj kie oni vivas la taŭrofeston, eniri en Esperanton, lingvo pere de kiu ankaŭ vi povos ĝui multajn “ol-eojn” kun novaj taŭroŝatantoj de la tuta mondo.

Amike,  
**Francisco Guel Macías**  
“Pako Gel”, Arkitekto



Escudo de la ciudad de Aguascalientes  
Ŝildo de la urbo Aguascalientes

Aguascalientes, otoño de 2013

### Taŭrvortaro, el Diccionario Taurino, una edición con motivo del 125 aniversario del Esperanto

El Esperanto, el idioma internacional creado por una inteligencia genial, ha cumplido 125 años de que fue lanzado al mundo por su creador, Zamenhof, en el ya lejano 1887 en Varsovia, Polonia.

Es en el marco de este significativo aniversario, y con motivo del mismo, que MEKSIKA ESPERANTO-ASOCIO, A.C., la asociación nacional mexicana de Esperanto, recibe esta edición del **Diccionario Taurino Ilustrado**, el **Taŭrvortaro**, obra cuya creación total y traducción integral ha corrido a cargo del Lic. Guillermo Macías y Díaz Infante, quien es uno de los fundadores de la asociación y gran aficionado a la fiesta de toros.

Existe una especial motivación para la preparación y edición de esta obra lingüística. El Esperanto, en cuanto lengua, es un idioma que desarrolla una gran creatividad intelectual y permite la expresión de los más profundos sentimientos humanos. El Toreo es una manifestación artística del espíritu del hombre, a través de la conducción estética de la fuerza bruta de la naturaleza expresada en la natural bravura del toro, conducción que realiza el torero al enfrentarse a esa descomunal potencia arriesgando a cada instante su vida misma. Hay coincidencia entre ambas creaciones —el Esperanto y el Toreo— pues las dos hacen posible el desarrollo de la genialidad del espíritu humano y las dos hacen posible que ese desarrollo sea un arte y produzca un arte. Una produce arte lingüístico; la otra, arte plástico. Nada más alejado de la realidad que la idea de crueldad y salvajismo asociadas a la tauromaquia. Nadie va a la plaza a ver un sufrir un toro ni a deleitarse con la sangre. Lo que hace el torero es conducir al toro —mandarlo— para que obedezca el rojo de la tela y la siga, participando en la creatividad estética de esos movimientos artísticos. El espectador se deleita por esos movimientos. Es el dominio del hombre sobre la naturaleza, aún con grave riesgo de la vida del hombre mismo.

Para difundir el toreo —y su justa esencia— desde la taurina ciudad de Aguascalientes surgió la idea de este diccionario ilustrado. Qué mejor que hacerlo en la lengua internacional que hace factible hacer llegar a muchos pueblos y naciones la esencia real de la tauromaquia, sobre todo, porque el Esperanto, con su riqueza y posibilidades creativas, posibilita la expresión de las esencias, sentimientos y matices de que está lleno el espíritu taurino.

Para llevar al mundo esta obra ha otorgado su invaluable apoyo particular el Arq. Francisco Guel Macías, alto funcionario de gobierno mexicano. Su sensibilidad y voluntad políticas hacen posible que a través de esta hermosa obra lingüística ilustrada, se lleve una imagen de Aguascalientes ante el mundo, al tiempo que es medio para presentar ante muchas naciones, en la lengua internacional, la justa dimensión y la esencia del toreo. MEA le manifiesta su reconocimiento y agradecimiento por la materialización de este proyecto.

Agradecemos también la colaboración de las plumas taurinas que aceptaron la invitación para escribir unas líneas sobre el toreo. Es un honor para el esperantismo taurino mexicano recibir las palabras escritas de tan distinguidos taurófilos en esta obra.

De manera especial destacamos la colaboración de dos artistas. Uno, de la cámara fotográfica, aficionado a la Fiesta de los Toros y además aficionado práctico taurino, el Arq. Rubén Alberto López González, quien ha hecho una gran aportación al “Taŭrvortaro”, tanto por la cantidad de material, como por la calidad de las imágenes taurinas. El otro artista es José Alberto Tiscareño Rodríguez —Beto Tiscareño—, genio del dibujo, de quien destacamos su labor ilustrativa a través de hermosas láminas taurinas hechas a mano especialmente para este diccionario. La aportación fotográfica de Rubén López y las ilustraciones a mano de Beto Tiscareño convierten a este diccionario en una obra de arte que sin duda alguna pasará a formar parte de las colecciones taurinas de muchos, aún de los no esperantistas.

Deseamos desde luego que este diccionario contribuya también a la difusión del Esperanto en el medio taurino tanto de Aguascalientes, como en los círculos de taurófilos del resto de México, de los demás países taurinos de la América Latina y desde luego en España y Francia. La Lengua Internacional, llena de posibilidades lingüísticas, de matices y de sentimiento con toda seguridad podrá hacer llegar, de parte de los hispanoparlantes, el toreo —su esencia, su sabor y la hermosura de su arte— a los esperantistas en todos los países del mundo. Olé!



Ludwik Zamenhof\*

Aguascalientes, aŭtunon de la 2013<sup>a</sup> jaro.

### Taŭrvortaro, Diccionario Taurino, eldonaĵo okaze de la 125<sup>a</sup> datreveno de la kreigo de Esperanto

Esperanto, la lingvo internacia, kreita de genia inteligento, plenumis jam 125 jarojn de kiam ĝi estis lanĉita al la mondo, lanĉo de ĝia kreinto, Zamenhof, la jam foran 1887an, en Varsovio, Pollando.

Kadre de tiu ĉi signifa datreveno kaj okaze de ĝi, Meksika Esperanto-Asocio, A.C., la meksika nacia asocio de Esperanto, ricevas tiun ĉi eldonaĵon de **Plena Ilustrita Taŭrvortaro**, verkaĵo entute farita kaj tradukita de Guillermo Macías y Díaz Infante, advokato, unu el la fondintoj de la asocio kaj granda ŝatanto de la taŭrofestoj.

Ekzistas specialaj kialoj por prepari kaj eldoni ĉi tiun lingvan kreaĵon. Esperanto, kiel lingvo, ebligas gravan disvolviĝon de la intelekta kreadkapablo kaj ebligas la esprimon de la plej profundaj homaj sentoj. Toreado estas arta elmontrado de la homa spirito (animo), pere de la estetika kondukado de la bruta forto de naturo elmontrita ĉe la natura agresemo de la taŭro, kondukadon kiun la toreadoro faras antaŭiĝante tian senmezuran fortegon (potencon), riskante ĉiujn momentojn sian vivon mem. Estas koincido inter ambaŭ kreaĵoj —Esperanto kaj toreado— ĉar

ili ambaŭ ebligas genian disvolviĝon de la homa spirito kaj ambaŭ ankaŭ ebligas ke tiu disvolviĝo estu arto kaj kreu arton. Unu el ili kreas lingvan arton; la alia, plastikan arton. Nenio pli for de la realo estas ke la ideo de krueleco kaj sovaĝemo ligitaj al taŭrokazaĵo. Neniu iras al la placo vidi taŭron suferi nek ĝuadi pro la sango. Kion la toreadoro faras estas konduki la taŭron —regi ĝin— por ke ĝi obeŭ la ruĝan tukon kaj sekvu ĝin, partoprenante la estetikajn kreadon de tiaj artaj movoj. La spektanto ĝuas tiajn movojn. Tio estas la regado de homo super naturo, eĉ riske de la vivo de la homo mem.

Por disvasti toreadon kaj ties ĝustan esencon, ekde la taŭrema urbo Aguascalientes, ekiĝis, elfontis la ideo pri tiu ĉi ilustrita taŭrvortaro. Kio pli bona ol fari tion pere de la lingvo internacia kiu ebligas alproksimiĝi al multaj popoloj kaj nacioj, la veran econ de toreado, precipe ĉar Esperanto, pro ties riĉeco kaj kreivaj ebloj, ebligas esprimadon de tiaj ecoj, sentoj kaj nuancoj kiuj plenigas la taŭranimon.

Por alporti al la mondo tiun ĉi taŭrvortaron, disponigis sian multvaloran privatan apogon sinjoro Francisco Guel Macías, arkitekto, alta meksika registara funkciulo. Liaj politikaj kaj senco kaj volo ebligas pere de tiu ĉi bele ilustrita lingva kreaĵo, disvasti tra la mondo bildon pri Aguascalientes, samtempe ke estas okazo por prezenti antaŭ multaj nacioj, pere de la lingvo internacia, ja la ĝustan kialon, ja la econ de toreado. MEA esprimas al li sian rekonon kaj dankegon pro la ebligado realigi tiun ĉi projekton.

Ni ankaŭ dankas kunlaboradon de gravaj taŭroplumoj kiuj konsentis verki temojn pri toreado. Honoras la taŭreman meksikan esperantismon ricevi verkaĵojn de tiaj elstaraj taŭroŝatantoj.

Speciale ni elstarigas la kunlaboradon de du artistoj. Iu el ili, fotografkamera artisto, ŝatanto de la taŭrofestoj kaj eĉ hobia praktikanto de ĝi, arkitekto Rubén Alberto López González, faris grandan aldonadon al Taŭrvortaro, kaj pro la kvanto de ties fotomaterialo kaj pro la kvalito de tiu toreadbildaro. La alia artisto estas José Alberto Tiscareño Rodríguez —Beto Tiskarenjo—, genia desegnisto, pri kiu ni rimarkas ties ilustrigan laboron pere de belegaj desegnaĵoj faritaj speciale por tiu ĉi vortaro. La fotografa aldonado de Rubén López kaj la manfaritaj desegnaĵoj de Beto Tiskarenjo estigas tiun ĉi vortaron artaĵo kiu sendube estiĝos parto de la taŭrkolektaĵoj de multaj homoj, eĉ de tiuj neesperantistoj.

Ni deziras ke tiu ĉi vortaro kontribuu disvasti Esperanton en la taŭrocirklojn kaj de Aguascalientes, kaj de Meksiko kaj de aliaj taŭremaj latinamerikaj landoj, kaj kompreneble en Hispanion kaj en Francion. La Lingvo Internacia, plenplena kaj de lingvaj ebloj, kaj de nuancoj kaj de sentoj, certe alportos de la hispanparolantoj, toreadon —ĝian econ, guston kaj ties artan belecon— al la esperantistoj de ĉiuj landoj de la mondo. Ol-e!

**\*Pintura originala al oleo hecha por el artista hidrocálido Juan Velasco -Juan Juan- originario de Calvillo, Ags. Óleo propiedad de Guillermo Macías y Díaz Infante y foto de la pintura, tomada por el mismo propietario.**

**\*Originala pentraĵo je oleo fare de varmaakvurbano Juan Velasco -Juan Juan- naskiĝinta en Kalvijo, Ags. Pentraĵo apartenanta al Guillermo Macías y Díaz Infante kaj fotografaĵo de la propranto mem.**

# Prólogo

*Guillermo Macías y Díaz Infante\**

En mi intercomunicación diaria con amigos de Europa y de otras partes del mundo, gracias a la maravilla del Esperanto, surgía por necesidad el tema de las corridas de toros, mostrando la mayoría de mis interlocutores interés por saber cuál es en realidad la esencia del toreo, interés expresado con ánimo inquieto por conocer esta actividad que encierra pasión, arte y peligro.

Si bien ya para entonces hablaba con fluidez la lengua internacional, debo confesar que me faltaba el vocabulario específico para expresar la información, opiniones e ideas sobre lo taurino a todos ellos, los que desde luego ignoraban todo sobre el toreo.

¿Cómo explicar, en un idioma distinto al Español, por ejemplo a un polaco, lo que es un lance de capote, o a una húngara la suerte de varas, o a un alemán las banderillas, o a una holandesa el arte de citar, templar y mandar a un toro, o a un ruso las tandas de muletazos, o a un eslovaco la oportunidad de un quite, o a una lituana la razón de ser de la suerte suprema?

Entonces me surgió la idea de hacer una lista de palabras, unas veinte o treinta, las básicas, y traducirlas, poniéndolas a la mano en un archivo digitalizado para ser enviado desde luego a mis amigos y posibilitar su consulta.

Sin embargo pronto pude ver que eso no sería suficiente; se necesitaban mucho más palabras y era necesaria además la explicación del concepto de cada una, inclusive por medio de frases con ejemplos y de ser posible con imágenes. Me di a la tarea de formular una lista de unas doscientas palabras. Así, al tener ya la lista que formé en Español, tomé conciencia de la dimensión de mi propósito, pues traducir cada palabra de manera correspondiente a su concepto y esencia y explicar cada una en Esperanto fue como si me hubiera aventado al ruedo para una encerrona con seis toros... pero, ya en el ruedo vi que no podía dar marcha atrás y le salí al toro.

Este trabajo necesitó casi tres años para poder salir al fin por la puerta grande, lo que me es altamente satisfactorio como esperantista y aficionado a los toros.

Me honran sobremanera el apoyo del Arq. Francisco Guel Macías -Paco Guel- para poder publicar la obra; de Rubén López y Beto Tiscareño por su colaboración para la ilustración y de los abogados Jesús Zavala Pérez Moreno -Chucho Zavala- y Xavier González Fisher; de Gustavo Arturo de Alba -Don Gus- y de mi hijo Juan Pablo Macías Montes por sus aportaciones escritas sobre el toreo; agradezco también a Vicente Valdés Bejarano su apunte esperantista.

Esta obra, además de ser un instrumento de difusión del toreo hacia el mundo esperantista y del Esperanto hacia el mundo taurino, es en sí mismo un embajador de la taurina ciudad de Aguascalientes ante el mundo de los esperantoparlantes.

Es, por último, mi reconocimiento personal, como expresión de mi mayor admiración, a esa mente genial que fue el Dr. Zamenhof, creador del Esperanto, la lengua internacional. ¡Olé Maestro!

---

\* *Abogado, Presidente de Meksika Esperanto-Asocio, A.C., aficionado a los toros.*

# Antaŭparolo

*Guillermo Macías y Díaz Infante\**

Dum mia ĉiutaga babilado kun geamikoj kaj de Eŭropo kaj de aliaj mondopartoj, aperadis necese la temo pri taŭruradoj, rilate al kio miaj alparolantoj montradis intereson por scii kio reale estas la eco de toreado, intereso esprimita kun honesta scivolemo pri tiu ĉi agado kiu enhavas kaj pasion, kaj arton kaj danĝeron.

Kvankam tiam mi jam paroladis flue la lingvon internacian, mi devas konfesi ke mankis al mi speciala vortscio por esprimi ideojn, opiniojn kaj informojn pri toreado kaj sciigi tion al miaj interparolantoj kiuj kompreneble malsciis ĉion pri \*toreo.

Kiel ekspliki per diversa lingvo ol la Hispana, ekzemple al polo, tion kio estas tukmovigo de \**kapotjo*, aŭ al hungarino la ŝancon je pikstango, aŭ al germano la banderiladon, aŭ al nederlandino la artan econ kiun enhavas kaj la incito, la alĝustigo kaj la regado de taŭro, aŭ al ruso la vicaron de \**muletjaĵoj*, aŭ al slovako la oportunecon de demeti taŭron de iu, aŭ al litovano la kialon mortigi taŭron?

Tiam elfontis en mi la ideo fari vortliston –kun dudek au tridek, la bazaj vortoj-, kaj traduki ilin kaj enmeti ilin en komputildosieron por sendi ĝin al miaj geamikoj kaj ebligi ties konsulton.

Tamen, baldaŭ mi konsciis ke tio ne sufiĉus; oni bezonus multe pli da vortoj kaj ankaŭ oni bezonus eksplikadon pri ĉiuj vortoj, inkluzive pere de ekzempligaj frazoj kaj, eble, per bildoj. Tiam mi okupiĝis faranta vortliston pli ampleksan ĝis ĝi estiĝis ducentvorta. Tiele, havinte tiun liston kiun mi faris en la Hispana, mi ekkonsciis pri la amplekso de mia celo, ĉar traduki ĉiujn vortojn laŭ maniero kiu atingus la ĝustajn koncepton, sencon kaj econ laŭ la rilata hispana vorto, estis kiel enfermiĝi en taŭroplaca rondo por torei laŭvice ses taŭrojn! Tamen, jam ĉe la rondo mi konsciis ke iri reen ne eblis... kaj mi “stariĝis antaŭ la taŭro”.

Tiu ĉi laboraĵo bezonis preskaŭ tri jarojn por \**“eliri tra la granda pordo”*, kio rezultas al mi tre kontentiga kiel esperantisto kaj kiel ŝatanto de Taŭrofestoj.

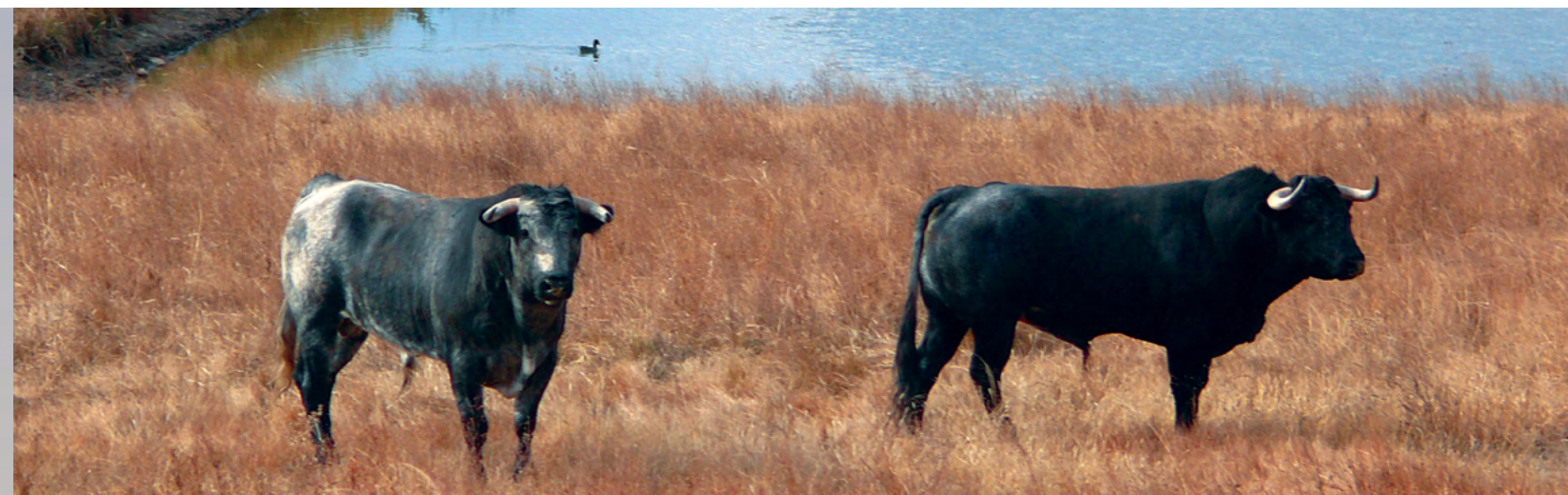
Honoras min ege la apogo de arkitekto Francisco Guel Macías –Paco Gel- pro ebligi publikigi tiun ĉi verkaĵon; la kunlaborado kaj de Rubén López kaj de Beto Tiskarenjo por ilustrati la vortaron, kaj de la advokatoj Jesús Zavala Pérez Moreno –Ĉuĉo Zavala- kaj de Xavier González Fisher, kaj de Gustavo Arturo de Alba –Don Gus- kaj de mia filo Juan Pablo Macías Montes pro ties verkaĵoj pri \*toreo; mi ankaŭ dankas al Vicente Valdés Bejarano sian priesperantan verkaĵon.

Tiu ĉi bildvortaro, krom esti disvastigilo de \**toreo* en Esperantujo kaj de Esperanto en la taŭromondon, ja estas mem ambasadoro de la taŭrema meksika urbo Aguascalientes antaŭ Esperantujo.

Ĝi estas, finfine, la monstro de mia plej granda admiro je tiu genio kiu estis Dr-o. Zamenhof, kreinto de Esperanto, la lingvo internacia. Ol-e, Majstro!

---

\* *Advokato, Prezidanto de Meksika Esperanto-Asocio, A.C., ŝatanto de la taŭrofestoj.*



## ¿Quiénes somos?

**MESIKA ESPERANTO-ASOCIO, A.C.**

- Nuestro objeto es **difundir, enseñar y hablar el Esperanto**, la lengua internacional.
- También queremos **difundir** la cultura, modo de vida y **la realidad de México** al mundo.
- Posibilitamos la **creación de relaciones** de amistad, sociales, culturales y económicas.
- MEA organiza  **cursos** presenciales de Esperanto.
- Enseñamos el Esperanto **a distancia** y apoyamos su aprendizaje autodidacta.
- Somos la **única asociación** con capacidad legal para enseñar Esperanto en México.
- Organizamos y participamos en **congresos y encuentros** de esperantistas.
- Promovemos y apoyamos la creación de **clubes** de aprendizaje y práctica de Esperanto.
- Editamos y publicamos **libros, revistas y material** de Esperanto.
- Legalmente facultada para operar en todo el país, es la **única institución esperantista** que tiene el derecho de afiliarse a otras organizaciones de esperantistas.
- La sede de la asociación está en **Aguascalientes**, Ags., México.
- Fundada el 17 de Julio de 2010, cuenta con los **permisos del gobierno** mexicano.

**meada**  
meksika esperanto-asocio

## Kiuj ni estas?

**MESIKA ESPERANTO-ASOCIO, A.C.**

- Nia **ĉefcelo** estas disvastigi, instrui kaj paroligi **Esperanton**, la lingvo internacia.
- Ni ankaŭ celas **ekkonigi la meksikajn** kulturon, vivmanieron kaj realon al la mondo.
- MEA ja celas **ebliigi** sociajn, amikajn, kulturajn kaj ekonomiajn **internaciajn rilatojn**.
- MEA organizas **kursojn** de Esperanto.
- Ni **distance instruas** Esperanton kaj apogas ties **memlernantojn**.
- Ni estas la **nura asocio** en Meksiko kiu leĝe kapablas instrui Esperanton.
- Nia asocio organizas kaj partoprenas **kongresojn kaj renkontiĝojn** de esperantistoj.
- Ni estigas kaj subtenas kreadon de **klubo** por la lernado kaj praktikado de Esperanto.
- MEA eldonas kaj publikas **librojn, revuojn kaj materialon** pri Esperanto.
- Leĝe rajtigita por agadi tutlande, MEA estas la **nura esperantista institucio** kiu rajtas aligi aliajn organizaĵojn de esperantistoj.
- Ties sidejo estas la urbo **Aguascalientes**, Ags., Meksiko.
- Fondita je la 17<sup>a</sup> de Julio de 2010, laŭ **permesoj** de la meksika registaro.



## PLENA ILUSTRITA **TAŬRVORTARO** DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO

Artículos  
Artikoloj



# Aguascalientes: qué, cuánto, cómo, cuándo, etc.

México tiene ya más de 116 millones de habitantes sobre un territorio de 2 millones de kilómetros cuadrados. En Aguascalientes, uno de los más pequeños estados del país, pues sólo poco más de cinco mil kilómetros cuadrados lo conforman, habitan 1.2 millones de personas (en proporción de 51-49 por ciento). Sin embargo, en el estado hidrocálido se encuentra la novena más grande área metropolitana del país, según su número de habitantes, la ciudad homónima, con un millón de personas.

*El Estado actualmente es industrial de manera principal, en razón de la fabricación de textiles, automóviles y aparatos e instrumentos eléctricos; muy importante es la industria de verduras congeladas y de la horticultura. Sobresale también la fabricación de mobiliario para tiendas y supermercados. La metrópoli hidrocálida fue durante décadas la capital ferrocarrilera del país.*

Por otra parte, agriculturalmente el Estado produce anualmente más de cuarenta y cinco mil toneladas de maíz, nueve mil de ajo, ocho mil de jitomate y dos mil de frijol. Aguascalientes es el más importante productor de guayaba en el mundo (un fruto dulce, el más rico en vitamina C). En cuanto a la carne, el Estado produce más de doscientas mil toneladas de pollo, más de dieciocho mil de res y más de diez mil de puerco. Importante es la industria de lácteos, en razón de la producción de más de trescientos setenta mil litros de leche. La cosecha de miel de abeja alcanza cuatrocientas toneladas anualmente.

Aguascalientes –que se localiza en la parte central de México- es principalmente una región semiárida; sin embargo tiene casi quinientas hectáreas de bosques, principalmente en las montañas cuyo punto más alto alcanza los 3,050 metros sobre el nivel del mar; el punto más bajo está a 1,600 metros. La altitud promedio en la parte del valle central es 1,900 metros.

A razón de cuatro habitantes en promedio, los aguascalentenses habitan en cerca de trescientas mil viviendas, de las cuales todas tienen electricidad y agua potable; en cada hogar hay televisión y un tercio tiene computadora. Funcionan en el Estado cerca de dos mil escuelas de educación básica y media; casi un millón de personas tienen derecho a los servicios públicos de salud. Trabajan en la capital más de ciento treinta y siete mil profesionistas. Además de la industria, en el Estado existe una importante actividad comercial y de gran variedad de servicios en campos económicos tales como el turismo, salud, enseñanza, transporte, servicios profesionales y de la industria de la construcción.

A Aguascalientes se puede llegar desde todo el país a través de una muy buena red de carreteras, por automóvil o por servicio de autobuses de alta calidad y, desde luego, a través del aeropuerto internacional. ¡Sean bienvenidos!

*(Artículo original en Esperanto, escrito por Guillermo Macías y traducido al Español por el propio autor)*



# Aguascalientes: kio, kia, kiom, kiel, kiam, ktp...

Meksiko havas jam pli ol 116 milionojn da loĝantoj sur teritorio de 2 milionoj da kvadrataj kilometroj. En Aguascalientes, unu el la plej malgrandaj ŝtatoj de la lando, ĉar nur iom pli ol kvinmil kvadrataj kilometroj estigas ĝin, loĝas 1.2 milionoj da homoj (51-49 procenta virina/vira proporcio). Tamen, en la "varmaakva" ŝtato troviĝas la naŭa metropola areo de la lando laŭ nombro da loĝantoj, la samnoma ĉefurba metropolo, kun unu miliono da homoj.

*La ŝtato nuntempe estas pleje industria, precipe pro fabriko de teksaĵoj, aŭtomobiloj kaj elektraj aparatoj, iloj kaj aĵoj; tre grava estas la industrio kiu produktas glaciigitajn legomojn kaj hortikulturaĵojn. Staras ankaŭ fabrikado de bretaro por la superbazara komerco. La "varma-akva" metropolo estis dum jardekoj la fervojista ĉefurbo de la lando.*

Aliflanke, agrikulture, la ŝtato produktas jare pli ol kvardek kvin mil tunojn da maizo, naŭmil da ajlo, okmil da tomato kaj dumil de fazeoloj. Aguascalientes estas la plej grava produktanto de gujavo en la mondo (dolĉa frukto, la plej riĉa je vitamino C). Pri viando, la ŝtato produktas pli ol ducent mil tunojn da kokaĵo, pli ol dek ok mil da bovaĵo kaj pli ol dek mil de porkaĵo. Grava estas la industrio de laktaĵoj, sekve de la produktado de pli ol tricent sepdek mil litroj da lakto. La rikolto de abela mielo atingas kvarcent tunojn jare.

Aguascalientes –kiu lokiĝas en la centra parto de Meksiko– estas pleje semidezerta regiono; tamen ĝi enhavas preskaŭ kvincent hektareojn da arbaroj, precipe en montaroj, kies plej alta punkto atingas 3,050 metrojn sur marnivelo; la plej malalta estas je 1,600 metrojn. La averaĝa alteco en la centra vala parto estas 1,900 metrojn.

Po kvar loĝantoj averaĝe, aguascalientesanoj loĝas en preskaŭ tricent mil loĝejoj, el kiuj ĉiuj havas elektron kaj akvoservon; en ĉiuj hejmoj estas televidilo kaj la triono havas hejmkomputilon. Funkcias en la ŝtato preskaŭ dumil baz- kaj mezlernejoj; preskaŭ unu miliono da homoj rajtas ŝtatajn sanservojn. Laboras en la ĉefurbo pli ol cent tridek sep mil profesiuloj. Krom industrio, en la ŝtato estas grava komerca agado kaj multflanka servofarado ĉe ekonomiaj kampoj tiel kiel turismo, sano, instruado, transportoj, profesiaj servoj kaj konstruadindustrio.

Al Aguascalientes oni povas alveni el la tuta lando tra bonega reto de ŝoseoj, veturilo aŭ pere de altkvalita busa servo kaj kompreneble, tra la internacia flughaveno. Estu bonvenaj!

*(Verkajo originale en Esperanto, de Guillermo Macías)*



# El Jardín de San Marcos "Ĝardeno Sankt-Marko"

En la ciudad mexicana de Aguascalientes se encuentra un parque denominado "Jardín de San Marcos", cuyo nombre proviene desde su construcción, a mediados del siglo XIX. Una balaustrada de cantera, que forma un cuadro, con cuatro entradas semejantes a un arco, lo rodea.

Después de la conquista española de México (año de 1521), junto a algunos de las recién fundadas ciudades y villas, se fundaba también un "pueblo de indios", para la población de indígenas a quienes hacían trabajar para ellos los conquistadores españoles.

Aunque Aguascalientes fue fundada originalmente como un fuerte en un lugar de manantiales de aguas termales en el año de 1575, fortificación para la protección de las "conductas", carros de caballos que, frecuentemente formando convoyes, transportaban oro y plata del lejano norte de la Nueva España hasta su capital, pronto se convirtió en una pequeña ciudad. Los conquistadores, haciendo trabajar a los indígenas en la construcción de la ciudad y en la explotación de la región, rápidamente la hicieron crecer. Así, se estableció en el año 1604, muy cerca de la joven ciudad, el denominado "pueblo de indios de San Marcos". En razón de la corta distancia entre la villa española y el pueblo de indios, ambos asentamientos pronto se conurbaron resultando una ciudad más grande.



A comienzos del siglo XIX se estableció en la ciudad una feria anual de comerciantes, feria que se realizaba los primeros años en el centro de la ciudad, pero por la existencia de un vasto terreno entre la iglesia del otrora pueblo de indios y las primeras casas de la ciudad, se decidió trasladar la realización de la feria a ese amplio espacio y hacerla coincidir con la fiesta religiosa en honor de San Marcos (el 25 de Abril). Con igual fin se decidió también establecer, en ese amplio terreno localizado ante el templo católico, un gran jardín y, por tal motivo, se construyó alrededor de él una hermosa balaustrada. El jardín fue solemnemente inaugurado durante la Feria del año 1847. Desde luego la feria también se denominó "de San Marcos".

Desde entonces, constituyéndose en la fiesta de primavera de Aguascalientes, anualmente se realiza la feria, la que actualmente se denomina "Feria Nacional de San Marcos", evento que atrae entre cinco y siete millones de personas a la ciudad, durante su duración de tres semanas.

*(Artículo original en Esperanto, escrito por Guillermo Macías y traducido al Español por el propio autor)*

En la meksika urbo Aguascalientes troviĝas parko kiu nomiĝas "Ĝardeno Sankt-Marko", parko tiel nomata ekde ĝia konstruo, je la mezo de la XIX-a jarcento. Kvadratforme, ĝin ĉirkaŭas kalkoŝtona balaŭstrado kun kvar arkoformaj ĉiufankaj enirejoj.

Depost la hispana konkero de Meksiko (en la 1521<sup>a</sup> jaro), apud kelkaj juse fonditaj urbetoj aŭ vilaĝoj, ankaŭe fondiĝis "pueblo de indios" (pue-blo de in-di-os) (porindiĝenan vilaĝon) por la loĝado de aŭtoktonuloj kiujn laboradigis la hispanaj konkerintoj.

Kvankam Aguascalientes estis fondita origine kiel fortikaĵo ĉe loko de fontoj de varma akvo en la jaro 1575<sup>a</sup>, fortikaĵo por la protektado de "conductas" (kon-duk-tas), ĉevalĉaroj, ofte areaj, kiuj transportis oron kaj arĝenton de la fora nordo de Novhispanio ĝis ties ĉefurbo, baldaŭ transformiĝis en urbeto. La konkerintoj, eldeviginte indiĝenojn laboradi por la konstruado de la urbo kaj por la ekspluatado de la regiono, rapide kreskigis ĝin. Do, oni establis en la jaro 1604<sup>a</sup>, tre apude de la juna urbeto, la nomatan "pueblo de indios de San Marcos" (san mar-kos; "porindiĝena vilaĝo Sankt-Marko"). Kaŭze de la mallonga distanco inter la urbeto de hispanoj kaj la indiĝena vilaĝo, ambaŭ loĝlokoj baldaŭe kuniĝis kaj rezultis pli granda urbo.

Komence de la XIX-a jarcento establigis en la urbo jaran foiron de komercantoj, foiro kiu okazadis, la unuajn jarojn, ĉe la centra parto de la urbo, sed pro la ekzisto de vasta tereno inter la preĝejo de la iama indiĝena vilaĝeto Sankt-Marko kaj la unuaj domoj de la urbo, oni decidis translokigi la okazadon de la foiro al tiu vasta spaco kaj fari ĝin koincidi kun la religiaj festoj honore de Sankta Marko (la 25an de Aprilo). Samcele oni ankaŭ decidis establi, ĉe tiu vasta tereno lokiĝita antaŭ la tiea katolika preĝejo, grandan ĝardenon kaj do, tiucele, oni konstruis ĉirkaŭ ĝi belan balaŭstradon. La ĝardeno solene estis inaŭgurita dum la Foiro de la jaro 1847<sup>a</sup>. Kompreneble, la foiro ankaŭ nomiĝis "de Sankt-Marko".

De tiam, estigante la printempan feston de Aguascalientes ĉiujare okazas la foiro, kiu nuntempe realiĝas laŭ la nomo je "Nacia Foiro de Sankt-Marko", evento kiu altiras inter kvin ĝis sep milionojn da homoj al la urbo, dum ties trisemajna okazado.

*(Verkajo originale en Esperanto, de Guillermo Macías)*



## ¿Qué es el Esperanto?

Vicente Valdés Bejarano\*

Es la aportación lingüística más importante en la historia de la humanidad, aportación realizada por el polaco Dr. Lázaro L. Zamenhof en el año 1887. Como contribución lingüística, es un idioma cuyo diseño, por su estructura, permite considerarlo el más fácil de aprender en el mundo, ya que se trata de un idioma regular en sus terminaciones, simplificado en su gramática, lógico en su estructura, flexible en su sintaxis, aglutinante por excelencia y expresivo en sus formas.

El Esperanto es un idioma construido a partir de raíces internacionalmente comunes y terminaciones regulares. Posee un sistema lógico de afijos (*sufijos* y *prefijos*) que permiten simplificar de manera exponencial el aprendizaje de términos y frases y esto gracias a la gramática abreviada que se reduce a sólo 16 reglas básicas fundamentales que le dan un toque de gran familiaridad para cualquier persona de cualquier parte del mundo.

Una de estas reglas, por ejemplo, se hará evidente en este diccionario taurino, ya que todos los sustantivos (*palabras que dan nombre a los objetos o conceptos abstractos*) terminan en “o” conforme a la gramática del Esperanto.

Leamos pues ahora y aprendamos nuevos sustantivos.

\*“Chente” es un destacado esperantista, originario de la ciudad de México, cofundador de Meksika Esperanto-Asocio, A.C. y traductor al Esperanto de un sinnúmero de canciones, entre ellas populares mexicanas, incluyendo las famosas canciones infantiles de Cri Cri.



## Kio estas Esperanto?

Vicente Valdés Bejarano\*

Ĝi estas la plej grava lingva kontribuo kiun la homaro povus atesti en la tuta historio, donita de D-ro. Ludoviko Zamenhof en la jaro 1887<sup>a</sup>. Tiu kontribuo temas pri lingvo kies struktura skizo nin permesas konsideri ke ĝi estas la plej facila lernebla lingvo en la tuta mondo ĉar ĝi estas regula lingvo en siaj finaĵoj, kun simpliga gramatiko, logika strukturo, sintakse fleksebla, kunmetitebla lingvo kaj tute sprimebla.

Esperanto estas konstruita lingvo el komunaj radikoj internacie konataj kun regulaj finaĵoj. Ĝi enhavas logikan sistemon de afiksoj (*sufiksoj kaj prefiksoj*) kiuj permesas simpligi eksponencialmaniere la lernadon de vortoj kaj frazoj ankaŭ dank’ al resumiga gramatiko kiu reduktas je nur 16 esencaj reguloj kiu donas lingvan familiarecon al homoj el ĉiuj mondopartoj.

Regulo kiu rezultos, ekzemple, evidenta dum la legado de tiu ĉi Taŭrvortaro estas la finaĵo “o” por ĉiu sustantivo laŭ la Esperanto-gramatiko.

Ni legu tuj kaj lernu novajn sustantivojn.

\*Ĉente estas staranta meksika esperantisto, naskiĝinta en Meksiko-urbo, kunfondinto de Meksika Esperanto-Asocio, A.C. kaj tradukinto en Esperanton, de sennombra kantaro, inter ili, meksikaj popolkantoj, inkluzive la mondfamaj porinfanaj kantoj de Kri Kri, la kantista gileto.

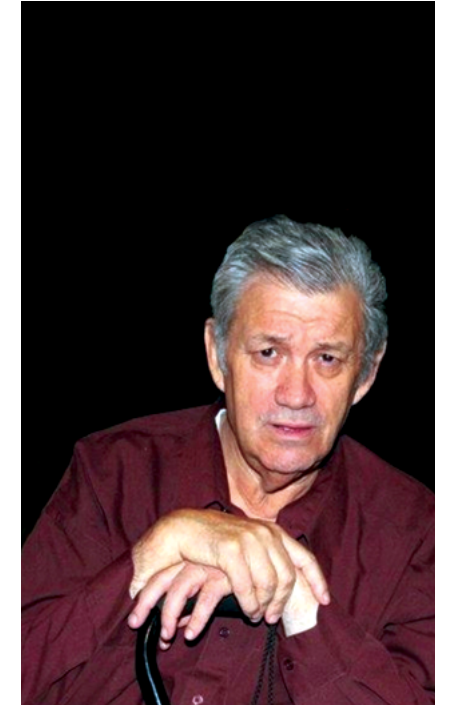
## ¿Qué es el toreo?

Gustavo Arturo de Alba\*

A riesgo de caer en perogrulladas a la pregunta de ¿qué es la esencia del toreo? la respondo como la capacidad que tiene el hombre para enfrentarse a un toro sólo con la ayuda de un capote y muleta, obligando, al animal, a seguir la trayectoria de ellos, buscando que sus astas pasen lo más cerca posible de su cuerpo, para dominarlo, someterlo y producir un fugaz momento de plasticidad estética, con lo cual se logra una composición artística, provocando la reacción emocionada de los espectadores del quehacer del torero.

El mero sometimiento o dominio de la bestia no es suficiente para que estemos ante una obra artística; se requiere que el torero muestre su capacidad para obligar al toro a seguir el vuelo del capote o la muleta a una velocidad y ritmo que impone el hombre, el cual, en la medida de ser lo más lento y cerca de lo posible, estará consiguiendo una composición armónica, hermosa, en fin artística, cuya transmisión a los tendidos hará que se provoque el alarido aprobatorio del ¡olé! con el cual quedará sancionada la creación del torero y por ende la esencia del toreo.

\* “Don Gus”, Periodista desde 1970. Cronista taurino y crítico de cine. Director de las revistas electrónicas *Crisol Plural* ([www.crisolplural.com](http://www.crisolplural.com)) y *Cineforever*.



## Kio estas toreado?

Gustavo Arturo de Alba\*

Riske de paroli \*\*“perogruje” por respondi la demandon ¿kio estas le esenco de toreo?, mi respondas ĝin dirante ke ĝi estas kapablo de homo por stariĝi antaŭ agresa taŭro, nur kun tukhelpilo –aŭ *\*kapotjo* aŭ *\*muletjo*- celante obeigi la beston por ke ĝi sekvu la movantan tukon, kaj ankaŭ celante ke la taŭrokornoj pasu plejeble proksime de la korpo de la toreadoro mem, tiele regante la taŭron kaj do okazante efemeran estetikan momenton, pere de kio oni kreas artan komponaĵon, torera agado kiu kaŭzas emocian reagon al la spektantoj.

La nura regado sur la besto ne sufiĉas por krei artaĵon. Necesas ke la torero montru sian kapablon obeigi la taŭron sekvi la *\*kapotjon* –aŭ la *\*muletjon*- laŭ la rapideco –aŭ malrapideco- kaj laŭ la ritmo kiujn la homo imponas, movoj kiuj ju pli malrapidaj kaj proksimaj –tiuj de la torero, de ties tromptukon kaj de la taŭro- des pli belaj kaj artplenaj, tiele estiĝantaj harmonia komponaĵo kies perceptigo de la spektantaro okazigos laŭdan *\*“ol-ean”* ekkriadon, kio sankcios la toreran kreaĵon kaj do la esencon de toreado.

\* “Don Gus”, ĵurnalisto ekde 1970. Taŭrkronikisto kaj kino-kritikisto. Direktoro de la elektronikaj gazetoj “Crisol Plural” ([www.crisolplural.com](http://www.crisolplural.com)) –Plurala Krisolo- kaj “Cineforever” –Kinoporĉiam-.

\*\* NT.- “perogruje” estas esperantigo fare de la tradukinto. Ĝi devenas de la hispana vorto “perogrullada”, siavice deveninta de legenda homo de la hispana literarturo, Pero Grullo, kiu diradis “verajn verojn”, nu, pleonasmajn.

# El toreo y la historia

Xavier González Fisher\*

El inicio de la interacción del hombre con el toro – entendido en términos *gassetianos* como un macho bovino que tiene *casta, poder y pies* – está perpetuada desde las cuevas de **Altamira** hasta los frescos de **Cnosos**. Esa interacción va desde lo utilitario hasta lo lúdico, pues lo que un día representó utilidad, al cabo del tiempo puede convertirse en juego.

Sin embargo, la fiesta de los toros, como la concebimos hoy, deriva más bien de los entrenamientos para las guerras que en la **Reconquista de España** se daban. **José Alameda** explica a partir de esos hechos del Siglo XV de nuestra era los orígenes del actual toreo y afirma que ni de las cacerías pintadas en **Altamira** o de las taurocatapsias de **Cnosos** se puede deducir una relación de causa a efecto con lo que hoy vemos en los ruedos.

Personalmente considero esa teoría *alamediana* como la más congruente con el camino seguido por las fiestas con toros hasta nuestros días, y así, veremos que el toreo fue primero ecuestre, era el entrenamiento de las caballerías – árabes e hispanas – para la guerra. El alanceamiento de toros reproducía en buena medida el enfrentamiento con otro lancero. Después, siguiendo al invocado **Alameda**, al terminar las **Guerras de Reconquista** la caballería se convirtió en una especie de cauce de un río seco, lo que llevó esos originales juegos de guerra a las plazas públicas, ya no como práctica o entrenamiento, sino como medio de diversión.

Después, el afrancesamiento de la nobleza española causaría que los caballeros se retiraran de las plazas, aunque el germen de burlar las embestidas de los toros ya estaba imbuido entre aquellos que les auxiliaban a pie, quienes descubrían, al tiempo de hacer quites a los hombres de a caballo, que también se podía lidiar sin estar montado.



Al final del siglo XVIII se publicó la primera tauromaquia – **La Tauromaquia o Arte de Torear** firmada por el torero **José Delgado** alias **Illo** y cuya redacción se atribuye a **José de la Tixerá**. **Pepe-Illo** murió a consecuencia de una cornada, recibida en Madrid en 1801, e inmortalizada por **Francisco de Goya y Lucientes** en su serie de grabados titulados **La Tauromaquia**.

No pasaría medio siglo sin que se publicara la segunda tauromaquia fundamental (1836), que es la de **Francisco Montes Paquiro**. Esta obra – **Tauromaquia completa, o sea, el arte de torear a pie y a caballo** –, aparte de la descripción de suertes y comportamientos del toro, contiene un extenso capítulo en el que aparte de las *regulae artis*, se pone por

primera vez un conjunto de reglas de comportamiento – con enfoque jurídico, pues – para toreros, ganaderos y espectadores. Creo que no resulta ocioso señalar que, la totalidad de los reglamentos que en la actualidad rigen la celebración de festejos taurinos, tienen, con diferencias de forma, más no de fondo, la misma estructura de las reglas de **Paquiro**. Tradicionalmente se atribuye al periodista **Santos López Pelegrín Aben – Amar** el carácter de *amanuense* del torero gaditano, pero investigaciones recientes reflejan que quizás el que *tradujo* las ideas del diestro fue el médico militar – también del **Rincón del Sur** – **Manuel Rancés Hidalgo**.

A partir de estas dos tauromaquias, la fiesta de los toros se organiza y entra en un periodo evolutivo. Comienza la selección del toro en el campo, intentando dejar en la menor medida posible al azar – *seguro azar* afirma **Alameda** – su aptitud para la lidia.

A la par de que evoluciona el toro en su comportamiento, el toreo se adapta y adopta nuevas formas, hasta llegar a lo que hoy conocemos. Entiendo que esta explicación se puede considerar bastante simplista, pero el espacio que se me ha asignado no me permite ir avanzando era por era.

Lo que si permanece constante, es que el toro es el eje de la fiesta. Sin el toro, la fiesta no puede ser concebida y perpetuada como expresión artística que es, profundamente arraigada en lo hispano y permanente en nuestros pueblos prácticamente desde que esa hispanidad se origina, hace casi seis siglos.

Así que ¡al toro!, que esta obra apenas comienza.

**\*Licenciado y Maestro en Derecho. Aficionado a los toros. Colaborador desde 1989 de diversas publicaciones impresas y digitales.**

# Toreo kaj Historio

Xavier González Fisher\*

La komenco mem de la interagado de homo kun taŭro –tiu ĉi komprenita *\*gasetiste* (1) kiel “virbovo kiu havas kaston (2), povon kaj kruojn”- estis eternigita detempe de la kavernoj de **Altamira** ĝis la freskoj de **Knosos**. Tiu interagado transiris de utileco ĝis ludebleco; tio kio iam signifis utilon, post la tempo eblas esti ĝi ludo.

Tamen, la taŭrofestoj, kiel ni ĝin komprenas nuntempe, devenas pleje de la okazinta trejnado por batali dum la milito por la Rekonkero de Hispanio. **José Alameda** (3) alĝustigas al tia trejnado okazinta dum la nia erao XVa jarcento la originon de la nuna toreado; eĉ li mem asertas ke ne eblas de la ĉasadoj pentritaj ĉe **Altamira** nek de la mezaj bronzeraaj artpentraĵoj de **Knosos** deducti rilaton –de kaŭzo al efiko- kun tio kion ni hodiaŭ spektas ĉe la taŭroplacaj rondoj.

Mi opinias tiun ĉi *\*alamedistan* teorion kiel la plej kongruanta kun la evoluo de la taŭrofestoj ĝisnune, kaj do, ni vidas ke dekomence okazadis surĉevala toreado, kiel trejnado de kavalerioj –kaj arabaj kaj hispanaj- por militi. La lancelikado de taŭroj bone similis la alfrontadon kontraŭ alia lancisto. Laŭopinie de **Alameda** mem, poste, kaŭze de la fino de la rekonkero milito, kavalerio estiĝis “fluadloto de malseka rivero”, kio alportis tiujn militludojn al la urbaj placoj, jam ne kiel pormilita praktikado aŭ trejnado, sed kiel amuzigaj okazaĵoj.

Poste, la francigo de la hispanaj altklasanoj kaŭzis ke la kavaliroj forlasis la placojn, kvankam la ĝermo de sukceso eviti esti trafitaj de kontraŭmovantaj taŭroj estis jam disemita inter tiuj kiuj surpiede helpadis la kavalirojn, helpantoj kiuj altirante la atenton de taŭro kiu sin ĵetadis kontraŭ jam sen-defenda kavaliro, eklernis ke ankaŭ eblis toreadi sen rajdi sur ĉevalo.

Je la fino de la XVIIIa jarcento oni publikigis la unua taŭrotema verkaĵo

–**Tauromakio aŭ Arto Torei-** subskribita de torero **José Delgado**, karesnome **Pepejo** aŭ simple **Ijo**, verkaĵo kies manskribado estis atribuita al **José de la Tixerá**. **Pepejo** mortis kaŭze de kornovundo okazinta en Madrido en la jaro 1801<sup>3</sup>, okazaĵo eternigita de **Francisco de Goya y Lucientes** (4) en ĝia kolekto de pentraĵoj titolita “**Tauromakio**”.



## Bikaviadaloj Budapesten

az állatkert területén épült óriási arénában  
1904. évi június 4-én, 5-én és 8-án  
≈**POULY FILM**≈  
a Sevillában I-ső díjjal kitüntetett torador  
Spanyol- s Défranciaország első „Quadrill- jával”  
24 vadon tenyésztett szilaj spanyol bika, herceg  
Ósma, Viret, Díjot, Besfondo, Chabrara, valamint  
Pouly bikatenyésztéséből.

**Helyárak:** Páholy (4 személy) 100 K.  
ülőhelyek: 15, 12, 10,  
8, 6 és 4 korona.

Jegyek előre válthatók: A Kőrösi Menyeggy-  
irodában (Budapest, Vízudorér 1), a Royal szállásbéli  
főirodában, a nagyobb dohányzószobákban és a Kőrösi  
Menyeggyről eszen váltás főirodában.

Ne pasis duona jarcento sen publikigo de la dua fundamenta taŭrotema verkaĵo (1836), tiu fare de **Francisco Montes**, karesnome **Pakiro**. “**Tauromakio** kompleta, tio estas, la arto terei kaj surpiede kaj surĉevalo”, krom la priskribo de sortoj kaj kondukado de taŭroj, enhavas ampleksan ĉapitron kiu siavice enhavas, krom la “*regulae artis*” (5), regularon –juran- por toreroj, taŭrobienistoj kaj spektantoj. Miaopinie, ne estas vane komenti ke la tuta aro da reglamentoj kiuj nuntempe regulas la taŭrokaŭzojn, malgraŭ malsimilecoj rilate al la formo sed ne al la eco, havas la saman strukturon de la regularo de **Pakiro**. Tradicie oni atribuas al la ĵurnalisto **Santos López Pelegrín**, seŭdonime **Aben-Amar**, la rolon de manskribanto de la kadiza (6) torero, sed nuntempaj esploroj montras ke eble la tradukinto de la menciita torero estis la militkuracisto, ankaŭ de la “**Suda Angulo**” (7), **Manuel Rancés Hidalgo**.

Sekve de tiuj du “**taŭromakioj**”, oni organizas la taŭrofeston kaj ĝi do disvolviĝas. Oni komencas elekti la taŭrojn ĉe la kampo mem, lasante al la hazardo –“*certa hazardo*”, diradis **Alameda**- la plej malmulton rilate al la agreseco de la taŭro.

Apude al la evoluo de la taŭro rilate al ties konduto, toreado adaptiĝas kaj atingas novajn formojn ĝis alveni al tio kion ni nun konas. Certe tiu ĉi eksplikado eble ŝajnas simpla, sed la spaco por verki kiun oni asignis al mi, ne ebligas la priskribon eraon post erao.

Tio kio ja daŭradas estas ke la taŭro estiĝas la centro de la festo. Sen la taŭro ne eblas konsideri nek eternigi la feston kiel la esprimo plenplena de arto kio ĝi ja estas, profunde enradikita en la hispanecon, kaj daŭranta ĉe niaj popoloj, de la komenco de nia hispaneco, jam antaŭ preskaŭ ses jarcentoj.

Do, ek al taŭrokaŭzo, ke ĝi komenciĝos!

**\*Advokato kaj Majstro je Juro. Taŭremulo. Kunlaboranto ekde 1989 ĉe diversaj amaskomunikiloj kaj presaj kaj elektronikaj.**

(1) NT.- La vorto “*gasetiste*” estas esperantigo fare de la tradukinto, signifanta “*laŭ la pensmaniero de Gasset*”, *mondkonata hispana verkisto kaj filozofisto José Ortega y Gasset, Madrido, 1883-1955.*

(2) NT.- La vorto “*kasto*” tie ĉi estas uzata figure kiel sinonimo de alta, speciala klaso.

(3) NT.- **José Alameda, Madrid 1912, Meksiko-urbo 1990, kies reala nomo estis Carlos Fernández, tre fama kronikisto de taŭrokaŭzoj.**

(4) NT.- **Goya (go-ja), fama hispana pentristo, 1746-1828.**

(5) NT.- *Latina esprimo kiu signifas “la reguloj de la arto”.*

(6) NT.- *De Cádiz –Kadizo- urbo ĉe suda Hispanio.*

(7) NT.- La “**Suda Angulo**” estas karesnoma esprimo por la plej suda parto de la hispana teritorio.

# La Fiesta de Toros en Aguascalientes

Jesús Zavala Pérez Moreno\*



## Génesis de la Fiesta de Toros en Aguascalientes

La Fiesta de Toros en Aguascalientes, llamada Villa de Nuestra Señora de la Asunción de las Aguas Calientes, se remonta a su fundación acaecida por real cédula de Felipe II fechada el 22 de octubre de 1575, y es muy probable que una vez establecidos en el solar hidrocálido los primeros pobladores hispanos, hayan procurado éstos llevar a cabo en el naciente poblado los juegos de toros y cañas de tan antiguo arraigo en la patria del Cid.

## Feria Nacional de San Marcos

La Feria que con el paso del tiempo se llamó de “San Marcos” y cuyo calendario se hizo coincidir con el de las fiestas dedicadas al evangelista, se celebró por primera vez en 1828, entre los días 5 y 20 de noviembre, y tuvo como su sede el Parián. Actualmente se celebra entre los meses de abril y mayo; y ha sido declarada por el actual gobernador como patrimonio inmaterial del Estado de Aguascalientes.

Desde sus primeros años, la feria de Aguascalientes encontró en las corridas de toros uno de sus mayores atractivos. El ayuntamiento, organizador de la verbena, disponía que para esparcimiento del público, cada vez más nutrido, se celebrasen doce o más festejos taurinos.

Hasta 1849 las corridas se estuvieron celebrando en placitas portátiles de madera incómodas. En dicho año José María López de Nava, con recursos propios, construyó la placita del Buen Gusto el primer coso fijo en la ciudad.

Las primeras funciones en la plaza del Buen Gusto probablemente tenían el aspecto que reseñó madame Calderón de la Barca entre los años 1840 y 1841: una mezcla

de jaripeo (lanzar y jinetear la res), coleadero (derribar un toro en plena carrera jalándole la cola con la mano) y suertes propiamente españolas, introducidas por el diestro Bernardo Gaviño.

## Plaza de Toros San Marcos

El dueño de la plaza del Buen Gusto, José María López de Nava, por el año de 1893 empezó a arrendar el coso a otras personas que quisieran hacer empresa para los días de feria y fue entonces cuando apareció José María Dosamantes, el rico dueño de las haciendas de Venadero y Cieneguilla, en las que, por cierto, criaba ganado de lidia. A principios de 1896, Dosamantes se entrevistó con López de Nava con el propósito de arrendar la plaza del Buen Gusto. López de Nava le pidió cinco mil pesos, cantidad exorbitante suficiente para construir una plaza nueva. A Dosamantes, las pretensiones del dueño del coso le parecieron no solo exageradas, sino estafalarias, pues desembolsar esa cantidad “equivaldría a comprar la plaza y quedarse sin ella.” A lo que López de Nava le contestó “pues construya su plaza”.

Ante tal situación José María Dosamantes en el mes de febrero de 1896 emprendió la construcción de la Plaza de Toros San Marcos para ser inaugurada para sorpresa de todos el 24 de abril de 1896, para la lidia de cinco toros de Venadero por el diestro español Juan Jiménez “El Ecijano”, con lo que iniciaría la historia de la legendaria plaza de la calle Democracia.

*Durante los más de cien años de vida de la Plaza de Toros San Marcos, llena de solera, se han escrito en ellas gloriosas páginas de la historia taurina de nuestra ciudad. Habiendo actuado los más importantes toreros del orbe taurino y se han lidiado toros de las más afamadas ganaderías del país, habiendo sido también recinto de arte y cultura para la Feria Nacional de San Marcos.*



## Plaza de Toros Monumental de Aguascalientes

Para el año de 1974 Aguascalientes estaba experimentando un crecimiento considerable, por lo que el aforo de la San Marcos era insuficiente para los miles de espectadores interesados en los seriales taurinos. Así las cosas el 23 noviembre de 1974 fue inaugurada la Plaza de Toros Monumental de Aguascalientes con un cartel integrado por Manolo Martínez, Eloy Cavazos y la alternativa de Fermín Espinosa Menéndez *Armillita*, con ganado de Torrecilla.

Con treinta y ocho años a cuestas la Plaza Monumental, ampliada y remodelada en el año de 1990, ha sido el recinto de la feria taurina más importante de América: la Feria Nacional de San Marcos, llena de tradiciones y de manifestaciones culturales; otorgándose durante su desarrollo uno de los más importantes premios literarios: el Premio Poesía Aguascalientes.

Hoy en día ambos cosos, “San Marcos” y “Plaza Monumental” siguen funcionando; privilegio que pocas ciudades del país tienen. Considerada por muchos a la afición hidrocálida como una de las más conocedoras del país.



## Toreros de Aguascalientes

Aguascalientes ha sido una cantera inagotable de toreros, contando a la fecha con dos escuelas taurinas. Entre los principales diestros aguascalentenses se destacan los siguientes: Efrén Adame, Joselito Adame, Mario Aguilar, Fabián Barba, David Bonilla, Fernando Brand, Jesús Delgadillo “El Estudiante”, Fermín Espinosa “Armillita”, Miguel Espinosa “Armillita Chico”, Roberto Fernández “El Quitos”, Héctor de Granada, José María Luévano, Miguel la Hoz, Arturo Magaña, Armando Mora, Jorge Mora, Humberto Moro Mier, José Manuel Montes, Roberto Ramírez “El Oriental”, Alfonso Ramírez “Calesero”, Rafael Rodríguez “El Volcán de Aguascalientes”, José María Napoleón Ruiz, Fabián Ruiz, Rubén Salazar, Arturo Saldivar, Luis Fernando Sánchez, Juan Pablo Sánchez, Martín Sánchez, Ricardo Sánchez y Antonio Urrutia.

*Aguascalientes no solo ha sido tierra pródiga en toreros, sino en novilleros, banderilleros, picadores, puntilleros, médicos especializados en cirugía taurina, empresarios, cronistas taurinos y aficionados; pues en esta tierra no se concibe una Feria sin corridas de toros.*

## Ganaderías de Aguascalientes

Aguascalientes, junto con Colima y Tlaxcala, es uno de los tres estados con menor extensión territorial de la república mexicana. Sin embargo, existen diversas ganaderías dedicadas a la crianza del toro de lidia, materia prima indispensable para el espectáculo taurino. Muchas de las ganaderías que se mencionan a continuación se encuentran dentro de los límites del estado, así como otras aledañas que por su cercanía importancia forman parte integrante de la fiesta de toros en esta tierra: Campogrande, Castorena, Peñuelas, Santa María de Gallardo, Venadero, Armillita Hermanos, Manuel Espinosa e Hijos, Medina Ibarra, San Isidro, Garabato, Arellano Hermanos, Corlomé, Cortina Pizarro, Matancillas, La Punta, Rosas Viejas, Puerta Grande, Santa Bárbara y Santa Fe del Campo.

## La Fiesta de Toros en Aguascalientes Patrimonio Cultural Inmaterial

Mediante decreto publicado en el Periódico Oficial del Estado de Aguascalientes de fecha 17 de octubre de 2011, suscrito por el ingeniero Carlos Lozano de la Torre, Gobernador del Estado de Aguascalientes, se declaró a la Fiesta de Toros Patrimonio Cultural Inmaterial del Estado de Aguascalientes, aduciendo, entre otros razonamientos, el que las dos actividades más representativas de la mexicanidad son la fiesta de toros y la charrería, y que Aguascalientes ha sido cruce de caminos, crisol de culturas, cuna del nacionalismo en las artes, pacifista y tolerante, celosa guardiana de las tradiciones, laboriosa, y emprendedora, pionera en una gran variedad de actividades empresariales, culturales y deportivas. De tal manera se ha declarado que la Fiesta de Toros es Patrimonio Cultural Inmaterial del Estado de Aguascalientes; y, asimismo se ha declarado de interés público la salvaguarda de la Fiesta de Toros, en tanto constituye patrimonio cultural inmaterial del Estado de Aguascalientes, así como la sensibilización en el plano local de su importancia y reconocimiento.

Podemos afirmar que la fiesta de toros en Aguascalientes es una forma de sentir y vivir la vida. Una forma de expresión cultural de un pueblo mestizo.

*\*Abogado y aficionado taurino, miembro del Centro Taurino Seda y Oro.*

# La Festo de Taŭroj ĉe Aguaskalientes

Jesús Zavala Pérez Moreno\*

## Geneso de la Festo de Taŭroj ĉe Aguaskalientes

La Festo de Taŭroj ĉe Aguaskalientes, urbo iam nomita Vilaĝo de Nia Sinjorino de la Varmaj Akvoj, devenas de la fondiĝo de la urbo mem, okazinta pro reĝa rajtigo de Felipe II<sup>a</sup> la 22an de Oktobro de la jaro 1575<sup>a</sup>, ĉar tre pruveblas ke loĝinte ĉe la varmakva regiono la unuaj hispanoj, ili ekrealigis ĉe la junaskiĝinta vilaĝeto la "ludojn de taŭroj kaj stangoj", kiuj jam delonge estis enradikitaj ĉe la lando de Cido.

## Nacia Foiro de Sankt-Marko

La foiro, kiun post iom da tempo oni nomis "de Sankt-Marko" okazis la unuan fojon en la jaro 1828<sup>a</sup> inter la 5<sup>a</sup> kaj la 20<sup>a</sup> de novembro, ĉe la arkada bazaro de la urbo, sed poste ties realigon oni koincidigis kun la festoj dediĉitaj al la evangelisto; do, daŭre okazinta ĉiujare, nuntempe ĝi realiĝas de la mezo de aprilo ĝis la mezo de majo, proksimume.

Ekde la unuaj jaroj, la Foiro de Aguaskalientes trovis je la taŭrkuradoj unu el siaj plej gravaj atrakcioj. La tiama urbestro, organizinto de la festoj, disponis ke kaŭze de la ĉiufoje pli amasa vizitanto, oni realigu du dek aŭ pliajn taŭrokaŝaĵojn.

Dekomence kaj ĝis la jaro 1849<sup>a</sup> la taŭrkuradoj okazis ĉe malgrandaj, malkomfortaj porteblaj placetoj konstruitaj el ligno. Tiun jaron, sinjoro José María López de Nava, per propra mono konstruis la placeton "El Buen Gusto" -La Bona Gusto- kiu estis la unua taŭroplaco de la urbo.

La unuaj spektakloj ĉe la placo "El Buen Gusto" eble estis tiel kiel rakontis sinjorino Calderón de la Barca, inter la jaroj 1840<sup>a</sup> kaj 1841: miksaĵo de "jaripeo" (ĥa-ri-peo, en kiu oni lazas kaj rajdas bovojn), "coleadero" (ko-leadero, en kiu oni faligas kurantan bovon prenante kaj altirante ĝian voston) kaj de la ĝustaj hispanaj sortoj, alkondukitaj de torero Bernardo Gaviño.



## Taŭroplaco Sankt-Marko

La propranto de la taŭroplaco "El Buen Gusto", José María López de Nava, proksimume dum la jaro 1893<sup>a</sup> ekkomencis lui sian taŭrejon al aliaj homoj kiuj volis agi entrepreniste kun ĝi dum la foiraj tagoj. Tiam aperis sinjoro José María Dosamantes, riĉa propranto de la taŭrobienoj "Venadero" (ve-nadero) kaj "Cieneguilla" (si-en-egija). Komence de la jaro 1896<sup>a</sup> s-ro Dosamantes interparolis kun s-ro López de Nava cele de lui la menciitan taŭroplacon. López de Nava postulis pagon de kvin miloj da peso, tiam troa kvanto kiu mem sufiĉus por konstrui taŭroplacon. Dosamantes konsideris la postulon de López de Nava, ne nur troa, sed aroganta; elspezi tiun kvanton "estus kiel aĉeti la placon kaj resti sen ĝi". Tial López de Nava respondis: "nu, konstruu vian taŭroplacon".

Kaŭze de tio, José María Dosamantes, februaron de la jaro 1896<sup>a</sup>, ekkomencis konstruadon de "Taŭroplaco Sankt-Marko", kiu estis inaŭgurita nur du monatoj poste, antaŭ la surprizo de ĉiuj homoj, al 24an de aprilo de la jaro 1896<sup>a</sup>, kiam kvin taŭroj de la bieno "Venadero" estis toreitaj de la hispana torero Juan Jiménez "El Ecijano" (kromnome, el esi-ĥano), okazaĵo kiu komencigis la legendplenan historion de la taŭroplaco de la strato "Democracia".

*Dum la jam pli ol centjara vivo de la "Taŭroplaco Sankt-Marko", plenplena de tradicia taŭretoso, oni skribis en ĝi gloriajn paĝojn kiuj estas partoj de la taŭrema historio de la urbo. Toreis en ĝi la plej gravaj toreroj de la taŭrema mondo kaj tie oni toreis taŭrojn de la plej famaj taŭrobienoj de la tuta lando. Ĝi estas estinta sidejo de artaj kaj kulturaj okazaĵoj dum la Nacia Foiro de Sankt-Marko.*

## Taŭroplaco Monumenta

Jam en la jaro 1974<sup>a</sup> la urbo Aguaskalientes estis kreskinta grave, kio kaŭzis ke la enhaveco de la taŭroplaco Sankt-Marko estu malsufiĉa por ricevi la amason da spektantoj interesintaj pri la serio da taŭrkuradoj dum la tradicia foiro de Aguaskalientes. Tial, tiun jaron, la 23an de novembro, oni inaŭguris la "Monumentan Taŭroplacon de Aguaskalientes", okazinte taŭrkuradon kun la partopreno de la toreroj Manolo Martínez, Eloy Cavazos kaj la toreriĝo de Fermín Espinoza Menéndez, Armillita (kromnomo armi-jita), kiuj toreis taŭraron de la bieno "Torrecilla" (tor-re-silla).

Dum tridek ok jaroj, la taŭroplaco Monumenta, pligrandigita kaj renovigita en la jaro 1990<sup>a</sup>, estas estinta la sidejo de la plej grava serio de taŭrkuradoj ĉe la amerika mondoparto, tiu okazanta dum la Nacia Foiro de Sankt-Marko, foiro plenplena de tradicioj kaj kulturokaŝaĵoj, interalie, la Premio Aguaskalientes je Poezio.

Ambaŭ taŭroplacoj, kaj "Sankt-Marko" kaj "Monumenta" nuntempe funkcias, fakto kiu okazas en malmultaj urboj de la lando. La spektantaro de Aguaskalientes estas konsiderata kiel unu el la plej taŭroskiantaj de la lando.

## Torejoj de Aguaskalientes

Estante neestingebla naskanto de toreroj, la urbo nuntempe havas du taŭrlernejojn. Inter la plej gravaj toreroj de Aguaskalientes, estas Efrén Adame, Joselito Adame, Mario Aguilar, Fabián Barba, David Bonilla, Fernando Brand, Jesús Delgadillo "El Estudiante", Fermín Espinoza "Armillita", Miguel Espinoza "Armillita Chico", Roberto Fernández "El Quitos", Héctor de Granada, José María Luévano, Miguel la Hoz, Arturo Magaña, Armando Mora, Jorge Mora, Humberto Moro Mier, José Manuel Montes, Roberto Ramírez "El Oriental", Alfonso Ramírez "Calesero", Rafael Rodríguez "El Volcán de Aguascalientes", José María Napoleón Ruiz, Fabián Ruiz, Rubén Salazar, Arturo Saldívar, Luis Fernando Sánchez, Juan Pablo Sánchez, Martín Sánchez, Ricardo Sánchez kaj Antonio Urrutia.



*La urbo ne nur estas prodiga naskiĝejo de toreroj sed ankaŭ de novijistoj, banderilistoj, pikadoroj, puntijistoj, kirurĥistoj specialistaj en vundoj kaŭzitaj de taŭroj, taŭrentreprenistoj, ĵurnalistoj kaj spektantoj. En la urbo tute ne eblas koncepti ties foiron sen taŭrkuradoj.*

## Taŭrobienoj de Aguaskalientes

Aguaskalientes, kune kun Kolima kaj Tlaŝkala, estas unu el la plej malgrandaj ŝtatoj de la meksika respubliko. Malgraŭ tio, ekzistas en ĝi multaj taŭrobienoj en kiuj oni reproduktigas bravajn taŭrojn. Jen la taŭrobienoj de la regiono: Campo grande, Castorena, Peñuelas, Santa María de Gallardo, Venadero, Armillita Hermanos, Manuel Espinosa e Hijos, Medina Ibarra, San Isidro, Garabato, Arellano Hermanos, Corlomé, Cortina Pizarro, Matancillas, La Punta, Rosas Viejas, Puerta Grande, Santa Bárbara kaj Santa Fe del Campo.



## Taŭrofesto ĉe Aguaskalientes, Nemateria Kultura Heredaĵo

Laŭ leĝa ordono publikita ĉe la Oficiala Ŝtata Ĵurnalo la 17an de Oktobro de la jaro 2011<sup>a</sup>, ordono eldonita de la Ŝtata Gubernatoro, Inĝ. Carlos Lozano de la Torre, oni deklaris Taŭrofeston "Nemateria Kultura Heredaĵo" kiale de konsideri ke la du plej reprezentaj agadoj je meksikaneco estas ĝuste kaj la taŭrofestoj kaj "ĉarreco" (charrería -ĉarre-ria-, agado de tipmeksikaj kamparanoj, la "ĉarroj"), kaj ankaŭ pro konsideri ke Aguaskalientes estas estinta vojkrucigo en la lando, kulturkrisolo, lulilo de artoj, pacema kaj tolerema urbo kaj firma gardisto de tradicioj, samkiel laborema kaj entreprenema kaj pionira urbo pri grava diverseco de entreprenistaj, kulturaj kaj sportaj agadoj. Tiusence oni deklaris kiel afero je publika intereso la konservadon de Taŭrofestoj, samkiel la disvastigon de ties graveco kaj agnoskigo.

Finfine, oni povas jesi ke la Festo de Taŭroj en Aguaskalientes estas maniero senti kaj vivi la vivon. Ĝi estas kultura esprimo de mestiza popolo.

\*Advokato kaj taŭrofestŝatanto, membriĝanta ĉe Taŭroklubo Silko kaj Oro.

# Torero... ¿Por qué torero?

Juan Pablo Macías Montes\*

¿Cómo es que se toma la decisión de ser torero? ¿Por qué decidir vivir al costo de poder morir? No es fácil; en momentos se duda. Cuando uno ve esos enormes toros, piensa en las terribles cornadas y uno mismo se pregunta: ¿en verdad vivirá parado frente de la muerte tarde a tarde? Claro, la fiesta tiene un lado difícil, y ¡qué difícil! Entonces ¿por qué torero? ¿Por ese bravo toro embistiendo a ese valiente torero? ¿Por ese pase, coreado por oles? ¿Por esa estocada y esa puerta grande? ¿Por esa salida a hombros y esos gritos de ¡torero, torero!...? ¿Por esa gloria, fama y vida?

¿Cómo no querer ser parte de esa obra de arte que escenifica, en la incomparable arena de un ruedo, tantos y tan hermosos matices de seda y acero, sol y sombra, fuerza e inteligencia, técnica y arte, vida y muerte? Pero no todo es grandeza y triunfo; hay sacrificio, dolor, sangre, tensión. Es necesario un constante entrenamiento físico, una técnica prácticamente perfecta, sudor e incluso a veces lágrimas, un camino largo, difícil pero hermoso.

Y ¿qué tiene el toreo que encanta, hipnotiza, droga a quien quiere ser torero? Hay una sensación de peligro, única, al estar ante un animal que es más grande, más fuerte, más rápido que uno... Y entonces, ¿es el peligro lo que hace al toreo? No. He aquí uno de los perfiles del toreo: la grandeza de la inteligencia del hombre, de su espíritu dominando, mandando a esa fuerza bruta de la naturaleza representada por un toro, animal hermoso e imponente que dará su esencia, a cambio de que tú, torero des la tuya. ¿Inteligencia o fuerza? ¡Siempre inteligencia!

¿Qué más veo en esto? ¿Es simple técnica? ¿Sólo animal y hombre? ¡No! Hay algo más que hace que uno se pare frente a ese animal tarde a tarde. Es la esencia pura del arte, el llevar a cabo una técnica, con sentimiento, transmisión; simplemente se crea arte, uno incomparable, combinando riesgo y estética, música y silencio.

¡Arte, técnica, inteligencia! Pero, ¿hay más? ¡Sí! Está el aspecto más importante de la fiesta, ese aspecto místico que nada lo puede transmitir, ni la más bella canción, la más hermosa pintura o el más sentido poema. ¿Por qué? Porque en cuanto llega la hora y se abre la puerta de toriles sale más que un toro, más que un animal, ¡sale la muerte misma! Está llevándose a cabo en ese momento la representación de la vida misma, pero la muerte ahí también está; el hombre, su espíritu, su alma, su inteligencia y su arte están frente a la muerte; la llaman, la engañan, la burlan, y llegan a ese momento de matar... ¿Qué hay más hermoso que ver a la misma muerte hincar las rodillas en la arena ante uno, ante tu arte, tu inteligencia y tu estética? ¡Es el ser humano venciendo al destino; es la muerte agachando la cabeza ante la vida!

¿Vale la pena luchar por ser parte de algo tan grande? Con toda certeza puedo decir que sí, aunque será difícil, duro y arriesgado, pero por vivir eso, vale la pena jugarse la vida. Y después de todo esto, no me pregunto más, ¿por qué torero? Sólo lo afirmo: ¡quiero ser torero!

\*Joven esperantista miembro de MEA, aspirante a novillero, alumno de la Academia Taurina Municipal de Aguascalientes.



# Torero... ¿Kial torero?

Juan Pablo Macías Montes\*

Kial oni decidus toreriĝi? Kial decidi vivi koste de morti? Ne estas facila afero; je multaj momentoj oni dubas. Kiam unu vidas tiajn grandegajn taŭrojn kaj samtempe pensas pri teruraj kornovundoj, tiam sin demandas: ĉu mi vivos staranta antaŭ la morto, posttagmezon post posttagmezo? Komprenible, la taŭrofesto havas malfacilan flankon, verdire malfacilan! Tiam, kial torero? Ĉu nur kaŭze de tiu brava taŭro kontraŭiranta al la kuraĝa torero? Ĉu pro tiaj pasigoj pro kiuj la spektantoj ekkriigas ĥoruse “ol-e”? Pro tia enirigo de la spado kiu mortigas la taŭron kaj pro la sukcesa traŭro tra la “granda pordo”? Ĉu pro tiu surŝultriga elirado el la rondo, ricevante la aklatan kriadon je “torero, torero!”? Ĉu pro tiu glorio, famo kaj vivo?

Kial ne deziri iĝi parto de tiu artaĵo kiu enscenigas sur la nekomparebla areno de la rondo tiom multe da belaj nuancoj de silko kaj stalo, suno kaj ombro, forto kaj inteligenteco, tekniko kaj arto, vivo kaj morto? Tamen, ne ĉio estas grandeco kaj sukceso; nepras kaj sinoferado kaj streĉiĝo kaj estos kaj doloro kaj sango. Necesas konstanta trejnado, preskaŭ perfekta tekniko, ŝvito, inkluzive larmoj; la vojo estas longa, malfacila sed belega.

Nu, kion havas toreado ke ravas, hipnotigas, drogas tiun kiu volas toreriĝi? Okazas sensado de danĝero, unika, kiam oni estas antaŭ besto grandega, fortega kaj pli rapida ol unu mem. Tiam, ĉu estas danĝero tio kio estigas toreadon? Ne. Jen unu el la flankoj de toreado: la grandeco de la inteligenteco de la homo, de ties animo, dominante, reganta tiun brutan forton de naturo reprezentata de taŭro, belega kaj impona besto, kiu donacos sian econ kondiĉe ke vi, torero, ankaŭ donacu la vian. Inteligenteco aŭ bruta forto? Ĉiam inteligenteco!

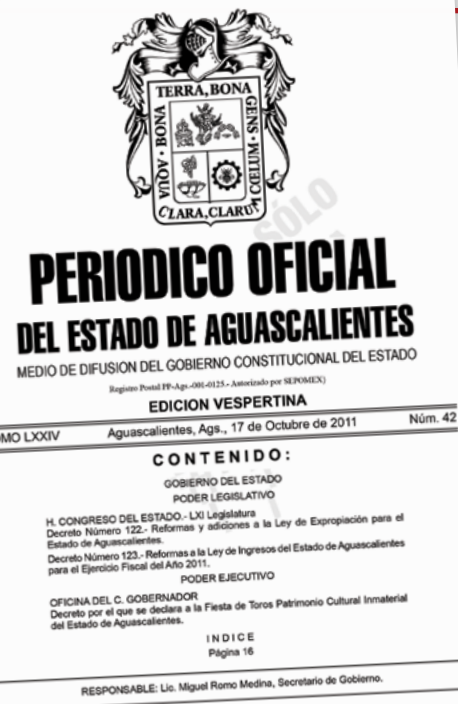
Kion pli mi vidas ĉe toreado? Ĉu ĝi estas simpla tekniko? Ĉu nur besto kaj homo? Ne! Ja estas io alia kio okazigas ke toreado stariĝu antaŭ la taŭro, tagon post tago. Ĝi estas la pura eco de la arto, ĝi estas praktikado de tekniko kun emocio kaj kun kapablo emocii; simple oni kreas arton, ja nekomparebla, miksa riskon kaj estetikon, muzikon kaj silenton.

Arto, tekniko kaj inteligenteco! Tamen, ĉu estas io pli? Jes, ja! Estas la plej grava aspekto de la taŭrofestoj, tio kio estas ties mistika eco, kiun ne povas transdoni eĉ la plej bela kanto, la plej bela pentraĵo nek la plej senteblo poemo. Kial? Ĉar kiam la horo alvenas kaj malfermiĝas la pordo de la taŭroj, eliras tra ĝi io pli ol taŭro, io pli ol besto, ja eliras la morto mem! Tiam okazas la reprezentado de la vivo mem, sed ankaŭ la morto estas tie; la homo, ties animo, ties inteligenteco kaj ties arto stariĝas antaŭ la morto, kiun ili alvokas, trompas kaj evitas, ĝis alvenas la momento mortigi... Ĉu estas io pli bela ol vidi la morton genuiĝi sur la areno antaŭ la arto, la inteligenteco kaj la estetiko? Tiam la homo venkas ties destinon; tiam la morto klinas sin antaŭ la vivo!

Valoras la peno klopodi por iĝi partoprenanto de tiaj grandaj okazaĵoj? Certe mi povas respondi jese, malgraŭ ke ĝi estas malfacila, malmola kaj riska agado. Por vivi tion valoras la peno riski la vivon. Nu, post la antaŭo, mi ne plu demandas min: kial torero? Mi jesas: mi volas iĝi torero!

\*Juna esperantista membro de MEA, estonta novijisto, lernanto ĉe Municipa Taŭrolernejo de Aguascalientes.





Octubre 17 de 2011

Pág. 13

foros Pepe y Paco Madrazo, vecinos de esta ciudad, en su tiempo la ganadería más larga del mundo.

**TERCERO.** Dinastías de toreros han surgido y han dado renombre al estado y a la fiesta de toros: los Rodarte, los Armilla, los Caleros, los Sánchez, los Mora, los Adame, por hacer referencia a algunos de los mas identificados.

**CUARTO.** La fiesta de toros ha estado ligada a la vida cultural y artística de Aguascalientes, la música, la literatura, la pintura han sido expresiones artísticas que se han nutrido en el ambiente, en la esencia, en el ser y quehacer de la fiesta brava para a partir de ella crear con su propio lenguaje imágenes taurinas.

**QUINTO.** Que es de tal magnitud su importancia que ha sido y es objeto de regulación jurídica por parte del H. Congreso del Estado y por los H. Ayuntamientos del estado, en los diversos reglamentos taurinos que la han regido, garantizando la permanencia del espectáculo con apego a la tradición y preservándola de mixtificaciones que la aparten de su esencia ritual y artística.

**SEXTO.** Que tanto el Gobierno del Estado como el Ayuntamiento de la capital apoyan directa o indirectamente la afición taurina y son ocasión para el desarrollo de profesionales de una fiesta enraizada en la idiosincrasia del mexicano, con una visión lúdica de la muerte.

**SEPTIMO.** Que la Fiesta de Toros se haya ligada estrechamente a la celebración centenaria de la Feria de San Marcos, constituyendo uno de los elementos fundamentales de los festejos abrieños, y que el serial taurino ha dado presencia y renombre a nuestro estado en el mundo taurino.

**OCTAVO.** Que en la medida que se mantenga viva la comunidad taurina se mantendrá la fiesta como signo de identidad y que si ésta desaparece estaremos muy cerca de desaparecer como comunidad.

**NOVENO.** Y entendiendo que el patrimonio cultural inmaterial se define como los usos, representaciones, expresiones, conocimientos y técnicas -junto con los instrumentos, objetos, artefactos y espacios culturales que les son inherentes- que las comunidades, los grupos y en algunos casos los individuos reconozcan como parte integrante de su patrimonio cultural, que se transmite de generación en generación, que es recreado constantemente por las comunidades y grupos en función de su entorno, su interacción con la naturaleza y su historia, infundiéndoles un sentimiento de identidad y continuidad y contribuyendo así a promover el respeto de la diversidad cultural y la creatividad humana tengo a bien emitir:

#### Decreto por el que se declara a la FIESTA DE TOROS PATRIMONIO CULTURAL INMATERIAL del Estado de Aguascalientes

**Artículo 1º.** Se declara que la Fiesta de Toros es Patrimonio Cultural Inmaterial del Estado de Aguascalientes.



## PERIODICO OFICIAL DEL ESTADO DE AGUASCALIENTES

MEDIO DE DIFUSION DEL GOBIERNO CONSTITUCIONAL DEL ESTADO

Registro Postal PP-Ags.-081-0123 - Autorizado por SEPOMEX

EDICION VESPERTINA

TOMO LXXIV Aguascalientes, Ags., 17 de Octubre de 2011 Núm. 42

### CONTENIDO:

GOBIERNO DEL ESTADO  
PODER LEGISLATIVO

H. CONGRESO DEL ESTADO - LXI Legislatura  
Decreto Número 122.- Reformas y adiciones a la Ley de Expropiación para el Estado de Aguascalientes.  
Decreto Número 123.- Reformas a la Ley de Ingresos del Estado de Aguascalientes para el Ejercicio Fiscal del Año 2011.

PODER EJECUTIVO

OFICINA DEL C. GOBERNADOR  
Decreto por el que se declara a la Fiesta de Toros Patrimonio Cultural Inmaterial del Estado de Aguascalientes.

INDICE

Página 16

RESPONSABLE: Lic. Miguel Romo Medina, Secretario de Gobierno.

### OFICINA DEL C. GOBERNADOR

**CARLOS LOZANO DE LA TORRE**, Gobernador Constitucional del Estado Libre y Soberano de Aguascalientes, en el ejercicio de las facultades que le confieren los artículos 1º y 133 de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos; 35 y 46 de la Constitución Política del Estado; 1º, 2º, 3º, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18 y 19 de la CONVENCIÓN PARA LA SALVAGUARDIA DEL PATRIMONIO CULTURAL INMATERIAL, adoptada en París, Francia el diecisiete de octubre de dos mil tres, aprobada por la Cámara de Senadores del Honorable Congreso de la Unión, el veintisiete de octubre de dos mil cinco, según decreto publicado en el Diario Oficial de la Federación del veintinueve de noviembre de ese mismo año; 1º, 2º, 17, 18, 28, 29, 30, 43, de la Ley de Cultura del Estado de Aguascalientes; y 1º, 2º, 3º, 6º, 7º, 8º, 10 fracción I de la Ley del Patrimonio Cultural del Estado de Aguascalientes, y considerando que:

**PRIMERO.** Las dos actividades más representativas de la mexicanidad son la fiesta de toros y la charrería, y que Aguascalientes ha sido cruce de caminos, crisol de culturas, cuna del nacionalismo en las artes, pacifista y tolerante, celosa guardiana de las tradiciones, laboriosa y emprendedora, pionera en una gran variedad de actividades empresariales, culturales y deportivas.

**SEGUNDO.** En la fiesta de Toros, Aguascalientes ha sido desde siempre sitio para ganado bravo, desde la Hacienda de Cieneguilla en su tiempo propiedad de la Compañía de Jesús, la Hacienda de Venadero, la de Peñuelas, por citar las más antiguas, hasta las dieciocho ganaderías que se ubican en la actualidad dentro de su zona de influencia, pasando por la Hacienda y Ganadería de la Punta de los se-

Pág. 14 PERIODICO OFICIAL Octubre 17 de 2011

La inscripción en las listas nacional e internacional del patrimonio cultural inmaterial a la Fiesta de Toros.

**Artículo 6º.** El presente decreto entrará en vigor al día siguiente de su publicación en el Periódico Oficial del Estado.

Palacio de Gobierno de Aguascalientes, sede del poder Ejecutivo del Estado de Aguascalientes, a 17 de octubre de 2011.

ATENTAMENTE  
SUFRAGIO EFECTIVO. NO REELECCION.

Ing. Carlos Lozano de la Torre,  
GOBERNADOR CONSTITUCIONAL  
DEL ESTADO.

Lic. Antonio Javier Aguilera G.  
JEFE DE GABINETE.

# La Fiesta de Toros, Patrimonio Cultural Inmaterial de Aguascalientes

En el estado mexicano de Aguascalientes la Fiesta de Toros es, por mandato legal, parte del patrimonio cultural inmaterial.

El Gobernador del Estado, Carlos Lozano de la Torre, expidió el Decreto que hace tal declaración, en el mes de Octubre de 2011 y que se publicó en el Periódico Oficial del Estado.

El Decreto se basa en el Derecho Internacional, de conformidad a la Convención para la Salvaguarda del Patrimonio Cultural Inmaterial, adoptada en París, Francia en 2003 en el marco de la 32ª reunión de la Conferencia General de la UNESCO y suscrita por 151 países.

En los términos del decreto se considera a la Fiesta de Toros como una de las dos actividades más representativas de la mexicanidad, junto con la charrería.

Se reconoce que la Fiesta de Toros ha estado ligada a la vida cultural y artística de Aguascalientes desde hace siglos y se le considera como un signo de su identidad.

Como patrimonio cultural inmaterial la conservación legal de la Fiesta de Toros se considera como asunto de interés público en Aguascalientes.

El Gobierno del Estado, por conducto del Instituto Cultural de Aguascalientes debe realizar los actos y actividades tendientes a la preservación del patrimonio cultural inmaterial que es la Fiesta de Toros.

## Taurofesto, Nemateria kultura heredaĵo de Aguascalientes

Ĉe la meksika ŝtato Aguascalientes, Taurofesto estas, laŭ ŝtata jura ordono, parto de ties nemateria kultura heredaĵo.

La ŝtata gubernatoro, *Carlos Lozano de la Torre*, eldonis dekreton per kiu oni faras tiun gravan deklaron, en Oktobro de la jaro 2011<sup>a</sup>, kaj publikigis ĝin ĉe la Oficiala Ŝtata Ĵurnalo.

La dekreton oni bazas ĉe la Internacia Juro, konforme al la Konvencio por la Konservado de Nemateria Kultura Heredaĵo, donita en Parizo, Francio, en la jaro 2003<sup>a</sup>, kvadre de la 32<sup>a</sup> kunsido de la Ĝenerala Kunveno de UNESKO, subskribita de 151 landoj.

En la kadro de tiu ĉi dekreto oni konsideras la taurofeston kiel unu el la du plej karakterizaj trajtoj de meksikaneco, kune kun *"carreco"* (*\*carro*, *-charro*-, la tipa meksika kampano).

La Taurofesto delonge estas ligita al la arta kaj kultura vivo de Aguascalientes kaj ĝin oni konsideras kiel signo de ties identeco.

Laŭ nemateria kultura heredaĵo, la konservadon de la taurofesto oni konsideras kiel afero de publika intereso.

Dejure do, la ŝtata estraro, pere de Kultura Instituto de Aguascalientes, devas realigi agojn kaj agadojn laŭcele de konservi tiun nematerian kulture heredaĵon kiu estas Taurofesto.



## Aguascalientes, la ciudad...

Ya cuatricentenaria, Aguascalientes es una ciudad agradable y amable.

Aún cuando tiene una población de un millón de habitantes, ello no la hace comparable a las grandes ciudades europeas, pues no deja de ser un lugar donde la vida sigue siendo tranquila, armoniosa y apacible.

Es vieja y es moderna. Es tradicional y es liberal. Es industrial pero rodeada de agricultura que tiende a modernizarse a gran escala. Es un lugar de cultura.

Lugar de agua clara, buena tierra, cielo claro y gente buena, Aguascalientes es una metrópoli que día a día atrae a nuevos pobladores que se incorporan a la vida hidrocálida.

De clima mayormente templado, aunque con sus extremos de frío en invierno y de calor a fines de primavera y no

obstante estar ubicada en una región semiárida, a una altitud de 1,890 metros sobre el nivel del mar, alejada de las costas, de los desiertos y de las selvas, la ciudad es propicia para una vida por demás confortable.

En su céntrica parte vieja la ciudad presume de hermosos edificios de la época colonial y de iglesias de construcción imponente, llenas de arte y belleza en su diseño.

Lugar de mercaderes, artesanos y toreros, hoy la ciudad crece y se llena de modernidad, sin dejar de ser aún un ejemplo de la agradable vida provinciana mexicana.

Con todos los adelantos de la vida moderna, la ciudad de Aguascalientes sigue siendo un lugar que evoca la tranquilidad de antaño; así, al andar por sus calles nos remontamos al pasado, volvemos al presente y aún podemos ver atisbos de futuro.

## Aguascalientes, la urbo...

Kvarcentajara jam, Aguascalientes estas agrabla kaj afabla urbo.

Kvankam en ĝi loĝas pli ol unu miliono da homoj, ne eblas kompari ĝin kun la grandaj eŭropaj urboj, ĉar ĝi ne ĉesas esti loko kie la vivo daŭras trankvile, harmonie kaj paceble.

Ĝi estas malnova kaj moderna. Ĝi estas tradicia kaj liberala. Ĝi estas industria sed ĉirkaŭata de agrikulturo kiu celas modernigi grandskale. Ĝi estas loko de kulturo.

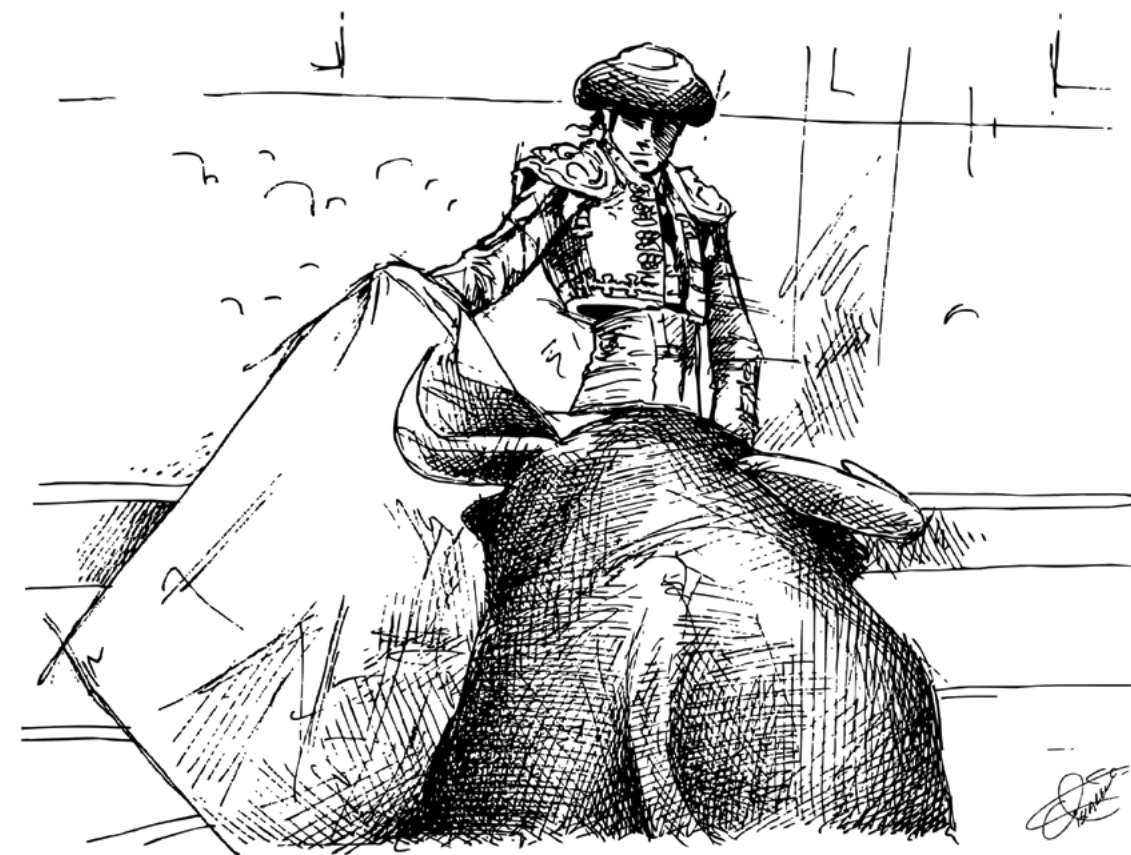
Loko de klara akvo, bona tero, klara ĉielo kaj bonaj homoj, Aguascalientes estas metropolo kiu tagon post tago altiras novajn loĝantojn kiuj eniriĝas en la "varmaakvaurbanan" vivon.

Kun klimato pleje milda, kvankam kun malvarmaj vintraj ekstremoj kaj varmaj malfruprintempaj, kaj malgraŭ esti lokiĝita en sekega regiono, je 1,890 metroj sur marnivelo, fore de la marbordoj, de la dezertoj kaj de la ĝangaloj, la urbo ebligas sendube vivon komfortan.

Ĉe ties malnova urbocentro ĝi havas belajn konstruaĵojn de la hispankolorna epoko kaj imponaj preĝejoj, kies dizajno estas plenplena de arto kaj beleco.

Loko de komercistoj, manartaĵfaristoj kaj toreroj, hodiaŭ la urbo kreskas kaj pleniĝas de moderneco, sen ĉesi esti ekzemplo de tiu agrabla provinca meksikaneco.

Havante ĉiujn avantaĝojn de la moderna vivo, la urbo Aguascalientes estas estanta loko kiu rememorigas la trankvilecon de malnovaj jaroj; tiel, trairente tra ĝiaj stratoj ni reiras en la pasintecon, ni revenas al la estanta kaj eĉ ni povas rigardi estontaĵojn.



## PLENA ILUSTRITA TAŬRVORTARO DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO

Aclaraciones y tecnicismos lingüísticos  
Klarigoj kaj lingvaj teknikaĵoj

## ***Aclaración sobre contenido limitado***

Esta obra no es un diccionario integral del toreo, ni mucho menos pretende ser un tratado sobre el tema. Es tan sólo un instrumento para hacer llegar la terminología y conceptos básicos del toreo al mundo esperantista y el Esperanto al mundo taurino.

## ***Propuesta a la Academia de Esperanto***

El lenguaje taurino está lleno de pasión, sentimientos y matices. Por ello y a fin de propiciar su expresión en Esperanto, aprovechamos la posibilidad creativa implícita en la Lengua Internacional y en tal virtud hacemos la esperantización de palabras (unas sesenta) que proponemos a la Academia de Esperanto para su consideración y aprobación de inclusión en el léxico oficial de la lengua internacional.

## ***Enriquecimiento y correcciones***

No dudamos que esta obra podrá ser enriquecida con las aportaciones de muchos esperantistas serios y taurinos conocedores, además de que de antemano reconocemos que este esfuerzo inicial de vocabulario taurino especializado podrá ser materia de rectificaciones o precisiones de parte de los maestros de la lengua. Para todo ello MEA pone a sus órdenes su dirección electrónica, en la que con toda atención recibiremos los comentarios de todos los interesados.

## ***Klarigo pri limigita enhavo***

Tiu ĉi bildvortaro ne estas tutampleksa vortaro de \*toreo, nek ĝi celas esti traktaĵo pri la fako. Ĝi estas nur ilo kiu alvenigas \*torean terminaron kaj bazajn konceptojn en Esperantujon kaj Esperanton en la taŭreman mondon.

## ***Propono al la Akademio de Esperanto***

Taŭrparolado estas plena de pasio, de sentoj kaj de nuancoj. Tial, en tiu ĉi vortaro oni esperantigas hispanajn vortojn, kion oni faras laŭprofite de la kreigaj ebloj de Esperanto, vortojn (proksimume sesdek) kiujn ni proponas al la Akademio de Esperanto por ties konsidero kaj ebla aprobo kiel oficialaj novaj vortoj (kaj radikoj) de la Lingvo Internacia.

## ***Pliiriĝigo kaj korektoj***

Sendube tiu ĉi verkaĵo povos esti pliriĝigita de aldoniĝoj fare de seriozaj esperantistoj kaj de ŝagaj taŭremuloj. Krome, antaŭmane ni agnoskas ke tiu ĉi Taŭrvortaro, kiel komenca vortariga klopodo pri la fako, povos estis trafo de korektoj aŭ precizigoj fare de la majstroj de la lingvo. Tiucele MEA disponigas sian retadreson, pere de kiu ĉiam atente ni akceptos la komentojn de ĉiuj interesantoj.



# Sobre la traducción

## A.- Criterios de traducción

- 1.- Traducción directa a las palabras oficiales del Esperanto que correspondan conceptualmente.
- 2.- Ajustando la esencia del concepto en Español al sentido de la palabra en Esperanto.
- 3.- Traduciendo a una sola palabra o a una palabra compuesta.
- 4.- Ajustando la traducción al sabor taurino y según la facilidad de expresión.
- 5.- Esperantizando las palabras no traducibles directamente.
- 6.- Esperantizando palabras, sobre todo las más importantes, según concepto o fonética, pero sin invadir raíces esperantistas y sin crear confusiones por aparentes afijos.
- 7.- Esperantizando palabras, según el sentido de su etimología latina.

## B.- Presentación de la traducción

### 1.- En láminas ilustrativas

- 1.a.- Se presenta la palabra en Español y su traducción sin más indicaciones y sin pronunciación figurada.
- 1.b.- En el caso de que tenga varias formas de traducción, se ha optado por presentar en esta sección de láminas, sólo la traducción que consideramos más apropiada o que es la propuesta más ajustada al sentido y a la fonética.

### 2.- En el listado temático Español-Esperanto

- 2.a.- Se incluyen todas sus traducciones al Esperanto y se presenta entre [ ] la pronunciación figurada de la palabra española según la fonética de Esperanto y de la palabra en Esperanto según la fonética española.
- 2.b.- Si la traducción de la palabra española es una esperantización -creación de palabra nueva en Esperanto- ésta se antecede de un asterisco \* y se presenta en letra cursiva.
- 2.c.- Las palabras son seguidas de una breve descripción conceptual en Esperanto.

2.d.- Se presentan después de la traducción de cada palabra, algunas frases ejemplificativas de dicha palabra, frases en Español seguidas de su traducción al Esperanto.

2.e.- En los casos necesarios, se explica en Esperanto el porqué se esperantiza una palabra y en su caso por qué se considera más conveniente su esperantización que su traducción directa.

2.f.- En los casos necesarios, se explica en Esperanto por qué se propone una traducción y no otra directa o existente en algún diccionario o vocabulario, citándose la fuente respectiva.

2.g.- Con **P** se indica la traducción preferida, en caso de admitir varias distintas una misma palabra y con **NR** se marcan las traducciones no recomendadas, expresándose en ambos supuestos, en Esperanto, el porqué de la preferencia o de la no recomendación, sobre todo por tratarse de traducciones al Esperanto cuyo concepto no corresponda al del Español o sea inexacto, no usual, desacostumbrado o no apropiado al sentido de su uso en el hablar taurino.

### 3.- Listados alfabéticos

- 3.a.- Listado alfabético de palabras, Español-Esperanto.
- 3.b.- Listado alfabético de palabras, Esperanto-Español.
- 3.c.- Listado alfabético de palabras esperantizadas a partir del Español.

## C.- Abreviaturas y signos

... > Tanto después de la palabra en Español, como de su pronunciación figurada según la fonética del Esperanto, indica el comienzo de la traducción. También indica comienzo de traducción después de una frase en Español.

[ ] Encierra la pronunciación figurada de las palabras en Español según la fonética del Esperanto y de las

palabras en Esperanto adaptadas a la fonética del Español.

(fig) Sentido figurado de la palabra.

\**kvadriljoj* : el asterisco seguido de cursivas indica palabra nueva en Esperanto (palabra esperantizada).

**P** > Preferida; indica la traducción que se considera como preferible y en su caso se expone la correspondiente explicación en Esperanto.

**NR** > No recomendada; traducción o palabra en Esperanto, que a pesar de ser una traducción gramatical correcta, no se recomienda su uso por no corresponder a su sentido en Español. Se incluye explicación en Esperanto del porqué no es recomendable.

\***lat** / \***lat.vulg** > ...: etimología latina (del Latín o del Latín vulgar) de una palabra en Español, esperantizada atendiendo precisamente a ese antecedente etimológico.

**NT**.- Nota del traductor.

## D.- Referencias a las traducciones existentes en otros diccionarios:

(Sopena): Diccionario de bolsillo Lexicón, Editorial Ramón Sopena, S.A., Nueva Edición Revisada, Barcelona.

(PIV): Plena Ilustrita Vortaro de Esperanto, Dua eldono per "Offset", 1977, Sennacieca Asocio Tutmonda, Paris.

(Bildvortaro-FEL): Diccionario Ilustrado, de Petro Desmet' y Josefo Horvath, Flandra Esperanto-Ligo, Amberes, 2012.

(Bildvortaro-RE): Diccionario Ilustrado de Esperanto, de Rüdiger Eicholz, Esperanto Press, Bailieboro, Ontario, Canadá, 2ª Edición, 1989.

# Pri la tradukado

## A.- Kriterioj por traduki

- 1.- Rekta tradukado laŭ oficialaj vortoj aŭ radikoj.
- 2.- Alĝustigante la konceptan esencon de la hispana vorto al la senco de la vorto en Esperanto.
- 3.- Tradukante en unu vorton aŭ en kunmetitan vorton.
- 4.- Alĝustigante la tradukaĵon al la taŭretosa gusto kaj laŭ plia facileco por esprimi la vorton.
- 5.- Esperantigo de vortoj ne rekte tradukeblaj.
- 6.- Esperantigo de la plej gravaj taŭrovortoj, laŭ ties koncepto aŭ sono, sed sen invadi esperantradikojn nek kreante konfuzojn pro ŝajnaj afiksoj.
- 7.- Esperantigo de vortoj laŭ ties latina etimologia senco.

## B.- Prezento de la traduko

### 1.- Ĉe ilustritaj tabuloj

- 1.a.- Oni prezentas la hispanan vorton kaj ties tradukon en Esperanton.
- 1.b.- Tiukaze ke la hispana vorto akceptu diversajn tradukeblojn, en tiu ĉi ilustrita parto oni prezentas nur tiun kiun ni konsideras la plej taŭga aŭ la plej ĝusta laŭsence aŭ laŭsone.

### 2.- Ĉe la laŭtema vortaro Hispana-Esperanto.

- 2.a.- Oni inkludas ĉiujn eblajn tradukaĵojn en Esperanton de ĉiu hispana vorto kaj oni prezentas inter [ ] la figuran prononcadon de la hispana vorto laŭ la esperanta fonetiko kaj de la esperanta vorto laŭ la hispana fonetiko.
- 2.b.- Tiukaze de esperantigita vorto, antaŭ ĝi oni metas asteriskon \* kaj oni prezentas la vorton kursive.
- 2.c.- Ĉiuj vortoj estas sekvitaj de ties koncepta priskribo en Esperanto.
- 2.d.- Oni prezentas post ĉiu tradukaĵo kelkajn ekzemplajn frazojn pri la koncerna vorto en la Hispana, sekvitaj de ties traduko en Esperanto.
- 2.e.- Laŭnecese, oni eksplikas en Esperanto kial oni esperantigas vorton kaj, tiukaze, kial oni konsideras pli taŭga la esperantigon ol la rektan tradukadon.
- 2.f.- Laŭnecese, oni eksplikas en Esperanto kial oni proponas tradukaĵon sed ne alian rektan kiu aperas aŭ ekzistas en vortaro, citante la koncernan fonton.
- 2.g.- Pere de **P** oni indikas la preferindan tradukaĵon, tiukaze ke la vorto akceptu diversajn formojn, kaj pere de **NR** oni indikas nerekomendindajn tradukaĵojn, esprimante ambaŭkaze, en Esperanto, la kialon de la preferado aŭ de la nerekomendado, precipe ĉar temas pri tradukaĵo kies koncepto ne rilatas al tiu de la Hispana, aŭ estas malĝusta, ne ŭzata, ne kutima aŭ ne taŭga rilate al la senco de ties uzado en la taŭretosa parolado.

### 3.- Per listoj laŭ alfabeto ordo

- 3.a.- Listo de vortoj laŭ alfabeto ordo, Hispana-Esperanto.
- 3.b.- Listo de vortoj laŭ alfabeto ordo, Esperanto-Hispana.
- 3.c.- Listo laŭ alfabeto ordo, de esperantigitaj vortoj.

## C.- Mallongigoj kaj signoj

... > Poste kaj de la hispana vorto kaj de ties figura prononcadon laŭ la fonetiko de Esperanto, ĝi indikas la komencon de tradukado. Ankaŭ ĝi indikas komencon de tradukaĵon poste de frazo en la Hispana.

[ ] Enhavas la figuran prononcadon de la hispanaj vortoj, laŭ la fonetiko de Esperanto, kaj la figuran prononcadon de la esperantaj vortoj, laŭ la hispana fonetiko.

(fig) Figura senco de vorto.

\**kvadriljoj* : asterisko, sekvita de kursivaj literoj, indikas esperantigon.

**P** > Preferinda; ĝi indikas kiun tradukaĵon oni konsideras pli taŭga ol aliajn.

**NR** > Ne rekomendinda; tradukaĵo aŭ esperanta vorto kiu malgraŭ esti gramatike ĝusta, oni ne rekomendas ties uzon pro manko de alĝustigo al la hispana senco. Oni eksplikas en Esperanto la kialon.

\***lat** / \***lat.vulg** > ...: latina etimologio (el la Latina aŭ el la vulgara Latina) de hispana vorto, esperantigita ĝuste pro tiu taŭga etimologio.

**NT**.- Noto de la tradukinto.

## D.- Referencoj kiuj troviĝas en vortaroj

(Sopena): Leksikon Poŝvortaro, Editorial Ramón Sopena, S.A., Nueva Edición Revisada, Barcelona.

(PIV): Plena Ilustrita Vortaro de Esperanto, Dua eldono per "Offset", 1977, Sennacieca Asocio Tutmonda, Paris.

(Bildvortaro-FEL): Bildvortaro en Esperanto, de Petro Desmet' y Josefo Horvath, Flandra Esperanto-Ligo, Antverpeno, 2012.

(Bildvortaro-RE): Esperanta Bildvortaro, Rüdiger Eicholz, Esperanto Press, Bailieboro, Ontario, Kanado, 2ª Eldono, 1989.

# Pronunciación del Esperanto

1.- Por regla general todas las letras tienen la misma pronunciación que en Español, salvo las excepciones que adelante se mencionan y nunca varía la pronunciación de una letra, con independencia de su ubicación en la palabra o su relación de contigüidad con otras letras, como sí acontece en otras lenguas.

2.- Las letras con diferente pronunciación que en Español son la “c” –sonido ts, como en “pizza”-, la “h” que tiene el sonido de una jota suave, como la “h” del Inglés en “have” y la “j” –sonido de nuestra “i”-. La “z” es como “zumbido de abeja”. En Esperanto es muy importante distinguir claramente la pronunciación de la “b” y la “v” (b labial y v labiodental)

3.- En Esperanto existen letras que no existen en Español. Son las llamadas “con gorrito” porque llevan sobre ellas el signo circunflejo; son la ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ. La ĉ es la “ch” de Chile, la ĝ y la ĵ, aunque en puridad tienen un sonido sutilmente diferente, por ser de difícil distinción para los hispanoparlantes las podemos pronunciar como la “y” del “yo” de los argentinos; la ĥ es una jota fuerte y la ŝ es el sonido de “sh” del Inglés.

4.- En Esperanto no existen la ñ, la q, la w, la x, ni la y. La “x” puede aparecer en algunos textos en Esperanto, pero ello se debe a que sustituye al “gorrito” en ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ello en el caso de teclados que no contienen esa letra, por lo que cx, gx, hx, jx y sx sustituyen a las respectivas letras “con gorrito” y la pronunciación respectiva es para cada letra como arriba se precisó.

5.- La ŭ –u con un semiarco sobrepuesto- es una consonante pero suena como “u” y va en algunos diptongos siguiendo a la a o a la e, como aŭ, eŭ, los que se pronuncian “au” y “eu”.

6.- La “g” siempre suena como “g de gato”, sin importar la letra que le siga. La doble ele (ll) y la doble erre (rr) pueden aparecer en las palabras, pero sólo como resultado de la unión de dos palabras (palabras compuestas), casos en los que la pronunciación es separando el sonido de cada una de las letras, como en “allogi” –al-logui- o en “interreto” inter-reto”. La “r” al principio de palabra tiene sonido fuerte, como en Español, y sonido suave cuando va en medio de la palabra.

7.- La “v” después de “g” o de “k” –gv, kv- tiene nuestro sonido como en “gu” y “ku”.

8.- En Esperanto no existe acento gráfico y todas las palabras llevan acento tónico siempre en la penúltima vocal. Aunque la j y la ŭ tienen sonido de “i” y “u” respectivamente, no son vocales para efectos de acentuación.

# Elparolado de la Hispana

1.- Ĉiujn literojn en la Hispana oni elparolas samkiel en Esperanto, krom la sekvajn esceptojn.

2.- La litero “c” havas sonon kiel “k” antaŭ a, o, u –ca, co, cu- kaj sonon de “s” antaŭ e, i –ce, ci-.

3.- La litero “g” havas sonon kiel “g” en Esperanto, sed nur antaŭ a, o, u aŭ antaŭ ui, ue. Alie, antaŭ e aŭ i –ge, gi- ĝi havas sonon kiel ĥ.

4.- La litero “h” ne havas sonon –“ĝi estas muta”- sed post “c” –ch- ambaŭ literoj kune sonas kiel “ĉ”.

5.- La litero “j” havas sonon kiel “ĥ”.

6.- En la Hispana ne ekzistas ĉapelitaj literoj.

7.- La ñ havas sonon kiel la franca “nj” aŭ la germana “ng”, la q kiel “k” sed ĉiam estas sekvita de ue, ui –que, qui-, la w havas sonon iom proksima al tiu de “kv”, la x havas sonon kiel “ks” (escepte en México, vorto el parolata meĥi-ko) kaj la y sonas kiel “i” se estas sola aŭ ĉe la fino de vorto, sed ĝi sonas kiel “j” se estas ĉe la komenco aŭ meze de vorto.

8.- En la Hispana la grafika akcento sur vokalo indikas ke tiu vokalo ricevas la elparolatan akcenton. Se la vorto ne havas grafikan akcenton, tiam, samkiel en Esperanto, la akcenton ricevas la antaŭlasta vokalo.



## Zamenhof, el Esperanto y el Toreo

Desde su temprana juventud el Dr. Zamenhof se interesó profundamente por el fenómeno de la comunicación humana, que él veía afectada negativamente por la barrera de los idiomas. Por ello aplicó su mente a la creación de un instrumento que superara dicha barrera y constituyera un vínculo de comunicación. Como resultado produjo una obra de arte en el campo de la lengua; un idioma que es arte y que transmite arte a través de las posibilidades de sus matices que hacen fluir los más variados sentimientos y emociones del espíritu.

El Dr. Zamenhof fue un decidido promotor de la comprensión entre los hombres y los pueblos y su creación –el Esperanto– es un conducto para el acercamiento entre pueblos y culturas. A través de esta lengua es posible hacer que el intercambio cultural fluya de manera comprensible y enriquecedora; se difunden las costumbres y su realidad, su sentido y su profundidad y amplitud. Se enlazan los pueblos y se enriquecen los espíritus.

El toreo, en cuanto actividad estética, es arte, crea arte y transmite arte. La naturaleza desata sus ímpetus a través de la embestida de un toro bravo y el hombre la recibe, la canaliza, la conduce, la amolda, la forja y produce con ello instantes de belleza efímera, creación que se realiza aún a riesgo del más preciado bien que es la vida humana misma.

Gracias a ese hombre genial hoy podemos acercar el toreo al mundo, a través del Esperanto y así hacer saber a los diversos pueblos la esencia del arte de Cúchares y hacer comprender a los individuos de las más variadas culturas que torear no se enmarca en el mundo de las pasiones bajas sino en la excelsitud de las creaciones culturales del hombre.



## Zamenhof, Esperanto kaj Toreo

De sia frua juneco D-ro. Zamenhof profunde interesiĝis pri la fenomeno konsistanta en la homa interkomunikado, kiun li opiniis afekciita negative kaŭze de la lingvaj barieroj. Tial li aplikis sian menson krei ilon kiu superus tiun barieron kaj estiĝus plibona komunikilo. Kiel rezulto li faris artaĵon ĉe la lingva kampo; lingvon kiu estas arto kaj disdonas arton pere de la ebloj de ties nuancoj kiuj fluigas la plej diversajn animajn sentojn kaj emociojn.

D-ro. Zamenhof estis decida aganto favore de la interkompreniĝo, homa kaj popola, kaj sia kreaĵo estas kondukilo kiu alproksimigas kaj la popolojn kaj la kulturojn. Pere de tiu ĉi lingvo eblas fluigi kompreneble kaj enriĉige la kulturan interŝanĝon; oni disvastigas kutimojn kaj ties realon, ties sencon kaj ties profundecon kaj vastecon. Oni kunligas la popolojn kaj oni enriĉigas la animojn.

Toreado, kiel estetika agado, estas arto, kreas arton kaj disdonas arton. Naturo malligas sian impeton pere de la sin ĵetado de brava taŭro, kaj homo ĝin ricevas, enkanaligas, kondukas, modlas, forĝas kaj estigas sinsekvon da belaj efemeraj momentoj, kreaĵon kiun oni realigas eĉ riske de la plej alte taksata bono ke estas la homa vivo mem.

Dank' al tiu genia homo kiu estis Zamenhof, ni povas hodiaŭ alproksimigi toreadon al la mondo, pere de Esperanto, kaj do sciigi al la diversaj popoloj la econ de la "arto de Kuĉa-res" kaj komprenigi la homojn el la plej diversaj kulturoj ke toreado estas enkadrigita ĉe la grandiozeco de la homaj kulturaj kreaĵoj.



## Algo sobre el Esperanto, para hispanoparlantes

Zamenhof, políglota desde niño, empezó la invención del Esperanto aproximadamente a los doce años de edad; concluyó la primera versión a los diecinueve y una casi final a los veintidós, esperando luego cinco años para perfeccionar detalles, mediante la traducción de grandes obras literarias –entre ellas el Antiguo Testamento- lanzando finalmente su creación en 1887 cuando tenía veintisiete años de edad.

El joven oculista presentó su creación bajo el nombre de “Lengua Internacional” y bajo el seudónimo de Doctor Esperanto (el que tiene esperanza). Al poco tiempo este nombre ya se usaría para denominar el idioma en sí. La idea de Zamenhof fue dotar a los pueblos de un segundo idioma que fuera común para todos, sin suplantar a las lenguas nacionales.

A pesar de las difíciles circunstancias para la comunicación y el transporte en la Europa de fines del siglo XIX, el Esperanto se difundió rápidamente. La versión original fue para los hablantes del ruso, pero a los seis meses ya había métodos para su aprendizaje para hablantes de Polaco, Alemán y Francés y, luego de tres años, los había para quince lenguas, entre ellas el Español y clubes de Esperanto en casi trescientas ciudades europeas unos quince países, habiendo continuado su expansión explosiva durante la primera mitad del siglo XX. A México llegó en 1903, creándose el primer club de aprendizaje en Ciudad Mendoza, Ver., y con rapidez increíble llegó a muchas ciudades de la provincia mexicana, entre ellas a Guadalajara, a Tampico y a la ciudad de México.

*El Esperanto tiene su base principalmente en raíces latinas, por lo que en gran medida resulta muy familiar para los hispanoparlantes. Como regla esencial es que las dieciséis reglas no tienen excepción alguna, lo que la hace una lengua totalmente regular y por ende de fácil aprendizaje. La pronunciación es casi como la del Español, salvo algunas letras cuya fonética cambia, pero igualmente la pronunciación es siempre la misma para cada letra.*

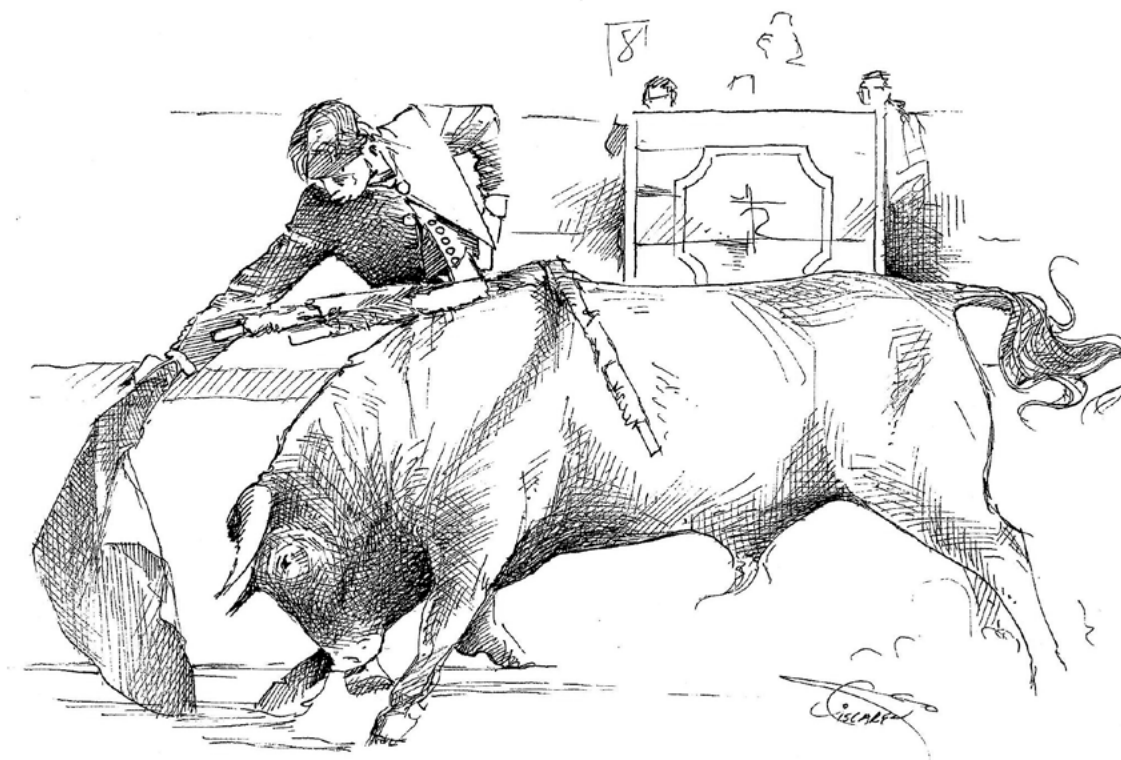
El idioma está creado a base de un ingenioso sistema de raíces y terminaciones y de afijos (prefijos y sufijos) que con facilidad permiten la creación de palabras a partir de tales raíces y también la esperantización de palabras de otras lenguas, con tal que no invadan las raíces existentes aprobadas tanto por Zamenhof como por la Academia de Esperanto. No obstante su regularidad, el Esperanto hace posible la expresión de todo tipo de matices lingüísticos y así es un medio posible para la expresión de todas las ideas y sentimientos del hombre.

*Su aprendizaje integral es posible en un plazo de dos a tres meses.*

Después de un estancamiento como resultado de la Segunda Guerra Mundial, con el cambio de milenio y la llegada de internet, el Esperanto vuelve a cobrar un auge inusitado en el mundo, especialmente en los lugares donde la multiplicidad de lenguas convierte a las regiones en auténticas torres de Babel.

Existe un vasta literatura en Esperanto, tanto de obras originales como traducidas. La Biblia, El Quijote, El Señor de los Anillos, las historietas de Astérix, Cien Años de Soledad, Hamlet y muchas otras se pueden leer en la lengua internacional. Existen muchas revistas y publicaciones periódicas de múltiples tipos en Esperanto. El prestigiado periódico francés Le Monde Diplomatique tiene su sección en la lengua internacional y la emisora de China transmite radio y televisión las veinticuatro horas en un canal en Esperanto. Durante todo el año se celebran congresos, seminarios y encuentros sobre temas muy diversos y existen en el mundo agrupaciones o asociaciones de todo tipo de esperantistas: abogados, médicos, astrónomos, ferrocarrileros, poetas, músicos, deportistas, creyentes, rotarios, ciclistas, ambientalistas y de muchos otros ámbitos. En Brasil ya es una lengua relevante y en Europa se reconoce su importancia y trascendencia, a través de la nomenclatura de lugares públicos como calles, parques y plazas. La prestigiada Academia Internacional de las Ciencias tiene como lengua oficial para todas sus actividades de investigación y desarrollo científico el Esperanto y la agrupación universal de esperantistas tiene representante permanente tanto en la ONU como en la Unesco.

*El Esperanto es la lengua del futuro, hoy. Y Olé!*



## PLENA ILUSTRITA TAŬRVORTARO DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO

Vocabulario temático ilustrado  
Ilustrita laŭtema vortaro

# Los eventos taurinos Taŭrokazaĵoj



Tauromaquia >  
\*Taŭromakio



corrida de toros >  
taŭrkurado



festival taurino >  
taŭrfestivalo



alternantes >  
alternantoj



cartel >  
taŭrafiŝo



lidia >  
\*lidio



toreo >  
\*toreo



Fiesta de Toros >  
Festo de Taŭroj



rejoneo >  
\*reĥonado



mano a mano >  
mano je mano



novillada >  
\*novijaro

# La plaza Toreejo

plaza de toros > placo de taŭroj

ruedo > rondo

barrera > barilo

puerta de cuadrillas > pordo de \*kvadriljoj

plaza de toros > placo de taŭroj

general > libersidlokaro

plateas > septbarileĝ(ar)oj

tendido > mezstupbenkaro

barrera > barileĝ(ar)oj

palco > septo

burladero > trompigejo

callejón > etirejo

graderío > sidstuparo

tercios > trionoj

tercio > triono

medios > mezoj

tablas > triono ĉebarila

puerta de toriles > taŭrelirejo

corrales > kraloj

sol > sunejo

sombra > ombrejo



# Instrumentos del toreo

## Toreadiloj



capote > \*kapotjo



puya > \*pujo



banderilla > banderilo

carretilla > taŭrimitaĵo



vara > pikstango

peto > protektilo



palito > stangeto

ayudado > helpilo



espada/estoque > spado/\*stokjo



puntilla > \*puntijo



rejón > \*reĥono



trastos > \*trastoj



muleta > \*muletjo

# Toros Toros



toro > tauro



vaca > bovino



vaquilla > \*vakijo



novillo > \*novijo



becerro > bovido



cuerno/pitón > korno



bravura > agresemo



ganado bravo > agresiva bovino



burel > \*burelo



divisa > \*diviso



toro bravo > brava taŭro



ganadería > taŭrobieno



trapío > \*trapio



encierro > taŭrarigo



lote (de toros) > taŭrlotaĵo

## El traje Kostumo



montera > \*monterjo



añadido > haraldonaĵo



camisa > ĉemizo

corbatín > kravateto

chaleco > veŝto



medias > ŝtrumpoj

zapatillas > toľsuoj



taleguilla > \*talegiljo

traje de luces / terno > lumkostumo



casaca/chaquetilla > jaketo

traje corto/torear de corto > mallonga kompleto/ torei kun mallonga kostumo

# Los hombres del toreo

## Toreadhomoj



novillero > \*novijisto



torero/matador > torero, matadoro



torera > torerino



rejoneador > \*rehonadoro



maletilla > \*maletijo



diestro/espada > dekstrulo, spadisto



maestro > majstro



subalerno > subalternanto



alguacilillo > pedelo



banderillero > banderilisto



picador > pikadoro



cuadrilla > \*kvadriljo



puntillero > \*puntijisto



juez de plaza > taŭrjuĝisto



ganadero > taŭrbienmastro



apoderado > reprezentanto



mozo de espadas > spadservisto



banda > muzikbando



monosabio > servisto

# La corrida Kurado



1

paseillo > la paradeto



2

salida del toro > taŭreliriĝo



3

toreo con capote > toreado kun \*kapotjo



toreo con capote > toreado kun \*kapotjo



4

los picadores > la pikadoroj



5

las banderillas > la banderiloj



6  
toreo con muleta > toreado kun \*muletjo



7

suerte de matar > ŝanco je mortigi



8

mulas de arrastre > trenmuloj

arrastre > trenigo

# Los actos del toreo Toreagado



sorteo > lotado



capotazo > \*kapotjafo



muletazo > \*muletjafo



cite > incito



temple > aljustigo



mando > regado



lance > tukmovigo



embestida > \*embestiado



pase > pasigo



alternativa > alternativo



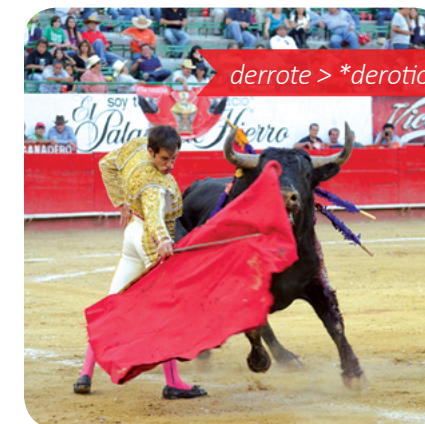
brindis > dediço



querencia (a las tablas) > albarilemo



quite > demeto



derrote > \*derotio



puyazo > \*pujado



pinchazo > enostpikado



estocada > \*stokijafo



descabello > cervikpikado



cornada > kornoenigo



indulto > indulto



arrastre > trenigo



tercio de varas >  
triono de stangoj



suerte de capote >  
ŝanco je \*kapotjo



verónica > \*veroniko



gaonera > \*gaonero



chicuelina >  
\*ĉikuelino



tercio de banderillas >  
triono de banderiloj



revolera > \*revolero



tercio de muerte >  
triono de morto



suerte de muleta >  
ŝanco je \*muletjo



pase natural >  
natura pasigo



derechazo > dekstraĵo



molinete > muelmoveto



pase de pecho >  
brustpasigo



manoletina >  
manoletino



trincherazo >  
trinĉeraĵo



suerte de matar >  
ŝanco je mortigi

# Toreando Toreadi



enchiqerar > \*ençikerigi



tentar > \*tienti



partir plaza > trançi la placon



alternar > alterni



capotear > \*kapotjiadi



embestir > \*embesti



hacer el quite > demeti



torear > torei



cornar > kornoenigi



picar > enpiki



banderillar > banderili



citar > inciti



templar > alğustigi



mandar > regi



lidiar > \*lidii



rejonear > \*reñonadi



derrotar > \*derotii



aquerenciarse hacia las tablas > albarilemi



pinchar > enostpiki





estoquear > \*stokjii



descabellar > cervikpiki



apuntillar > \*alpuntiiji

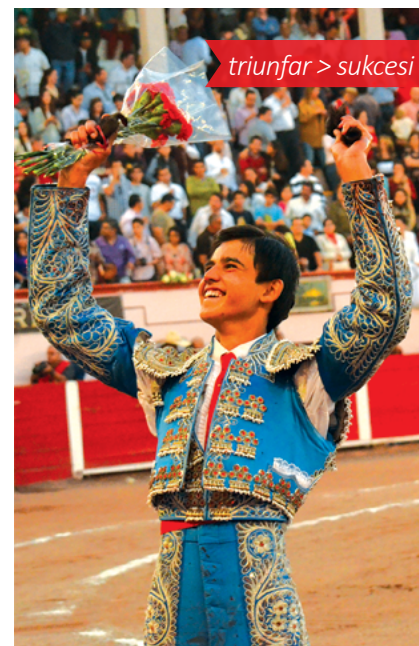


indultar > indulti



arrastrar > treni

## El triunfo Sukcesaĵoj



triunfar > sukcesi



trofeos > trofeoj



cortar oreja > gajni orelo



cortar dos orejas > gajni orelojn



cortar rabo > gajni voston



vuelta al ruedo > rondiri la rondon



salir a hombros > eliri surŝultrige



salir por la puerta grande > eliri tra la granda pordo

## Más allá de la plaza Ekstere



tienta > \*tiento



tentadero > \*tientejo



campo bravo > brava kamparo



cortijo > \*kortiño



herradero > fermarkado



## PLENA ILUSTRITA **TAŬRVORTARO** DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO

Vocabulario temático explicado  
Eksplikita laŭtema vortaro

# Taŭrvortaro

## Vocabulario Taurino en Esperanto

### Los eventos taurinos / Taŭrokaĵoj

[los e-ventos tau-rinos] [taur-okadzádshoi]

**Tauromaquia** [tau-ro-maki-a] > **\*Taŭromakio** [tauromaquió].- Arto je toreado kaj aro da aferoj kiuj rilatiĝas al taŭruradoj; vorto devenita el la Greka lingvo, laŭ kiu ταῦρος, *taŭros* 'taŭro', kaj μάχομαι, *máĉomai* 'lukti'. En la malnova Grekio okazadis veraj luktoj, ĝuste bataloj inter homoj kaj taŭroj, sed nuntempe, malgraŭ ties etimologiaj radikoj, la eco de moderna **\*Taŭromakio**, naskiĝita ĉirkaŭ la fino de la dekoka jarcento, tute ne enhavas esencon nek de lukto nek de batalo.- *La Tauromaquia, además de todo lo relativo al toreo mismo, se refiere a todo lo relacionado con la Fiesta de Toros, desde la crianza del toro, la vestimenta de los toreros, los diseños de carteles, la música taurina, la regulación jurídica de la fiesta, las empresas del ramo y otros aspectos científicos que se relacionan con ella* > **\*Taŭromakio**, krom ĉio kio rilatas al toreado mem, ĝi enhavas ĉiajn taŭrofestajn aferojn, kiel taŭrreproduktigo, toreadorvestaĵoj, reklamdizajnado, taŭrmuziko, leĝa regularo, fakaj entreprenoj kaj aliaj rilatiĝitaj aferoj.

**toreo** [toreo] > **\*toreo** [toreo], **toreado** [toreado].- Ago torei; agado de toreado. Toreo konsistas, esence, el agadi tiamaniere ke la toreadoro pasigu antaŭ si taŭron, kiu incitita per tromptuko sekvas ĝin (kuras post ĝi), tiamaniere formiĝante estetika arta bildo, de kiu la spektantoj admiras kiel la toreadoro realigas tian kondukadon de natura, bestie danĝera forto. Tial toreado tute ne celas suferigi la taŭron nek konsistas el kruelagado de toreadoro; aliflanke, la spektantoj ne aliras en la placon altiritaj por vidi suferigojn nek por ĝui kruelaĵojn. Ĉiusence toreado ece estas arto kaj artaĵo realigita de homo kiu, eĉ riske de sia vivo kaj antaŭ la naturan agresemon de taŭro, celas regi ĝin nur pere de estetika agado kiu ĝuigas la spektantojn.- *El toreo es conocido como el "arte de Cúchares" (uno de los creadores del toreo moderno) > toreadon oni konas kiel "arto de Cúchares" (kuĉa-res) (unu el la kreintoj de la moderna toreado); la historia del toreo nos presenta diferentes maneras de torear > la toreadhistorio montras al ni multajn toreadmanierojn; el toreo, como arte, requiere de buen gusto > toreado, kiel arto, postulas bonguston.- P > \*toreo*, ĉar ĝramatike ĝi korekte esprimas la agon de la verbo torei, krom esence koincidi laŭvorte kun la hispana vorto.- **NR > taŭrolukto** [taurólukto] (Sopena); **taŭrobatalo** [taurobatálo] (PIV) (Bildvortaro-FEL, tabulo 128<sup>a</sup>), ĉar la vera eco de toreado tute ne enhavas econ de luktado nek de batalado.

**corrida de toros** [korrída de toros] > **taŭrurado** [taurcurádo], **kurado de taŭroj** [curado de táuroi].- Okazaĵo en la taŭroplaco en kiu ĝenerale partoprenas du aŭ tri matadoroj kiuj ĉiu el ili toreas tri aŭ du taŭrojn.- *Iremos*

*hoy a la corrida > hodiaŭ ni iros al taŭrurado; la corrida de hoy estuvo muy buena > la hodiaŭa taŭrurado estis bonega; habrá extraordinarias corridas la temporada que viene > okazos eksterordinariaj kuradoj la venonta sezono.- P > taŭrurado* [taurcurádo], ĉar tiu ĉi kunmetaĵo plej koincidas kun la origina gramatika kaj eca senco de la okazaĵa nomo en la Hispana lingvo.- **NR > taŭroluktado** [taurólukto], **taŭrobatalado** [taurobatádo], **taŭrolukto** [taurólukto] (Sopena) (Esperanta Bildvortaro-RE, bildkomplekso 287, bildo 57), ĉar la vera eco de toreado tute ne enhavas econ nek de lukto nek de batalo.

**Fiesta de Toros** [fi-esta de toros] > **Festo de Taŭroj** [fésto de táuroi], **Taŭrofestoj** [taurofésto].- Nomo donita kaj al toreado kaj al taŭruradoj, celante esprimi ties festetosan econ.- *En España, en México y en otros países latinoamericanos hay miles de aficionados a la Fiesta de Toros > Kaj Hispanio kaj en Meksiko kaj en aliaj latinamerikaj landoj estas miloj da ŝatantoj de la Festo de Taŭroj.*

**novillada** [novijada] > **\*novijaro** [novillaro], **\*novijurado** [novill-curado] (\*lat. > *novellus* [no-velus], nova, juna).- Aro da *\*novijoj* kiuj estos toreitaj de estontaj sed ankoraŭ neoficialaj matadoroj. La okazaĵo mem ĉe kiu oni toreas *\*novijojn*.- *Generalmente, antes de la temporada de corridas, se da una temporada de novilladas > Ĝenerale, antaŭ sezono de taŭruradoj, okazas sezono de \*novijaroj; la novillada estuvo muy buena > la novijaro (novijurado) estis sukcesa.*



**festival taurino** [fes-ti-val tau-rino] > **taŭrfestivalo** [taurfestivalo].- Neformala taŭrurado en kiu la anoncigitaj toreadoroj povas esti aŭ toreadoroj aŭ ŝatantoj de toreado kiuj hobiaj toreas.- *Muchos aficionados a la Fiesta de Toros participan en festivales taurinos > multaj ŝatantoj de Taŭrofestoj partoprenas taŭrfestivalojn; a través de los festivales taurinos se difunde el gusto por los toros > pere de taŭrfestivaloj oni disvastigas guston je taŭrurado.*

**lidia** [lidi-a] > **\*lidio** [lidío] (\*lat. > *litigare* [liti-gare], kontraŭstariĝi antaŭ iu).- Aro da agoj inciti taŭron kaj fari ke ĝi sekvu la tromptukon.- *El toro de lidia es un animal hermosísimo > lidiebla taŭro estas belega besto; se necesita entender al toro para poder lidiarlo con éxito > oni bezonas kompreni la taŭron por sukcese lidii ĝin; ese toro era difícil de lidiar > tiu taŭro estis malfacile lidiebla.*- **NR > lukto** [lútkto], **batalo** [batálo], ĉar la eco de toreado ne konsistas en tiaj agoj.

**cartel** [car-tel] > **taŭrafiŝo** [taur-afišo], **taŭrreklamo** [taur-reklamo].- Beldizajnita, kutime multkolora papera reklamo por anonci taŭruradon. Ankaŭ per ĝi oni signifas la grupon mem de toreadoroj kiuj partoprenas taŭruradon.- *Los carteles para la Feria de San Marcos de Aguascalientes son increíblemente hermosos > la taŭrafiŝoj je la Foiro de Sankta Marko de Aguascalientes estas nekredible belaj; la Feria de San Isidro de Madrid presentará grandes carteles > la Foiro de Sankta Isidro de Madrido prezentos gravajn arojn da matadoroj.*

**alternantes** [al-ter-nantes] > **alternantoj** [alternántoj].- Partoprenantoj kiuj anoncote toreas je taŭruradon.- *Los alternantes hicieron el paseillo en medio de un gran ambiente taurino de los espectadores > la alternantoj paradis meze de gaja etoso de la spektantaro.*

**mano a mano** [mano a mano] > **mano je mano** [mano ye mano], **mano kun mano** [mano cun mano].- Taŭrurado en kiuj partoprenas nur du toreadoroj, kiuj alterne toreas ĝenerale tri taŭrojn ĉiu el ili.- *Se anuncia un gran mano a mano para la Feria de Abril > oni reklamas gravan manon je mano por la Aprila Foiro.*

**rejoneo** [re-ĥo-neo] > **\*reĥonado** [rejonado], (\*lat. > *regia* [re-hia], mallonga ligna aŭ fera stango).- Surĉevala toreado en kiu la surĉevaltoreisto uzas **\*reĥonojn** anstataŭe kaj de **\*kapotjo** kaj de **\*muletjo**.- *El rejoneo es un hermoso espectáculo en el que participan el rejoneador, su caballo y el toro presentando una conjunción increíble > reĥonado estas belega spektaklo partoprenanta de reĥonisto kaj ties ĉevalo kaj taŭro en belega nekredible kuniĝado; los caballos para rejonear están educados a la alta escuela > ĉevaloj por reĥonadi estas alte edukitaj; durante el rejoneo el rejoneador domina y conduce su caballo ante el toro de una manera extasiante > reĥonante, reĥonisto regas kaj kondukas sian ĉevalon laŭ ekstasiga maniero.*



## La plaza / Toreejo

[la pla-sa] [toreéyo]

**plaza de toros** [pla-sa de toros] > **placo de taŭroj** [plátso de táuroi], **toreejo** [toreéyo].- Ejo kie okazas taŭrurado.- *La plaza está llena de espectadores > la placo estas plenplena de spektantoj; aplaudió toda la plaza > aplaudis la tuta placo* (fig).- **P > placo**, kaŭze de ties signifo kiel ebena spaco ĉirkaŭita de io kaj destinita por iu celo.- **NR > areno** [aréno], laŭ ties hispana traduko “arena”, laŭsence de porspektaklaejo, komune signifas boksejon; krome, taŭrparolante, “arena” signifas nur la sablon mem de la rondo; **cirko** [tsírko] laŭkutime signifas lokon kie klaŭnoj, akrobatoj sin prezentas.

**ruedo** [ru-edo] > **rondo** [róndo].- La ebena, sabla loko mem sur kiu okazas la taŭrado.- *En el ruedo un matador muestra su valor > sur la rondo matadoro montras sian kuraĝon; los matadores ya están en el ruedo > la matadoroj jam estas en la rondo.*- **NR > luktejo** [luctéyo] (Sopena), ĉar la vera eco de toreado tute ne enhavas la sencon “lukti”. **NR > areno** [aréno] (Bildvortaro-FEL) (Esperanta Bildvortaro-RE, bildkomplekso 287, bildo 58), ĉar hispane “arena” signifas nur la sablon mem de la rondo.

**barrera** [bar-rera] > **barilo** [barílo], **tabulbarilo** [tabulbarílo].- **la tabuloj** [la tabúloi].- Ligna, tabula barilo kiu ĉirkaŭas la rondon kaj ĝin limigas; laŭlonge de ĝi estas kelkaj malfermitaj lokoj, tra kiuj homoj eniras en la rondon aŭ eliras el ĝi. Ĉiu el tiuj ĉi malfermitaj lokoj estas protektita pere de **burladero** [bur-la-dero].- *El toro se fue hacia la barrera > La taŭro aliris al la barilo; tuvo que saltar la barrera el banderillero > bezonis salti la barilon la banderilisto; el toro se quedó en la zona de tablas > la taŭro restadis ĉe la tabuloj.*- Alisence, **barrera** > la unuaj vicoj de sidejoj aŭ vicaro da sidejoj por spektantoj, ĉirkaŭe de, kaj plej proksimaj al la rondo.

**burladero** [bur-la-dero] > **trompigejo** [trom-pi-gué-llo].- Tabulbarileto lokiĝinta antaŭ malfermita spaco de la **barrera** [bar-rera] sed iom pli larĝa ol la malfermita spaco mem, kaj sufiĉe antaŭ ĝi por ebligi ĝustan pasadon tra la barilo, nur de homoj sed ne de taŭroj.- *El banderillero alcanzó el burladero antes que el toro lo alcanzara a él > la banderilanto atingis la taŭro atingis lin.*

**callejón** [ka-je-ĥon] > **etirejo** [et-irélló].- Mallarĝa irejo ĉirkaŭe de la rondo, tio estas inter la rondo kaj la spektantejo, kie restas rajtigataj homoj dum la taŭrokazaĵo.- *En el callejón están los demás matadores, los banderilleros, los apoderados, los fotógrafos y periodistas > en la etirejo restas la aliaj matadoroj, la banderilantoj, la reprezentantoj, la fotografistoj kaj la ĵurnalistoj.*

**toril(es)** [to-ri-les] > **taŭrujo(j)** [taurúlló(i)], **taŭrujaro** [taurulláro].- Aro da malgrandaj ujoj kie taŭroj, apartigitaj po unu por ujo, estas enfermigite entenataj por ebligi

laŭvice ilian eliron al la rondo; ĉiu ujo havas pordeton kiu malfermiĝas siavice lasante ke la taŭro eliru al mallarĝa koridoro kaj kuru al la rondo tra la ĝenerala pordo de la taŭrujaro.- *Los toros se meten a los toriles casi cuatro horas antes de la corrida > la taŭrojn oni enirigas en la taŭrujojn preskaŭ kvar horojn antaŭ la taŭrurado.*

**puerta de toriles** [pu-erta de to-ri-les] > **pordo de la taŭrujaro** [pordo de la taurulláro], **taŭrelirejo** [taur-elirélló], **taŭrenireja pordo** [taŭr-enirélla pordo].- Pordo tra kiu la taŭroj, elirante el la taŭrujaro, eniras en la rondon.- *La puerta de toriles se abre por orden del Juez de Plaza para dar paso al toro > la pordo de la taŭrujaro malfermiĝas laŭ ordono de la placjuĝisto por enirigi la taŭron.*

**chiquero** [ĉi-keró] > **\*ĉikero** [ĉi-keró] (\*lat. vulg. > *circarium* [ĉir-karjum], ĉirkaŭita loko).- Ĉiu el la ujoj kiuj formas la taŭrujaron, kie la taŭrojn oni enfermas antaŭ la taŭrokazaĵo.- *Después del sorteo de los toros, se les hace entrar en cada uno en un chiquero > poste de la lotumado de la taŭroj, ilin oni enirigas po unu en ĉiun \*ĉikeron.*

**corrales** [kor-rales] > **kraloj** [cráloi], **taŭrstaloj** [taur-stáloi].- Lokoj de la placo, kie la taŭroj estas entenataj tagojn antaŭ la taŭrokazaĵo; ĉi tiuj lokoj povas esti tegmentitaj aŭ sentegmentaj.- *Antes de la corrida, la gente puede ver los toros en los corrales > antaŭ la kurado, homoj povas vidi la taŭrojn en la kraloj; en los corrales tiene lugar el sorteo de los toros antes de la corrida > ĉe la kraloj okazas lotumado de taŭroj horojn antaŭ ol la kurado.*- **NR > korto** [corto] (Sopena), ĉar tiu ĉi vorto precipe ne enhavas la sencon de spaco por bestoj, krom tiu je bredejo de birdoj kaj malgrandaj mamuloj.

**patio de cuadrillas** [patjo de kva-drijas] > **korto de \*kvadriljoj** [kor-to de cua-drílioi] (\*lat. > *quadrus* [kvadrus], aro da homoj kiuj plenumas ian taskon).- Sentegmenta spaco de la placo, ekstere de la rondo, nevidata de la spektantoj, kie kuniĝas la matadoroj kaj ties helpteamoj -**\*kvadriljoj** [cua-drílioi]- antaŭ ol komenci taŭruradon.- *En el patio de cuadrillas ya están listos los toreros y sus todos sus ayudantes para empezar la corrida > en la korto de \*kvadriljoj jam estas pretaj la toreadoroj kaj ĉiuj ties helpantoj por komenci la taŭruradon.*



**puerta de cuadrillas** [pu-erta de kva-drijas] > **pordo de \*kvadriljoj** [pórdo de cua-drílioi] (\*lat. > *quadrus* [kvadrus], aro da homoj kiuj plenumas ian taskon).- Pordo tra kiu eniras de la kortoj en la rondon la matadoroj kaj ties helpteamoj -**\*kvadriljoj**- por komenci la taŭruradon.- *A las cinco en punto se abre la puerta de cuadrillas > ĝuste je la kvina (horo) malfermiĝas la pordo de \*kvadriljoj; los picadores entran al ruedo por la puerta de cuadrillas > la pikadoroj eniras en la rondon tra la pordo de \*kvadriljoj.*

**tercios** [tersi-os] > **trionoj** [triónoi].- Dusenca vorto: aŭ ĉiu el la tri lokoj de la rondo mem aŭ ĉiu el la tri eroj de taŭrurado.- Laŭ la loka senco, **tercio de tablas** [tersi-o de tablas] > **triono ĉebarila** [tri-ono ĉe-baríla]: plej ekstera areo en la rondo, inter la tabulbarilo kaj la unua blanka cirklo desegnita sur la areno; **tercio** [tersi-o] > **triono** [trióno]: cirkla areo inter la du blankaj ringoj desegnitaj sur la areno; ĝi simple estas nomata “tercio” (speco senco); **medios** [medi-os] > **mezoj** [métsoi]: centra parto de la rondo; ĝi estas pluralforma vorto ĉar la centra parto de la rondo, ekde la dua blanka ringo ĝis la centro mem, iĝas el “multaj mezpartoj” (fig).- *La faena se desarrolló principalmente en el tercio de tablas > la tasko realiĝis precipe en la ĉebarila triono; los picadores no deben permitir que el caballo entre en el tercio > la pikadoroj ne devas lasi la ĉevalojn eniri en la trionon; desde los medios, el torero citó al toro > ĉe la mezoj, la matadoro incitis la taŭron.*

**graderío** [gra-derio] > **ŝtupbenkaro** [shtup-benkáro], **sidŝtuparo** [sid-shtupáro], **ŝtupara sidloko** [shtupára sidlóko], **seĝŝtuparo** [sedsh-shtupáro].- Parto de la placo kie la spektantoj sidas sur ŝtupara vicaro da seĝoj.- Tiu ĉi parto havas sekciojn: **barrera** [bar-rera] > **barilseĝ(ar)oj** [baril-sédshoi, baril-sedsháro]: ĉebarilaj sidlokoj, la plej suba parto de la ŝtupbenkaro, do la plej proksimaj al la rondo kaj kompreneble plej multekostaj, kvankam en kelkaj taŭroplacoj estas septaj barilseĝaroj, kiuj ja fakte estas la plej subaj kaj multekostaj, nomataj **plateas > septbarilseĝ(ar)oj** [septbaril-sedsháro]; **tendido** [ten-dido] > **mezŝtupbenkaro** [mets-shtup-benkáro]: la mezŝtuparaj sidlokoj; **general** [ĥe-neral] > **libersidloko** [líber-sid-lokáro]: libersidloka parto, la plej supra el la tuta ŝtupbenkaro, kompreneble plej malplikosta; **palco** [palko] > **septo** [sépto], **loĝio** (lodshío): privata enĉambrigita seĝaro en kelkaj taŭroplacoj.- *Todo el graderío está lleno > la tuta ŝtupbenkaro estas plenplena; desde barrera los toros se ven imponentes > de la barilseĝoj la taŭroj aspektas imponaj; del tendido se tiene una buena vista tanto al ruedo como a los espectadores > de la mezŝtupbenkaro oni havas bonan vidon kaj al la rondo kaj al la spektantoj; a la zona de general hay que llegar temprano para conseguir buen lugar > al la libersidloko oni bezonas alveni frue por atingi bonan lokon; el palco permite un ambiente privado y confortable para ver la corrida > la loĝio ebligas tre komfortan privatan etoson por spekti la kuradon.*

**sombra** [som-bra] > **ombro** [ómbro], **ombrejo** [ombrélló].- Sensunradiigita parto de la taŭroplaco.- *Los boletos de sombra pronto se vendieron totalmente > La ombrejaj biletoj baldaŭ vendiĝis entute.*

**sol** [sol] > **suno** [súno], **sunejo** [sunélló].- Sunradiigita parto de la taŭroplaco.- *El público de sol es muy apasionado > la ĉesunejaj spektantoj estas ege pasiaj.*

**capilla** [ka-pija] > **kapelo** [capélo].- Malgranda preĝejo kun altareto kie lokiĝas ie en la taŭroplaco, sed proksime de la pordo de *\*kvadriljoj*, kie la matadoroj kaj ties teamoj preĝas aŭ petas diajn benojn antaŭ eniri en la rondon.

**enfermería** [en-fer-me-ria] > **kuracejo** [kuratsello].- Kuracadloko devigita en ĉiuj taŭroplacoj, sufiĉe provizita de ĉiuj necesaj medikamentoj, kuraciloj, aparatoj kaj eĉ operaciejo por ke medicinistoj atentu matadorojn vunditajn. *En Aguascalientes los buenos servicios médicos de la enfermería de la plaza, salvaron la vida de uno de los más famosos matadores del mundo > En Aguascalientes la bonaj medicinservoj ĉe la placa kuracejo, savis la vivon de iu el la plej mondfamaj matadoroj.*

**destazadero** [des-ta-sa-dero] > **buĉejo** [buchélló].- Loko ĉe la kortoj de la taŭroplaco kie oni buĉas la taŭrojn.

**taquilla** [takija] > **biletvendejo** [bilét-vendélló].- Malgranda ejo, kutime ĉe la placo mem, kie oni vendas la biletojn por taŭrkuradoj.

### **Instrumentos del toreo / Toreadiloj**

[ins-tru-mentos del to-reo] [to-rea-díloi]

**capote** [ka-po-te] > **\*kapotjo** [capótió].- Trikvaroncirkla rozkolora (ruĝeta) granda tuko (kies dorso estas aŭ flava aŭ blua) kiun la matadoro prenas ambaŭmane, ĝenerale antaŭ si, tamen kelkfoje malantaŭe, kaj incitante la taŭron celas ĝin pasigi antaŭ aŭ apude de si; tial, la taŭro ekiras kaj sekvante la tukon pasas tre proksime de la toreadoro kiu la *\*kapotjon* movas bele kaj alloge. La *\*kapotjon* uzas la toreadoro nure dum la unua triona parto de sia tasko antaŭ la taŭro.- *El matador ha realizado hermosos lances con el capote > la matadoro realigadis belajn tukmovigojn kun la \*kapotjo; los capotazos han estado llenos de belleza > la \*kapotjado estis belecplena; el torero, capoteando con finura, llevó el toro al caballo > la toreadoro, \*kapotjinte bonguste, kondukis la taŭron al la ĉevalo.- P > \*kapotjo*, ĉar tiel oni esperantigas plej ĝuste unu el la plej gravaj vortoj pri toreado, esperantigo kiu ebligas derivi la koncernan verbon kaj la adan kaj aĵan vortojn.- **NR > mantelo** [mantélo] (Sopena), kiu esence signifas veston aŭ kovrilon, senco kiu ne egalas tiujn de tromptuko aŭ tuktrompilo kiujn enhavas la hispana vorto. **NR > ruĝa tuko** [rudsha tuko] (Esperanta Bildvortaro-RE, bildkomplekso 287, bildo 60), ĉar ĝi ne estas ruĝa sed rozkolora.

**muleta** [mu-leta] > **\*muletjo** [mulétio], **tromptuko** [tromptúco], **tuktrompilo** [tuctrompílo].- Nepre ruĝa tuko, kiun la matadoro prenas aŭ per la dekstra aŭ per la maldekstra mano, sed escepte pere de ambaŭ, nure uzata de la toreadoro dum la tria triono de sia tasko antaŭ la taŭro. Tiu ĉi trompilo estas duobla tuko, kies supran randon rekte formigas interna ligna stangeto; la formo de la tuko estas preskaŭ orta ĉar la suba rando estas pli longa ol la supra, je kies mezo la tukaĵo estas tenata. Pere de la *\*muletjo* la matadoro, ĝenerale malkovrita antaŭ la taŭro, incitas ĝin sekvi la tromptukon; tiel, la taŭro, sekvante la *\*muletjon*, pasas antaŭ aŭ flanke, eĉ malantaŭe aŭ ĉirkaŭe de la toreadoro. *Toreando con la muleta, el matador logró bellos pases > toreado per la \*muletjo, la matadoro atingis belajn pasigojn; el matador no tuvo buena suerte con la muleta > la matadoro ne havis bonŝancon kun la \*muletjo; la tanda de muletaños arrancó olés de los espectadores > la sinsekvo da \*muletjaĵoj elĉerpis \*oleojn el la spektantoj.- P > \*muletjo*, ĉar tiel oni esperantigas plej ĝuste unu el la plej gravaj vortoj pri toreado, esperantigo kiu ebligas derivi la koncernan verbon kaj la adan kaj aĵan vortojn.- **NR > incittuko** [intsiktúco] (Sopena), pro ties tre ĝenerala senco; tamen, estas akcepteblaj tradukaĵoj **tromptuko** kaj **tuktrompilo**, ĉar ili enhavas la radikon "tromp/" kiu ĝuste respondas al la senco de la hispana vorto "engaño" [en-ga-njo], vorto kies signifo estas "trompilo" kaj tiusence taŭrparolante estas uzata spece kiel sinonimo je "muleta".- **NR > muletao** [muletao] (Bildvortaro, FEL, tabulo 128ª, bildoj 26ª kaj 32ª) (Esperanta Bildvortaro-RE, bildkomplekso 287, bildo 66), ĉar la tiu ĉi proponita esperantigo multe pli adaptiĝas al la sono de la hispana vorto, kiu estas unu el la plej gravaj ĉe toreadparolado.

**palito** [pa-lito] > **stangeto** [stanguéto].- Ligna stangeto kiu kaŝita inter la du tukpartoj de *\*muletjo* formas rekte ties supran randon de kie estas prenita de toreadoro.

**ayudado** [aju-dado] > **helpilo** [jelpílo].- Ilo kiu similas mortigspadon, uzata ne por mortigi sed por ke dum toreado *\*muletjo* akiru ties tutlarĝan formon.- *Para realizar algunos pases el torero coloca el ayudado en su muleta > por realigi kelkajn pasigojn la toreadoro fiksas la helpilon en sia \*muletjo; antes de la suerte de matar, el torero cambia el ayudado por el estoque > antaŭ la sorto je mortigi, torero anstataŭas sian helpilon per \*stokjio.*



**espada/estoque** [es-pada es-toke] > **spado** [spádo], **glavo** [glávo], **\*stokjio** [stokíó].- Spadforma ilo kies rando ne estas akraj krom tiuj de ties fina pintoparto, uzata de la toreadoro nur dum la fino de tasko por mortigi taŭron.- *Después de una bella construcción de su faena, el matador tomó su estoque y se alistó para entrar a matar > post belega realigo de sia tasko la matadoro prenis sian \*stokjio-n kaj pretiĝis mortigi la taŭron; el torero se plantó frente al toro y con la espada se enfiló a matar > la toreadoro starante antaŭ la taŭro, kun la spado pretiĝis sin mortigi.- P > \*stokjio [stokíó], pro ties elparola simileco al la hispana vorto, kiu estas unu el la plej gravaj vortoj de toreado. Pli taŭgas tiu ĉi esperantigo de la hispana vorto, konsiderante ke ĝi devenas de la malnova Franca lingvo, laŭ kiu "estoc" signifas "pinto de espado", signifo kiu reale montras la ecan formon de tiu ĉi ilo. Duavice estas **P > spado** [spádo], kiel rekta traduko de la hispana vorto, ankaŭ kutime uzata en taŭrparolado.- **NR > pikglavo** [pik-glávo] (Sopena), ĉar tiu ĉi senco plej signifas glavon por piki, kio tute ne estas ties ĝusta funkcio.*

**trastos** [trastoj] > **taŭraĵaro** [tauradsháro], **taŭraĵoj** [taurádshoi], **toreadiloj** [toread-íloi], **\*trastoj** [trástoi] (\*lat. > *trastum* [tras-trum], benko, kiel parto de hejma ilaro).- Aro da iloj uzataj de toreadoro por torei.- *El torero cedió los trastos al nuevo matador, en un momento emotivo atestado del alternante y de los espectadores > la toreadoro transdonis la \*trastojn al la noviĝanta matadoro en emocia okazaĵo antaŭ la atestado de la alia toreadoro kaj de la spektantoj; el nuevo matador recibió solemnemente el conjunto de instrumentos de torear > la noviĝanta matadoro solene akceptis la toreadilaron.- P > \*trastoj [trástoi], esperantigo kiu taŭgas pro ties elparola simileco al la hispana vorto.- **NR > aĵaĉoj** [adsháchoi] (Sopena), ĉar tiu ĉi aĉa senco estas absolute fremda al la graveco de la koncerna vorta enhavo.*

**banderilla** [ban-de-rija] > **banderilo** [banderílo], **hokstangeto** [jokstanguéto].- Ligna stango, ornamita de koloraj rulaformaj paperpecetoj, stango en kies pinto troviĝas hoketo pere de kiu ĝin oni alfiksis, popare, al la dorso de taŭro kaj kies nura funkcio estas ornami la taŭron.- *Se le ponen al toro tres pares de banderillas > oni alfiksis al taŭro tri parojn da banderiloj; según la costumbre, las banderillas las ponen los subalternos > laŭkutime, banderiloj estas alfiksitaj de la banderilistoj.- P > banderilo [banderílo], kiel esperantigo oficiale akceptita.- **NR > lanco** [lán-tso] (Bildvortaro-FEL, tabulo 128ª, bildo 29ª), ĉar tiu ĉi vorto enhavas tre ĝeneralan senco, dum la hispana vorto signifas tre specialan toreadilon.*

**vara** [vara] > **pikstango** [pikstángo], **stangpikilo** [stangpikílo].- Longa elligna stango kun fera pikiga pinto, uzata de pikadoro por piki taŭron.- *El picador alista su vara para picar > La pikadoro pretiĝas sian pikstangon; la vara debe ser usada con precisión > pikstango devas esti uzata ĝustmaniere.- P > pikstango [pikstángo], ĉar la kunmetaĵo kunigas ambaŭ radikojn de ties vorta eco, krom esti pli facile elparolebla.- **NR > lanco** [lán-tso] (Bildvortaro-FEL, tabulo 128ª, bildo 17ª) (Esperanta Bildvortaro-RE, bildkomplekso 287, bildo 62), ĉar la torera vorto tute ne enhavas senco de batalilo aŭ atakilo.*

**puya** [puja] > **pikilo** [pikílo], **stangopinto** [stangopínto], **\*pujo** [púlo] (\*lat. vulg. > *pugia* [pu-gia], fera pinto).- Fera pinto de pikstango.- *La puya entró justamente > pujo eniris alĝustite.- P > \*pujo [púlo], pro ties elparola simileco al la hispana vorto.*

**puntilla** [puntija] > **pintpikilo** [pintpikílo], **etpikilo** [etpikílo], **ponardeto** [ponardéto] (Sopena), **\*puntjo** [puntílo].- Mallonga, akra duflanke finpinta (eta kompare kun spado) piktranĉilo uzata de helpanto por tranĉi la spinon de taŭro post ĝi mortinte falas, tiel finigante ĉiujn ties sensojn kaj vivfunkciojn.- *El toro recibió la puntilla que terminó con su vida > la taŭro ricevis \*puntjon kiu finigis ĝian vivon.- P > \*puntjo [puntílo], pro ties elparola simileco al la hispana vorto.*

**peto** [peto] > **protektilo** [protektílo], **kiraso** [kiráso], **ŝildo** [shildo], **ŝirmilo** [shirmílo].- Dike remburita teksaĵo kiu ĉirkaŭas la tutan korpon de pikadora ĉevalo por pufe protekti ĝin kontraŭ la bovo.- *El toro repetida y fuertemente cargó contra el caballo del picador pero éste estaba suficientemente protegido por el peto > la taŭro ripete kaj fortege alpremiĝis kontraŭ la pikadorĉevalo sed ĝi estis sufiĉe protektita de protektilo.*

**rejón** [reĵon] > **\*reĥono** [reĵono].- Pikilstango uzata dum surĉevala toreado, kiel toreadilo anstataŭe de *\*kapotjo* kaj de *\*muletjo*.- *En el toreo a caballo vimos hermosas puestas de rejones > Dum surĉevala toreado ni spektis belegan alfikسادon de reĥonoj.- Tiu ĉi esperantigo taŭgas ĉar la hispana vorto kaj ties prononcado devenas el \*lat. > regia [re-hia], mallonga ligna aŭ stala stango.*

**carretilla** [kar-re-tija] > **taŭrimitaĵo** [taurimitádsho].- Unurada taŭrkapforma kunkorna ĉareto, puŝata per du timonetoj, uzata por praktiki toreadon.- *Todos, los aprendices y los toreros profesionales practican diariamente con la carretilla > ciuj, kaj lernantoj kaj profesiaj toreadoroj praktikas ĉiutage kun la taŭrimitaĵo.*- **NR > ĉarumo** [charúmo] (Sopena), ĉar tiu ĉi senco rilatas al ŝarĝilumo laŭ tiu ĉe Bildvortaro de lernu!, tabulo 26<sup>a</sup>, bildo 32<sup>a</sup>.

## **Toros / Taŭroj**

[toros] [taŭroj]

**toro** [toro] > **taŭro** [taŭro], **bovo** [bovo] **virbovo** [virbóvo].- Ece, denature agresema vira bovo kiu impete sin ĵetas kontraŭ aliaj bestoj aŭ aĵoj aŭ homoj, altirita precipe de movado kaj atakante per naturpintigitaj kornoj. Ĝi estas provizita de forta kolo kaj dorso, krom ties korpa antaŭa triono kiu estas pli forta ol la malantaŭa; tial do ĝi estas denature dizajnita por ataki sed, malsame ol aliaj bestoj, sen atingi profiton de la atakado. La agresemo de taŭroj tute ne similas al tiu de aliaj sovaĝaj bestoj kiuj atakas pro malsato, por manĝi aŭ nur pro bezono sindefendi. La eca, ege danĝera agresemo de taŭroj estas instinkta kontraŭ moviĝantaj objektoj; tial tute ne eblas havi ĝin kiel dombesto. Ĉi tiuspecajn taŭrojn oni reproduktigas en vastaj kamparaj bienoj, kie bienmastro devas atente zorgi pri ilia deviga nutrado, dum jaroj, ekde ilia naskiĝo. Taŭroj por formalaj kuradoj devas esti almenaŭ kvar jarojn aĝaj kaj pezi almenaŭ kvarcent kvindek kilogramojn.- *Los toros para la corrida de hoy están imponentes > la taŭroj por la hodiaŭa kurado estas imponaj; ese toro embestia con fuerza > tiu taŭro kontraŭiradis forte; el toro corría por el campo de la ganadería > la taŭro kuradis tra la taŭrobiena kamparo.*- **P > taŭro** [taŭro], ĉar ĝi estas pli speciala vorto por agresa bovo, krom esti plibona adaptigo, laŭ ties harmonia sono, al la hispana vorto.

**toro bravo** [to-ro bravo] > **brava taŭro** [brava taŭro].- Ece, denature agresema virbovo. – *El toro que embiste es un toro bravo > taŭro kiu kontraŭiradas estas brava taŭro; el ganadero siempre desea mandar toros muy bravos a la corrida > taŭrobienisto ĉiam intencas sendi tre bravaj taŭroj por taŭrurado.* La vorto **“bravo”** en la Hispana kaj ankaŭ en la Portugala, kaj **“brave”** en la Franca kaj en la Angla, devenas de la Latina vorto **“pravus”**, kiu signifas **“malbona, violenta”**. Tial, tiu ĉi PIT ne tradukas la vorton **“bravo”** en la senco **“kuraĝa”**, ĉar tiu tradukaĵo ne estas ĝusta, etimologie.

**toro manso** [to-ro manso] > **malbrava taŭro** [mal-brava taŭro].- Taŭro kiu apartenanta al la speco de ece agresemaj bovoj, montras malpli altan agresecon ol tia de ties speco.- *El toro que no embiste es un toro manso > taŭro kiu ne kontraŭiras estas malbrava taŭro.* Ver explicación sobre **“toro bravo”**; vidu eksplikon ĉe **“toro bravo”**.

**vaquilla** [va-ki-ja] > **bovinido** [bovinído], **junbovino** [llunbovino], **\*vakijo** [vakillo] (\*lat. > *vacca* [va-ka], bovino).- Bovino juna, kompreneble denature agresema, kies agresecon oni provas toreade ĝin ĉe la taŭrobienon, por ekkoni ties esencon kiel estonta patrino de agresaj birvojoj. La okazaĵo por pruvi la agresan econ de **\*vakijoj** nomiĝas **\*tiento**.- *Las vaquillas se prueban en las tientas > la \*vakijojn oni provas en \*tientejo; el ganadero quiere ver qué tan buena es esa vaquilla > la taŭrobienisto deziras vidi kiel bona estas tiu \*vakijo.*- **P > \*vakijo**, ĉar ĝi adaptiĝas plibone al la hispana vorto.

**novillo** [no-vi-jo] > **junbovo** [llunbóvo], **\*novijo** [novillo] (\*lat. > *novellus* [no-velus], nova, juna).- Juna virbovo, aĝa inter tri kaj kvar jarojn kaj pezo inter tricent kaj kvarcent kvindek kilogramojn, kiu estas formale toreada de juna toreado.- *Los novillos resultaron muy bravos > la \*novijoj rezultis tre bravaj; las embestidas del novillo eran rápidas > la kontraŭirado de tiu novijo estis rapidaj.* **P > \*novijo** [novillo], ĉar ĝi plibone adaptiĝas ece kaj fonetike a la hispana vorto. **NR > bovido** [bovído] (Sopena), ĉar tiu ĉi senco rilatas pleje al la senco de la hispana vorto **becerro** [be-ser-ro] kio estas malpli aĝa ido de bovo.

**becerro** [be-ser-ro] > **bovido** [bovído].- Virbovo, aĝa inter unu kaj iomete pli ol du jarojn.- *Ese becerro es hijo de un gran toro > tiu junbovo estas ido de boneca taŭro.*

**burel** [bu-rel] > **\*burelo** [burélo].- Taŭro, laŭ la hispancigana lingvo **“calé”** (ka-le).- *Cada vez que pasa el burel, el torero se juega la vida > ĉiufoje kiam la \*burelo pasas, la torero riskas sian vivon.*

**bravura** [bra-vura] > **agresemo** [agresémo], **agreseco** [agresétso], **braveco** [bravétso].- Denatura speciala eca instinkto de taŭroj, kiu instigas ilin senkiale ataki per ties kornoj movantaj objektojn.- *Cada toro tiene una bravura diferente > ĉiu taŭro havas malsaman bravecon (ol la aliaj); el toro embestia con bravura > la taŭro antaŭenmovadis agreseme; los toros de esa ganadería tienen mucha bravura > la taŭroj de tiu taŭrobienon estas tre agresemaj.*- **P > braveco** [bravétso], ĉar ĝi estas pli ĝusta laŭ la etimologia senco kaj la senco de la hispana vorto. Ver explicación sobre **“toro bravo”**; vidu eksplikon ĉe **“toro bravo”**.



**cuerno/pitón** [ku-erno/pi-ton] > **korno** [córno].- Natura kurba malmola elkreskaĵo ĉe la supra parto de la kapo de taŭro, kiu finiĝas per akuta pinto.- *Los cuernos del toro son extremadamente peligrosos > la kornoj de taŭro estas ekstreme danĝerigaj; el torero estaba muy cerca del toro, casi entre los cuernos > la torero estis tre proksima al la taŭro, preskaŭ inter ĝiaj kornoj; el toro se rompió un pitón > la taŭro rompis sian kornon.*

**trapío** [tra-pio] > **taŭreco** [taurétso], **\*trapio** [trapío].- Aro da eksteraj bonkvalitoj de taŭro, rilate al ĝia aspekto kaj al la videbla maniero sin konduki kaj reagi.- *El encierro de hoy tiene mucho trapío > la porhodiaŭa taŭraro havas grandan \*trapion; un toro bonito tiene trapío > bela taŭro havas \*trapion.*- **P > \*trapio** [trapío], ĉar ĝi plibone adaptiĝas al la hispana sono de la vorto.

**divisa** [di-visa] > **insigno** [insígnio], **bieninsigno** [bieninsígnio], **distingilo** [distinguílo], **biendistingilo** [biendistinguílo], **\*diviso** [divíso] (\*lat. > *divisus* [divisus], participo de *dividere*, distingi).- Aro da mallongaj rubandoj, koloraj aŭ multkoloraj, kunigitaj ĉe rindaĵo ankaŭ samkolora, kiel marko indikanta la taŭrobienon el kiu devenas taŭro. Ĝi estas alkröcita per hoketo sur la dorso de la taŭro, ĝuste kiam la taŭro eniras en la rondon.- *Cada ganadería tiene su divisa > ĉiu taŭrobienon havas sian propran distingilon; la divisa tiene los colores de la ganadería > la diviso enhavas ties taŭrobienan kolorojn.*- **P > \*diviso** [divíso], ĉar ĝi plibone adaptiĝas al la hispana sono de la vorto.

**ganadería** [ga-nade-ria] > **taŭrobienon** [tauro-biéno].- Kampara vasta tereno en kiu reproduktiĝas kaj kreskas taŭrojn, kiu ankaŭ enhavas loĝdomon kaj konstruaĵojn necesajn.- *Estuve en la ganadería para ver los toros para la corrida venidera > mi ĉeestis en la taŭrobienon por rigardi taŭrojn por okazonta kurado; los toros de esa ganadería son muy bravos > la taŭroj de tiu taŭrobienon estas tre agresaj.*

**ganado bravo** [ga-nado bravo] > **agresa bovoro** [agresa bováro], **agresa taŭraro** [agresa tauráro], **brava bovoro** [brava bováro].- Aro da agresaj virbovoj kaj bovoj kaj ties idoj.- *El ganado bravo está libre en el campo > la agresa taŭraro ĉeestas libere ĉe la kamparo; yo soy criador de ganado bravo > mi estas bredisto de agresaj taŭroj.*- **P > brava bovoro** [brava bováro], ĉar ĝi estas la taŭga tradukado laŭ la ĝusta etimologia senco.

**encierro** [en-si-erro] > **taŭrarigo** [taur-arígo], **(taŭr)(ar)enfermigo** [taur-(ar)-enfermígo], **enfermita taŭraro** [enfermita tauráro].- Aro da taŭroj elektitaj por esti toreadaj ĉe taŭrurado, kiuj estas jam enfermitaj en taŭrujo.- *Ya llegó a la plaza el encierro para la corrida del domingo > alvenis jam al la taŭroplaco taŭrarigo por la dimanĉa kurado; el juez aceptó el encierro para la siguiente corrida > la taŭrjuĝisto aprobis la taŭrarigon por la venonta taŭrurado.*

**mulas de arrastre** [mulas de ar-rastre] > **trenmuloj** [tren-múloi].- Muloj, duarigitaj, kies funkcio estas eltreni la mortintan taŭron, ekstere de la rondo, en la buĉejon.- *Al toro muerto lo sacan las mulas de arrastre > mortitan taŭron eltrenas la trenmuloj.*

**lote (de toros)** [lote de toros] > **lotajo** [lotádsho], **taŭrlotajo** [taur-lotádsho].- Aro da taŭroj kiun per lotado estos toreada de matadoro.- *¡Qué buena suerte! Le tocó el mejor lote de toros > Kiu bonŝanco! Li ricevis la plejbonan taŭrlotaĵon.*

**toro de regalo** [toro de re-galo] > **donaca taŭro** [donátsa tauro], **donacata taŭro** [donatsáta tauro].- Taŭro kiun toreado matadoro krom ties lotaĵon, kaj ke estas pagita de la matadoro mem. Toreistoj kelkfoje donacas kroman taŭron, kiam ili ne sukcesas dum toreado de sia lotaĵo, donacata taŭro kiu estos toreada sekve de la lasta dum la kurado mem.- *Cada torero anunció un toro de regalo > Ĉiu torero anoncis donaci taŭron!*

## **El traje / Kostumo**

[el tra-ĥe] [costúmo]

**traje de luces/terno** [traĥe de luses] > **lumvestkompleto** [lum-vest-kompleto], **taŭrkostumo** [taur-kostúmo], **lumkostumo** [lum-kostúmo].- Vestaĵo uzata de toreadoroj kies nomo devenas kaŭze de la reflaktado de lumradioj fare de miloj de bruldisketoj aludritaj sur la ŝtofo farita el silko. Ties partoj estas jaketo, veŝto kaj **\*talegilo**.- *El traje de luces es muy llamativo y elegante > lumkostumo multe altiras la atenton kaj ĝi estas eleganta; los trajes de los toreros eran uno azul, otro verde y otro color vino > la lumkostumoj de la toreroj estis unu blua, unu verda kaj la alia ruĝvinkolora.*- **P > lumkostumo** [lum-kostúmo], ĉar ĝi taŭge kaj simple enhavas la ĝustan senco.

**montera** [montera] > **\*monterjo** [montérijo], **toreista ĉapo** [toreista ĉapo] (Bildvortaro-FEL, tabulo 128<sup>a</sup>, bildo 27<sup>a</sup>).- Nigra ronda ĉapo, kun du duonpilkformaj flankaj eksteraĵoj, uzata de toreadoroj dum la paradeto kaj dum la du unuaj trionoj de siaj partoprenoj antaŭ taŭroj, kaj ĝentile lanĉata al homo (spektanto) al kiu la matadoro dediĉas la toreadon de taŭro. Kiam la toreadoro dediĉas sian toreadon al la tuta spektantaro, tiam li forĵetas la **\*monterjo**-malantaŭen de li mem; tiukaze, kiam la ĉapo trafas la arenon kaj tio okazas kun ties supraĵo supre, la toreadoro havas bonan sorton dum toreado, sed kontraŭe, se la ĉapo supraĵe trafas la arenon, ne okazos bona sorto. Ties uzadon ekkomencigis matadoro *Francisco Montes*, dum la tridekaj jaroj de la dekoka jarcento, por enteni la tiaman longan hararon de toreadoroj. La nomo de tiu ĉapo devenas de la familia nomo **–Montes–** de ties kreinto.- *El torero brindó el toro a una mujer y le lanzó la montera > la torero dediĉis ties toreadon al virino kaj ĵetis sian \*monterjon al ŝi; con su montera en la mano salió el torero a saludar al público > kun sia monterjo surmane, la torero salutis la spektantojn.*- **P > \*monterjo** [montérijo], pro ties ĝusta esperantigo.



## Hombres del toreo / Taŭradhomoj

[om-bres del to-reo] [taur-ad-jómoi]

**torero/matador** [to-rero/ma-ta-dor] > **toreadoro, matadoro, torero, taŭristo, toreanto, toreisto**, [toreadoro, matadoro, torero, toreanto, toreisto].- La centra ulo de \*toreo; tiu kiu toreas taŭron dum taŭrofesto/taŭrurado.- *Generalmente seis toreros aparecen en el cartel de la corrida > ĝenerale ses \*toreadoroj aperas en la taŭrurada afiŝo; el matador tuvo mucha suerte con sus toros > la matadoro havis multe da bonŝanco kun siaj taŭroj; el torero realizó hermosos pases con la muleta > la \*torero realigis belajn pasigojn kun la \*muletjo.- P > torero, matadoro, toreadoro, [torero, matadoro, toreadoro]. La vorto **torero** estas menciita en Plena Ilustrita Vortaro, ĉe la priskribo de **banderilo**.- **NR > taŭrluktisto** [taur-luc-tisto] (Sopena), ĉar toreado ne estas lukto.*

**diestro/espada** [di-estro/espada] > **dekstrulo** [decs-trúlo], **spadisto** [spadísto].- Sinonimaj vortoj de **torero/matador > toreadoro, matadoro**. **Diestro** signifas "lerta"/"lertulo", senco kiu devenas de **dekstrulo**; **espada** signifas "spado", figure uzata kiel sinonimo de **spadisto**, tio estas, kiel se la matadoro mem estus spado.- *El diestro toreó magníficamente > la desktrulo toreis grandioze; estos tres espadas están anunciados en el cartel > tiuj ĉi tri spadoj estas anoncataj ĉe la taŭrafiŝo.*

**novillero** [novijero] > **\*novijisto** [novillisto] (\*lat. > *novellus* [no-velus], nova, juna).- Toreadoro, ĝenerale juna, lernanta, kiu toreas \**novijojn*, sed ankoraŭ oficiale ne atingas rangon kiel torero/matadoro, precipe pro ankoraŭa manko de vasta sperto por torei taŭrojn pliaĝajn ol kvar jarojn kaj plipezajn ol kvarcent kvindek kilogramojn.- *Este novillero pronto será matador > tiu ĉi \*novijisto baldaŭ estiĝos matadoro; los jóvenes toreros a veces actúan con impetu de novillero > la junaj toreantoj kelkfoje agadas laŭ impeta \*novijisto.*



**añadido/coleta** [anjadido/koleta] > **aldonaĵo** [aldonádsho], **haraldonaĵo** [jar-aldonádsho], **harplektaĵo** [jar-plec-tádsho], **\*koletjo** [colétio] .- Harara plektaĵeto, kiun la toreadoro dum taŭrurado portas fiksita malantaŭe de la kapo, kiel signo de matadora profesieco. Ĝin tondigas la matadoro je la fino de sia kariero, post torei sian lastan taŭron dum taŭrurado kiam li forlasas toreadon.- *En tiempos antiguos la coleta era natural > en la malnovaj tempoj, la harplektaĵo estis el la propra hararo; el añadido es una cosa tradicional de los toreros > haraldonaĵo estas tradicia aĵo de la toreadoroj.*

**camisa** [ka-misa] > **ĉemizo** [chemidzo].- Ĉiam blanka surtrunka vestaĵo.

**corbatín** [kor-ba-tin] > **kravateto** [cra-va-teto].- Mallarĝa kravato, sur kies supra parto toreadoroj kutime pendigas malgrandan krucifikson.

**chaleco** [ĉa-leko] > **veŝto** [véshto].- Senmanika surbrusta vestaĵo, portata inter ĉemizo kaj jaketo.

**casaca/chaquetilla** [ka-saka/ĉaketija] > **kazako** [casako], **jaketo** [llaketo], **etjako** [et-lláko].- Mallonga kaj rigida jaketo.

**taleguilla** [ta-le-gija] > **\*talegiljo** [talegilio].- Tre strikta pantalono streĉe alĝustigita, kovranta la kruojn ĝis sube de la genuoj, tenita per elasta surŝultra ŝelko.

**zapatillas** [sapatijas] > **ŝuoj** [shúoi], **tolŝuoj** [tol-shúoi].- Nigraj molaj tolŝuoj.

**medias** [medi-as] > **ŝtrumpoj** [shtrúmpoj].- Tradicie roskoloraj ŝtrumpoj el silko.

**traje corto/torear de corto** [traĥe korto] > **mallonga kompleto** [mal-lónĝa kompleto], **torei (vestita) kun mallonga (kostumo)** [toréi (vestita) kun mal-lónĝa (kostumo)].- Kompletaj vestaĵoj (jaketo, ŝelko kaj \**talegiljo*, kampano, laŭkutime de Andaluzio (regiono de Hispanio) portata por torei dum neformalaj toreadokazoj aŭ portata de ankoraŭ neprofesiaj toreadoroj.- *Para un festival taurino los toreros se visten de corto > por taŭrofestivalo la toreroj vestiĝas per mallonga kompleto.*

**picador** [pi-ka-dor] > **pikadoro** [picadoro].- Surĉevala homo, provizita de longa stango kun fera pinto, kies funkcio estas apliki pikadon al la taŭro sur ties antaŭa dorso, pere de stangpikilo.- *El picador puso un excelente puyazo > la pikadoro aplikis ĝustegan \*pujaddon.- NR > surĉevala toreisto [surĉevala toreisto] (Bildvortaro-FEL, tabulo 128ª, bildo 16ª), ĉar tiu senco rilatas al alia ulo de toreado, la \**reĥonisto*, kiu fakte toreas surĉevalo, dum pikadoro ĝuste ne toreas, sed realigas specialan taskon dum toreado fare de matadoro. **NR > toreisto** [toreisto] **toreadoro** [toreadoro] (Esperanta Bildvortaro-RE, bildkomplekso 287, bildo 61), ĉar tiu ĝenerala nomo estas rezervita en la hispana taŭrparolado al la toreroj aŭ matadoroj mem.*

**banderillero** [banderijero] > **banderilisto** [banderilísto], **banderilanto** [banderilánto].- Homo kiu alfiksis banderilojn popare al la taŭro.- *El banderillero colocó perfectamente el par de banderillas > la banderilanto alfiksis perfekte la banderilparon. NR > toreisto [toreisto] **toreadoro** [toreadoro] (Esperanta Bildvortaro-RE, bildkomplekso 287, bildo 63), ĉar tiu ĝenerala nomo estas rezervita en la hispana taŭrparolado al la toreroj aŭ matadoroj mem.*

**subalterno** [sub-alterno] > **subalternanto** [subalternánto], **subulo** [sub-úlo].- Homo kiu helpas toreadoron dum kelkaj momentoj de lia tasko, precipe por atentigi la taŭron pere de movado de \**kapotjo*, aŭ por alvenigi la taŭron al loko en la rondo.- *El subalterno hizo un buen quite al torero que cayó al suelo > la subalternanto bone demetis la taŭron de la torero kiu falis surplanken.- P > subalternanto [subalternánto], pro esti pli simila al la hispana vorto. **NR > toreisto** [toreisto] **toreadoro** [toreadoro] (Esperanta Bildvortaro-RE, bildkomplekso 287, bildo 59), ĉar tiu ĝenerala nomo estas rezervita en la hispana taŭrparolado al la toreroj aŭ matadoroj mem.*

**mozo de estoques/de espadas** [mo-so de es-tokes] > **spadservisto** [spad-servísto].- Homo kiu, en la etirejo sed ĉe la tabulbarilo atentigas eblajn bezonojn de matadoro por ŝanĝi la \**kapotjon* aŭ la \**muletjon*, por trinki akvon aŭ por preni la mortigspadon.- *El mozo de espadas corrió por todo el callejón para llevar al torero otro capote > la spadservisto kuris tra la etirejo kunpreninte alian \*kapotjon al la torero.*

**cuadrilla** [kua-drija] > **\*kvadriljo** [cua-drilio] (\*lat. > *quadrus* [kvadrus], aro da homoj kiuj plenumas ian taskon).- Helpteamo de matadoro, kies membroj estas liaj subalternantoj, banderilistoj kaj pikadoroj.- *La cuadrilla hace el paseillo detrás de los toreros, para comenar la corrida > la \*kvadriljoj paradas kune kun la matadoroj ĉe la komenco de la taŭrurado; en los traslados de una ciudad a otra la cuadrilla viaja junta > por vojaĝi de iu urbo al alia, la \*kvadriljo veturas kune.- NR > roto [roto] (Sopena), ĉar la rilata tradukaĵo ĉe PIV ne taŭgas la ĝustan senco ĉe toreadparolado.*

**monosabio** [mo-no-sabi-o] > **servisto** [servísto], **pikadorhelpanto** [picador-jelpánto].- Homo kies funkcio estas ebenigi la arenon post la fino de partopreno de matadoro, por pretigi ĝin por la sekvonta torero.- *El monosabio limpió muy bien la arena donde cayó el toro en el ruedo > la servisto bone pretigis la sablon de la rondo kie la taŭro falis.*

**puntillero** [puntijero] > **pintpikisto** [pint-piquísto], **\*puntijisto** [puntillisto].- Homo kiu post mortigo de taŭro, tranĉas ties spinon, pere de akra pintpikilo, por ĉesigi ĉiujn ĝiajn vivfunkciojn.- *El puntillero fue muy certero > la \*puntijisto agis tre ĝuste.- P > \*puntijisto [puntillisto], pro esti pli simila al la hispana vorto.*

**apoderado** [apoderado] > **reprezentanto** [repredsentanto].- Homo kiu leĝe reprezentas toreadoron, kies plej grava tasko estas serĉi eblojn por torei, negocii kaj subskribi kontraktojn kaj atenti liajn publikajn aferojn.- *Para toda la temporada el apoderado ya firmó contratos > Por la tuta taŭrsezono la reprezentanto subskribis jam kontraktojn.*

**maestro** [ma-estro] > **majstro** [máistro], **taŭrmajstro** [taurmáistro].- Matadoro kies grava sperto, arto kaj kvalito estas rekonataj kaj tial li akiras publikan elstaran pozicion kaj ankaŭ tiel lin konsideras la aro da matadoroj.- *¡Qué buen torero es; es un maestro! > kiel bona torero li estas; li estas majstro!; él sabe qué hacerle a cada toro; jejecuta todo magistralmente! > li scias kion fari al ĉiu taŭro; li ĉion faras majstre!*

**maletilla** [maletija] > **junlernanto** [llun-lernánto], **taŭrlernanto** [taurlernánto], **\*maletijo** [maletilio].- Junulo komencanta lerni torei.- *En las ganaderías el maletilla busca oportunidades > en la taŭrobienoj junlernanto serĉas toreadŝancojn; en la escuela taurina aprenden y practican los maletillas > en la taŭrlernejo lernas kaj praktikas \*maletijoj.- P > \*maletijo [maletilio], ĉar ĝi estas pli simila al la hispana vorto.*

**juez de plaza** [ĥu-es de plasa] > **juĝisto** [lludshisto], **taŭrjuĝisto** [taur-lludshisto], **taŭrplacjuĝisto** [taur-plats-lludshisto].- Ĉefestro dum taŭrurado okazaĵo, kies laŭregulaj ordonoj kondukas taŭruradon, aplikas la regularon, aljuĝas la agadon de matadoroj kaj rajtas decidi ĉu premii sukcesan taskon.- *El juez otorgó las dos orejas y el rabo al matador, como el público lo quería > la taŭrojuĝisto koncedis la du orelojn kaj la voston al la matadoro, tiel kiel la spektantoj volis; los espectadores aplaudieron la decisión del juez > la spektantoj aplaudis la decidon de la taŭrojuĝisto.*



**alguacilillo** [al-gua-si-lijo] > **pedelo** [pedélo].- Homo vestita elegante, kiu solene surĉevala trairas tra la rondo ĉe la kapo de *\*kvadriloj* kaj donante simbolan ŝlosilon de la taŭrelirejo al pordgardisto, komencigas la okazaĵon.- *Encabezando el paseillo va el alguacilillo > ovrante la paradeton iras pedelo.*

**rejoneador** [re-ĥonea-dor] > **\*reĥonisto** [reĥonisto], **\*reĥonadoro** [reĥonadoro] (\*lat. > *regia* [re-hia], mallonga ligna aŭ stala stango).- Surĉevala toreadoro, kiu por sia tasko uzas nek *\*kapotjon* nek *\*muletjon* sed *\*reĥonojn*. *\*Reĥonadoron* oni ne devas konfuzi kun pikadoro.- *¡Qué manera tan bonita del rejoneador para conducir su caballo! > kiel belega maniero de la \*reĥonadoro konduki sian ĉevalon!; todos los caballos del rejoneador están educados a la alta escuela > ĉiuj la ĉevaloj de la reĥonisto estas altgrade edukitaj.- P > \*reĥonadoro* [reĥonadoro], ĉar ĝi estas pli simila al la hispana vorto.

**ganadero** [ganadero] > **bienmastro** [bienmástro], **taŭrbienmastro** [taur-bien-mástro].- Propranto de taŭrobieno, kiu dediĉigas reproduktigi kaj elkreskigi taŭrojn.- *Por el resultado de un buen toro, se hizo al ganadero dar la vuelta al ruedo > pro la rezulto de bona taŭro, oni rondiris la taŭrobieniston ĉirkaŭe de la rondo; el ganadero realiza un gran trabajo para la crianza del toro bravo > taŭrobienisto faras gravan laboron por bredado de bravaj taŭroj.*

**banda** [banda] > **bando** [bándo], **muzikbando** [muzík-bándo].- Pli malpli granda grupo da muzikistoj kiuj ludas taŭretosajn melodiojn dum la taŭrkuradoj, por gajigi la okazaĵon.- *Los músicos de la banda tocaron con gran entusiasmo > la muzikistoj de la banda ludis kun ega entusiasmo.*

**pasodoble** [paso-doble] > **\*duoblapaŝo** [duobla-páŝo].- Melodia kaj danca hispana ĝenro, ligita al la taŭretoso.- *Se componen pasodobles para ensalzar la actuación de un torero > oni verkas kaj komponas \*duoblapaŝojn por laŭdi la agadon de torero.*

### **La corrida / Kurado**

[la kor-rida] [kurádo]

**el paseillo** [paseijo] > **la paradeto** [paradéto].- Solena traŭrado, kiel inaŭgura evento de taŭrkurado, farita de la pedelo, la matadoroj kaj iliaj helpteamoj tra la rondo, ekde la pordo de *\*kvadriloj* ĝis la alia flanko, de kie ili ĉiuj respektas salutas la juĝiston.- *Con el paseillo se genera el entusiasmo de los espectadores > la paradeto ekentuziasmigas la spektantojn.*

**toreo con capote** [toreo kon kapote] > **toreado kun \*kapotjo** [toreado kun kapótio].- Parto de la unua triono de la tasko de matadoro –*triono de stangoj*- dum kiu li toreas kun *\*kapotjo*.- *Durante el toreo con capote el torero ejecutó hermosos lances > dum toreado kun \*kapotjo la torero realigis belegajn tukmovigojn.*

**los picadores** [los pikadores] > **la pikadoroj** [pikadóroi].- Surĉevalistoj, provizitaj de longa stango kun fera pinto, kiuj mallonge partoprenas aplikantaj ĝustan, nelongdaŭran pikadon sur la dorso de taŭro, kaj tiel ili fermas la trionon de stangoj, kio estas la unua triono de la tasko de matadoro.- *La participación de los picadores es para probar la bravura del toro > la patroprono de pikadoroj celas provi la bravecon de taŭro.*

**las banderillas** [las banderijas] > **la banderiloj** [banderíloi].- La dua triono –*triono de banderiloj*- estas mallongdaŭra, dum kiu banderilistoj membroj de *\*kvadriloj* de la envica matadoro alfiksas banderilojn –tri parojn- sur la dorso de la taŭro, alfikسادo nur pro celo de ornamigo, tute sen celo suferigi ĝin.- *Los dos banderilleros pusieron tres hermosos pares de banderillas > la du banderilistoj belege alfiksis la tri banderilparojn.*

**toreo con muleta** [toreo kon muleta] > **toreado kun \*muletjo** [toreado kun mulétio].- Parto de la tria triono –*triono de morto*- de la tasko de matadoro, dum kiu li toreas kun *\*muletjo*.- *Toreando con la muleta el torero debe citar, templar y mandar al toro > toreado kun la \*muletjo, torero devas inciti, alĝustigi kaj regadi la taŭron.*

**la suerte de matar** [su-erte de matar] > **ŝanco je mortigi** [ŝán-tso lle mortígui].- Tre danĝera ago mortigi taŭron, fare de matadoro, kiel fino de sia tasko, kiam la taŭro ne plu montras agresecon.- *La culminación de la faena es una buena estocada > bona toreadtasko kulminas per bona spadmortigo.*

**el arrastre** [ar-rastre] > **trenigo** [tren-ígo].- Post mortigo de taŭro, ĝia elirigo el la rondo pere de trenado de paro da muloj aŭ da ĉevaloj.- *El toro, ya muerto, es arrastrado por las mulas hacia afuera del ruedo > la taŭron mortigitan la trenuloj eltiras el la rondo.*

### **Los actos del toreo / Toreagado**

[los ak-tos del to-reo] [toreagádo]

**sorteo** [sor-teo] > **lotado** [lotádo].- Okazaĵo realigita kelkajn horojn antaŭ taŭkurado, ĉe la kraloj de la placo, en kiu partoprenas la juĝisto kaj la reprezentantoj de matadoroj, por loti laŭsorte inter la matadoroj la taŭrojn de la koncerna taŭraro.- *Le deseo suerte para el sorteo, matador! > mi deziras al vi bonan sorton, matadoro!*

**capotazo** [kapotaso] > **\*kapotjaĵo** [capotiádŝo], **\*kapotjado** [kapotiádo].- Diversmaniera estetika movo de *\*kapotjo*, fare de matadoro, movon kiun sekvas la taŭro pasante ĝuste tre proksime de la torero.- *Eso fue una serie de capotazos artísticos > tio estis serio da artaj \*kapotjaĵoj; con un capotazo colocó al toro donde él quería > pere de \*kapotjaĵo li lokigis la taŭron kiel li volis; la faena empezó con una serie de capotazos bien dados > la tasko komenciĝis pere de bonfaritaj \*kapotjaĵoj.*

**muletazo** [muletaso] > **\*muletjaĵo** [muletiádŝo], **\*muletjado** [muletiádo].- Diversmaniera estetika movo de *\*muletjo*, fare de matadoro, movon kiun sekvas la taŭro pasante ĝuste tre proksime de la torero.- *El torero dio todo tipo de muletazos > la torero faris ĉiutipajn \*muletjaĵojn; cada muletazo fue muy hermoso > ĉiu \*muletjaĵo estis belega; el torero no pudo dar ni un solo muletazo > la torero ne sukcesis fari eĉ unu \*muletjaĵon.*

**cite** [site] > **incito** [in-tsito].- Ago de toreadoro antaŭ la taŭro, pere de movoj de sia muktuko aŭ pere de krioj aŭ voĉsonoj por altiri la atenton de taŭro kaj fari ĝin sin ĵeti antaŭen.- *Citaba al toro de manera suave > li incitadis la taŭron molmaniere; cada cite hacía al toro arrancar > ĉiu incito antaŭenirigis la taŭron.*

**temple** [temple] > **alĝustigo** [al-dŝus-tígo].- Kapablo de torero kunigi la movojn kaj de sia *\*muletjo* kaj de la taŭro ĉiufoje ke li pasigas la taŭron antaŭ si. Estetika sinkronigo fare de torero, inter la movo de la muktuko kaj la pasigo de taŭro antaŭ si. Adaptigo de la antuenirado de taŭro al la ritmo de la movado de la torera muktuko.- *Los tres toreros torearon con mucho temple > la tri toreroj toreis kun multe da alĝustigo; toda la faena estuvo llena de temple > la tuta tasko estis plenplena de alĝustigo.*



**mando** [mando] > **regado** [regádo].- Kapablo de matadoro pasigi antaŭ si la taŭron kaj sekvi la muktukon laŭ la volo de la torero mem. Submeto de taŭro al la volo de matadoro, pere de la movo de sia muktuko, por pasigi la taŭron antaŭ si.- *El torero, con su mando, decide por dónde quiere que el toro pase > la torero, pere de sia regado, farigas la taŭron pasi tra kie li volas; hay toreros con mucha capacidad de mando > estas toreroj kiuj havas grandan regadkapablon.*

**embestida** [em-bes-tida] (\*ital. > *investire* [in-ves-tire]) > **kontraŭiro** [cóntrau-íro], **antaŭenmovo** [antáuen-móvo], **\*embestio** [embestío], **\*embestiado** [embestiádo] (\*ital. > *investire* [in-ves-tire], antaŭĵetiĝo).- Impeta antaŭĵetiĝo de taŭro altirita de muktukaj movoj fare de torero.- *El toro era de embestidas fuertes > ĝi estis taŭro de fortaj \*embestioj; ese toro bravo no cesaba en sus embestidas > tiu brava taŭro ne ĉesigis sian \*embestiadon.- P > \*embestio [embestío], rilate al unufoja ĵetiĝo; **\*embestiado** [embestiádo], rilate al la maniero ĵetiĝi la taŭro aŭ al plurfoja ĵetiĝado.*

**lance** [lanse] > **tukmovigo** [tuc-movígo].- Ĝenerala nomo por diversspecaj movoj de *\*kapotjo*, fare de torero, por pasigi taŭron antaŭ si.- *El torero recibió al toro con lances de rodillas > genuiĝinte, la torero ricevis la taŭron pere de tukmovigoj; el público aplaudió tan bellos lances > la publiko aplaŭdis tiel belajn tukmovigojn.*

**pase** [pase] > **pasigo** [pasígo].- Ĝenerala nomo por diversspecaj movoj de *\*muletjo*, fare de torero, por pasigi taŭron antaŭ si.- *Cada pase estaba lleno de arte > ĉiu pasigo estis plenplena de arto; el matador realizó tandas de muchos pases cada una > la matadoro realigis multpasigajn sinsekvojn.*

**olé** [o-le] > **\*ol-e** [ol-é], **\*oleoo** [ole-oo].- La tipa, kutima ekkrio fare de la spektantoj okaze de ĉiu bela, sukcesa, artplena pasigo de taŭro antaŭ la matadoro.- *Todos los espectadores no cesaban de gritar ¡olé! > la tuta spektantaro ne ĉesis kriadi \*ol-e!; las series de olés eran largas y llenas de emoción > la serioj da \*oleooj estis longaj kaj plenaj de emocio.- P > \*ol-e [ol-é], ĉar ĝi estas la tipa sono de la ekkrio; **\*oleoo** [ole-oo] estus taŭga por menci plursence la ekkriojn: **\*oleooj** [oléooj] .*

**tanda** [tanda] > **vico** [vítso], **sinsekvo** [sinséc-vo].- Aro da permuktukaj taŭrpagigoj fare de torero.- *La última tanda de muletazos hizo al público ponerse de pie > la lasta sinsekvo de \*muletjaĵoj starigis la publikon; los espectadores disfrutaron muchísimo esas hermosas tandas de muletazos > la spektantoj ĝuegis tiujn belajn sinsekvojn de \*muletjaĵoj.*

**derrote** [der-rote] > **kornodirektado** [corn-directádo], **\*derotio** [derotío] (\*lat. > *dirumpere* [di-rumpe-re], rompi, difektigi, ŝanĝi direkton).- Subita ŝanĝo de movdirekto de kapo, levigante ĝin, fare de taŭro ĝuste pasanta antaŭ la torero.- *Haciendo un derrote el toro cornó al torero > farinte \*derotian la taŭro kornvundis la toreron.- P > \*derotio [derotío], ĉar tiu estas pli simila vorto al la hispana.*

**quite** [kite] > **demeto** [deméto], **formeto** [forméto].- Subita ŝanĝigo de la movdirekton aŭ agon de taŭro, fare de taŭrulo, pere de movado de *\*kapotjo*, altirante atenton de taŭro, por eviti danĝeron, vundigon aŭ malbonaĵon al cirkonstanco sendefendaj torero, banderilistoj, pikadoro, helpantoj aŭ ĉevaloj.- *Los subalternos estaban muy atentos para hacer el quite si era necesario > la subalternantoj estis tre atentaj por demeti la taŭron se necesis; ese fue un quite muy oportuno, ante una situación peligrosísima > tio estis tre oportuna demeto antaŭ ege danĝera situacio.*

**querencia (a las tablas)** [ke-ren-si-a] > **albarilemo** [albarilémo], **alkrademo** [alcradémo].- Emo de taŭro alproksimiĝi al la tabulbarilo, kaj speciale al la pordo de la taŭrujaro.- *El toro mostró mucha querencia hacia las tablas > la taŭro montris tre grandan albarilemon.*



**estocada** [estokada] > **\*stokjiado** [sto-quiádo], **\*stokjiaĵo** [sto-quiádsho] (de la malnova Franca lingvo, laŭ kiu "estoc" signifas "pinto de espado").- Enirigo de spado por mortigi la taŭron.- *La estocada mató al toro de manera fulminante > la \*stokjiaĵo mortigis la taŭron fulmorapide; toda faena debe terminar por una buena estocada > ĉiu toreadtasko devas finiĝi per preciza \*stokjiado.*

**puyazo** [pujazo] > **pikado** [picado], **\*pujado** [pulládo] (\*lat. vulg. > *pugia* [pu-gia], fera pinto).- Surdorsa piko fare de pikadoro al la taŭro, pere de longa stango kun fera pinto.- *Ese toro mostró su bravura ante el buen puyazo > tiu taŭro montris sian bravecon okaze de bona \*pujado.- P > \*pujado* [pulládo], ĉar ĝi estas taŭga esperantigo.

**indulto** [indulto] > **indulto** [indulto].- Decido de juĝisto ne mortigi la taŭron, kaŭze de ties bonkvalito, por ke ĝi revenu al la taŭrobieno kiel spermoproduktanto.- *El toro era tan bravo y el torero hizo una gran faena, por lo que el juez de plaza indultó al toro > la taŭro estis tiom brava kaj la torero faris bonegan taskon, ke la taŭrojuĝisto ordonis la indulton; el ganadero estaba muy satisfecho por el indulto de su toro > la taŭrobienisto estis tre kontenta pro la indulto de sia taŭro.*

**pinchazo** [pinĉaso] > **enostpikado** [en-ost-picado].- Malsukcesa provo mortigi la taŭron, fare de matadoro kies spado ne enirigas mortvundige sed frapiĝas kontraŭ osto.- *Por un pinchazo el torero no obtuvo las orejas como premio a su faena > kaŭze de enostpikado la torero ne atingis la orelojn kiel premio por sia toreadtasko.*

**descabello** [des-ka-beĵo] > **cervikpikado** [tsérvik-pikádo].- Tujmortigo de taŭro kaŭze de tranĉi ties cerbeton pere de pintega spado, ago realigita por eviti suferon al la taŭro kiam ĝi ne mortas tuj pro la enirigo de la spado.- *El torero tuvo que hacer un rápido descabello > la toreisto bezonis fari rapidan cervikpikadon.*

**brindis** [brindis] > **tosto** [tósto], **dediĉo** [dediĉo], **taŭrofero** [taur-oféro].- Sciigo de matadoro al iu(j), tuj post la banderilado, ke oni toreas la taŭron kiel signo de estimo al li, ŝi aŭ ili.- *El público agradeció con un aplauso el brindis del torero > la tuta publiko aplaŭde dankis la dediĉon fare de la torero; de inmediato después del brindis, el torero comenzó la faena > tuj post la taŭrofero la torero ekkomencis sian taskon.*

**alternativa** [alternativa] > **alternativo** [alternativo], **toreriĝi** [toreridŝi].- Ago oficiale iĝi profesia matadoro, kio okazas dum taŭrkurado, en mallonga ceremonio je kiu profesia matadoro liveras la toreadilojn al la novulo, kaj alia torero atestas la okazaĵon.- *Todo novillero sueña con el día de su alternativa > ĉiu \*novijisto revas je la tago de sia alternativo; ese matador tomó la alternativa demasiado joven > tiu matadoro toreriĝis tro june.- P > alternativo* [alternativo], ĉar ĝi estas taŭga kaj preciza esperantigo de la vorto.

**cornada** [kor-nada] > **kornovundo** [corno-vúndo], **kornopikado** [corno-picado], **kornoenigo** [corno-enigo].- Enigo de korno en la korpon de matadoro.- *El más grande peligro por torear es recibir una cornada, que puede ser mortal > la plej grava danĝero pro torei estas ricevi kornovundon kiu povas kaŭzi la morton; todo torero recordará siempre todas las cornadas > ĉiu torero ĉiam rememoros ĉiujn kornovundojn; el banderillero recibió una grave cornada > la banderilanto ricevis gravan kornovundon.*

**arrastre** [ar-rastre] > **trenigo** [tren-igo], **detiro** [detíro].- Eltirado de morta taŭro eksteren de la rondo, fare de specialaj tirĉevaloj aŭ muloj.- *El juez de plaza ordenó arrastre lento del toro por su bravura > la juĝisto ordonis malrapidan trenigon je la taŭro, kaŭze de ĝia braveco.*

**aviso** [a-viso] > **averto** [avérto].- Sonaverto ordonita de la juĝisto kaj fare de trumpetisto al matadoro aŭ al iu alia el la taŭruloj ĉe la rondo, averto por ion sciigi al ili, interalie por averti al matadoro pri la restanta tempo por sukcesi mortigi la taŭron.- *El juez de plaza ordenó el cambio de tercio > la taŭrojuĝisto ordonis ŝanĝi la trionon; el picador recibió un aviso por su mala ubicación en el ruedo > la pikadoro ricevis averton pro sia malĝusta lokiĝo en la rondo; el torero recibió dos avisos antes de poder matar al toro > la torero ricevis du avertojn antaŭ li sukcesis mortigi la taŭron.*

**faena** [fa-ena] > **tasko** [tásco].- La tuta agado de matadoro dum toreado de taŭro.- *Fue una corrida llena de faenas artísticas > ĝi estis taŭrkurado plenplena de artaj taskoj; las hermosas faenas gustaron mucho al público > la belaj taskoj multe plaĉis al la publiko.*

**suertes** [su-ertes] > **faraĵoj** [farádshoi], **agaĵoj** [agádshoi], **ŝancoj** [ŝán-tsoi].- Aroj de diverspecaj agaĵoj fare de la homoj –aŭ de la matadoro, aŭ de la pikadoroj aŭ de la banderilistoj- kiuj partoprenas dum toreado je taŭro.- *La corrida fue un éxito, pues todos pudieron realizar las suertes con mucha calidad > la taŭrkurado estis sukcesaĵo ĉar ĉiuj povis realigi siajn ŝancojn bonkvalite; el torero debe realizar las suertes con variedad > torero devas realigi ŝancojn varie.*

**tercios** [ter-si-os] > **trionoj** [triónoi] (laŭsence de partoj de taŭrkurado): ĉiu el la tri eroj de toreado je taŭro.- *Después de un extraordinario toreo con capote, de una buena vara y de tres hermosos pares de banderillas entramos en el último tercio de la faena > Depost extraordinara toreado kun \*kapotjo, kaj de bonega pikado kaj de tri belaj paroj da banderiloj ni eniras en la lastan trionon de la tasko.*



**tercio de varas** [ter-si-o de varas] > **triono de stangoj** [tri-óno de stán-goi].- La unua parto de la agado de matadoro toreada taŭron, de ĝia eniro en la rondon ĝis la partopreno de pikadoroj, parto dum kiu oni toreas la taŭron pere de \*kapotjo.- *Durante el tercio de varas el toro se mostró muy bravo > Dum la triono de stangoj la taŭro montris sin tre brava.*

**suerte de capote** [su-erte de ka-pote] > **ŝanco je \*kapotjo** [ŝán-tso lle capótio].- Toreadago fare de matadoro, pere de \*kapotjo, cele de ekkoni kaj la manieron laŭ kiu la taŭro sin ĵetas antaŭen kaj ties forton kaj disponigon.- *Su manera de ejecutar la suerte de capote es espectacular > lia maniero realigi la ŝancon je \*kapotjo estas spektakloriĉa.- La plej oftaj manieroj realigi movojn de \*kapotjo estas verónica [ve-roni-ka] > \*veroniko [ve-ro-níco]; chicuelina [ĉi-ku-el-ina] > \*ĉikuelino [ĉicuelíno]; gaonera [ga-o-nera] > \*gaonero [gaonero] kaj revolvera [re-vo-lera] > \*revolero [revolero].*

**tercio de banderillas** [ter-si-o de ban-de-rijas] > **triono de banderiloj** [tri-óno de bande-ríloi].- Dua parto de toreado de taŭro, dum kiu membroj de \*kvadriljo de la envica matadoro alifiksas banderilojn –tri parojn, po unu paro ĉiu banderilisto- sur la dorso de la taŭro, alifiksado nur pro celo de ornamigo, tute sen celo suferigi ĝin.- *Los subalternos cubrieron perfectamente el tercio de banderillas > la subalternantoj perfekte plenumis la trionon de banderiloj.*

**tercio de muerte** [ter-si-o de mu-erte] > **triono de morto** [tri-óno de mórtio].- Tria triono –la plej daŭra- de tasko de matadoro antaŭ la taŭro, dum kiu oni toreas pere de \*muletjo, ĝis la taŭro ne plu antaŭen sinĵetas kaj tial tiam oni mortigas ĝin.- *Durante el tercio de muerte el torero actuó con mucho valor ante las embestidas del toro > dum la triono de morto la torero agadis tre kuraĝe antaŭ la antaŭenmovo de la taŭro.*

**suerte de muleta** [su-erte de mu-leta] > **ŝanco je \*muletjo** [ŝán-tso de mu-létio].- Toreadago de taŭro, fare de matadoro, pere de \*muletjo.- *Las faenas de cada uno de los tres matadores alcanzaron lo sublime en la suerte de muleta > la taskoj de ĉiu el la tri matadoroj atingis sublimecon dum la ŝanco je \*muletjo; en la suerte de muleta cumplió con maestría > la ŝancon je \*muletjo li plenumis majstre.- La plej oftaj manieroj realigi movojn de \*muletjo estas pase natural [pase natu-ral] > natura pasigo [natúra pasígo], naturpasigo [natúrpasígo], movo de \*muletjo- -maldekstren- fare de torero per sia maldekstra mano, ricevante la taŭron kiu sin ĵetas de la dekstra flanko de la torero; derechazo [dere-ĉaso] > dekstrado [dekrádo], dekstraĵo [dekrádsĥo], movo de \*muletjo –dekstren- fare de torero per sia dekstra mano, ricevante la taŭron kiu ĵetas sin de la maldekstra flanko de la matadoro; pase de pecho [pase de peĉo] > apudbrusta pasigo [apúd-brústa pasígo], antaŭbrusta pasigo [ántau-brústa pasígo], brustpasigo [brust-pasígo], movo de \*muletjo fare de matadoro –aŭ per sia maldekstra mano maldekstre- dekstren aŭ per sia dekstra mano dekstre-maldekstren- sed en ambaŭ kazoj ricevante la taŭron kiu ĵetiĝas de la sama flanko de tiu mano kiu entenas la \*muletjo.- Aliaj oftaj \*muletjaĵoj estas trincherazo [trin-ĉeraso] > trinĉeraĵo [trinĉerádsho], trinĉerado [trinĉerádo]; molinete [moli-nete] > muelmoveto [muel-movéto] kaj manoletina [mano-letina] > manoletino [manoletino].*

**suerte de matar** [su-erte de ma-tar] > **ŝanco je mortigi** [ŝán-tso lle mortígui].- Tre danĝera ago mortigi taŭron, fare de matadoro, kiel fino de sia tasko, kiam la taŭro ne plu montras agresecon.- *El toro cumplió con su razón de ser y ha llegado por ello la suerte de matar > la taŭro plenumis sian kialon ekzisti kaj do estas alveninta la ŝanco je mortigi.*

## Toreando / Toreadi

[to-re-ando] [toreádi]

**enchiquerar** [en-ĉi-ke-rar] > **\*enĉikerigi** [enĉiquerígui] (\*lat. vulg. > *cirkarium* [ĉir-karjum], ĉirkaŭita loko).- Enfermi taŭrojn en ĉiu el la ujoj kiuj formas la taŭrujaron, kie la taŭrojn restas tuj antaŭ la taŭrokazaĵo.- *El guardaplaza y sus ayudantes ya enchiqueraron los toros > la placogardisto kaj liaj helpantoj enĉikerigis jam la taŭrojn.*

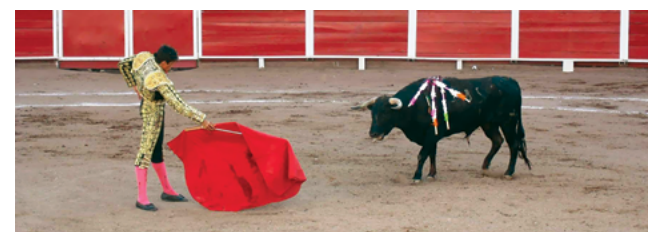
**tentar** [tentar] > **taŭrtuŝi** [taur-túŝi], **bovintuŝi** [bovintúŝi], **\*tienti** [tienti] (\*lat. > *temptare* [temp-tare], ion tuŝi, analizi, pruvi ies forton).- Pruvi agresecon de juna taŭro aŭ de juna bovino toreade ĝin ĉe la taŭrobieno, toreado dum kiu pikadoro nur "tuŝas" la beston per la pikstango.- *El ganadero invitó a toreros, novijeros y maletillas a tentar unas vaquillas en su ganadería > la taŭrobienisto invitis torerojn, \*novijistojn kaj \*maletilojn \*tienti ĉe lia taŭrobieno.- P > \*tienti* [tienti], ĉar ĝi estas pli simila al la hispana vorto.

**alternar** [alternar] > **alterni** [alterni].- Esti partoprenanto kiu toreas kiel iu el tiuj anoncintaj por taŭrkurado.- *Alternar con un torero de prestigio es una buena oportunidad para un torero joven > alterni kun prestiĝa matadoro estas bonŝanco por juna toreadoro; hoy alternan toreros de gran autoridad > hodiaŭ alternos toreroj kun granda aŭtoritato.*

**partir plaza** [partir plasa] > **tranĉi la placon** [tranchi la plátson].- Solene trairi la rondon de taŭroplaco, kiel inaŭgura evento de taŭrkurado, trairantaj la pedelo, la matadoroj kaj iliaj helpteamoj, ekde la *pordo de \*kvadriljoj* ĝis la alia flanko, de kie ili ĉiuj respektive salutas la juĝiston.- *El sueño de todo maletilla es partir plaza ante el público por primera vez > la sonĝo de ĉiu \*maletijo estas plac-tranĉi la uzuan fojon antaŭ la publiko. La ago partir –tranĉi- estas uzata figure, laŭ la signifo de dividi la rondon en du partoj, kaŭze de la trairado de homoj tra la mezo de la rondo.*

**torear** [torear] > **toreadi** [toreadi], **torei** [toréi].- Agadi tiamaniere ke la toreadoro pasigu antaŭ si taŭron, kiu incitita per tromptuko sekvas ĝin.- *Juntos, toro y torero crean el arte de torear > kunige toro kaj torero estigas la arton torei; el torear es pintar constantemente obras de arte de efimera existencia > torei estas la konstanta pentrado de efemeraj belartaĵoj; para torear bien es necesario entender las características de cada toro > por bone torei necesas kompreni la karakterizaĵojn de ĉiu taŭro.- NR > taŭrolukti [tauro-lúcti] (Sopena), ĉar torei ne estas lukti.- NR > La koncepto pri “torei” kiun priskribas PIV, kiel “batali”, ĉar la ideo “batali” estas tute fremda rilate al la agado de torero, kiu kontraŭe al la senco de la vorto “batali”, serĉas la kunagadon de taŭro dum la movoj de lia moktuko kaj tiel realigi estetikajn, belajn pasigojn de la taŭro antaŭ la torero.*

**embestir** [em-bes-tir] > **kontraŭiri** [cóntrau-íri], **antaŭenmovo** [antáuen-móvo], **\*embestii** [embesti-i], **\*embestiadi** [embestiadi].- Impete antaŭen sinĵetiĝi la taŭro, altirita de moktukaj movoj fare de torero.- *El toro no cesaba de embestir pues era muy bravo > la taŭro ne ĉesis \*embestiadi ĉar ĝi estis tre brava; en su embestir el toro dejó prueba de su bravura > pro sia maniero \*embestii la taŭro elmontris pruvon de sia braveco; a pesar de su insistencia el torero no pudo hacer al toro embestir > malgraŭ sia insistado la torero ne sukcesis \*embestiigi la taŭron.- P > \*embestii [embestii], rilate al unufoja ĵetiĝo; \*embestiadi [embestiádi], rilate al la maniero ĵetiĝi la taŭro aŭ al plurfoja ĵetiĝado.- NR > ataki [ataki] (Sopena), ĉar tiu vorto estas tute fremda al taŭrparolado.*



**capotear** [ka-po-tear] > **\*kapotji** [capóti], **\*kapotjiadi** [capotiádi].- Movi *\*kapotjon* incitante la taŭron impete sin ĵeti por pasi antaŭ aŭ apude de la torero; tiel, la taŭro ekiras sekvanta la tukon por pasi tre proksime de la toreadoro.- *Los tres toreros pudieron capotear sus respectivos toros muy bien > la tri torestoj povis \*kapotji tre bone siajn respektivajn taŭrojn; durante la tiente el ganadero invitó a su amigo a capotear a una vaquilla chica > dum la \*tiento la taŭrobienisto invitis sian amikon \*kapotji etan \*vakijon.*

**picar** [pi-car] > **piki** [píqui], **enpiki** [enpíqui].- Per stangpikilon piki la antaŭan dorson de taŭro, kiam ĝi ĵetas sin kontraŭ la pikadora ĉevalo.- *El es quien mejor sabe picar > li estas kiu plej bone scias piki; a ese toro lo deben picar muy bien > tiun taŭron ili devas tre ĝuste piki.*

**hacer el quite** [a-ser el kite] > **demeti** [deméti], **formeti** [forméti], **fari demeton** [fari deméton].- Ŝangigi la movdirekton aŭ agon de taŭro, fare de taŭrulo, pere de movado de *\*kapotjo*, subite altirante atenton de taŭro kiu danĝere ĵetas sin kontraŭ sendefendaj torero, banderilistoj, pikadoro, helpantoj aŭ ĉevaloj.- *Los subalternos tienen que estar muy atentos por si se necesita hacer el quite > la subalternantoj devas esti tre atentaj por se necesas demeti la taŭron.*

**banderillar** [ban-deri-jar] > **banderili** [banderíli].- Alfiksi popare banderilojn al la taŭro.- *Banderillar ese toro fue complicado > banderili tiun taŭron estis komplike; el torero generalmente no banderilla > la torero ĝenerale ne banderilas.*

**citar** [sitar] > **inciti** [in-tsiti].- Movi la toreadoro antaŭ la taŭro sian moktukon aŭ krieti al ĝi aŭ fari voĉsonojn por altiri ĝian atenton kaj fari la beston sin ĵeti antaŭen.- *Al citar, el torero incita al toro a embestir > Incitante, la torero embestiigas la taŭron.*

**templar** [templar] > **alĝustigi** [al-dshus-tígi].- Adaptigi la taŭrosinĵetadon al la ritmo de movado de la torera moktuko.- *El torero supo templar muy bien la embestida del toro > la toreado scipovis alĝustigi tre bone la embestiadon de la taŭro.*

**mandar** [mandar] > **regi** [régui].- Submeti la taŭron al la volo de matadoro, pere de la movo de sia moktuko, por pasigi la taŭron antaŭ si.- *Sabiendo mandar al toro, el torero dio pases muy largos > Sciinte regi la taŭron, la torero faris longajn pasigmovojn.*

**lidiar** [li-di-ar] > **\*lidii** [lidíi] (\*lat. > *litigare* [liti-gare], kontraŭstariĝi antaŭ iu).- Agadi torei incitante la taŭron kaj farante ke ĝi sekvu la tromptukon.- *A cada toro se le debe lidiar apropiadamente según las características que tiene > ĉiun taŭron oni devas \*lidii, ĝuste laŭ la karakterizaĵojn kiujn ĝi havas; la maniero que tiene este torero de lidiar sus toros es grandiosa > la maniero de tiu ĉi torero lidii taŭrojn estas grandioza.*



**aquerenciarse hacia las tablas** [a-ke-ren-si-arse a-sia las tablas] > **albarilemi** [albarilémi], **alkrademi** [alkradémi].- Alproksimiĝi taŭro, kaŭze de natura altiĝo, al la tabulbarilo, kaj speciale al la pordo de la taŭrujaro.- *El toro, como no era muy bravo, pronto intentó aquerenciarse hacia las tablas > la taŭro, ĉar ĝi ne estis tre brava, baldaŭe provis albarilemi.*

**indultar** [in-dul-tar] > **indulti** [indúlti].- Decidi la juĝisto ne mortigi la taŭron, kaŭze de ties bonkvalito, por ke ĝi revenu al la taŭrobieno kiel spermoproduktando. Sukcesege toreadi, kaŭze de kio oni decidigas la juĝiston preni tiun decidon.- *El público pedía indultar el toro > la publiko petis indulti la taŭron.*

**pinchar** [pin-ĉar] > **enostpiki** [en-ost-píki].- Malsukcese provi mortigi la taŭron, fare de matadoro kies spado ne enirigas mortvundige sed frapiĝas kontraŭ osto.- *El torero perdió los trofeos por pinchar > la torero, pro enostpiki, perdis la trofeojn.*

**estoquear** [es-to-ke-ar] > **\*stokjii** [sto-kíi] (de la malnova Franca lingvo, laŭ kiu “*estoc*” signifas “pinto de spado”).- Enirigi la spadon por mortigi la taŭron.- *Su manera de estoquear es única > lia maniero \*stokjii estas unika; aprender a estoquear es muy difícil > lerni \*stokjii estas tre malfaci.*

**amorcillarse** [a-mor-si-jarse] > **albariliĝi** [albarilídshi], **altabuliĝi** [altabulídshi].- Longe klopodi mortvundita taŭro por resti starante pere de apogi sin kontraŭ la tabulbarilo aŭ pere de malfermi siajn krurojn.- *El toro empezó a amorcillarse después de la estocada > la taŭro ekkomencis altabuliĝi poste de la \*stokjiado.*

**descabellar** [des-kabe-jar] > **cervikpiki** [tsérvik-píki].- Tujmortigi taŭron kaŭze de tranĉi ties cerbeton pere de pintega spado, ago realigita por eviti suferon al la taŭro kiam ĝi ne mortas tuj pro la enirigo de la spado.- *Después de pinchar, optó el torero por descabellar al toro > post enostpiki la taŭron, la torero preferis tuj cervikpiki ĝin.*

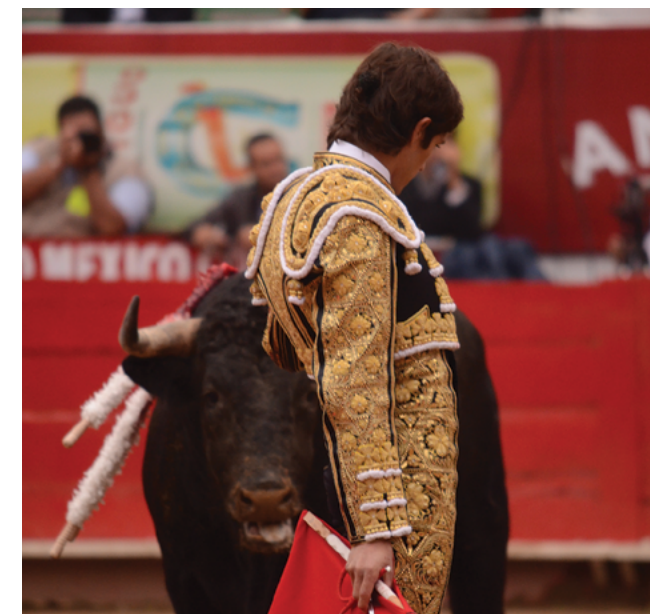
**apuntillar** [apun-tijar] > **pintpiki** [pint-píki], **\*alpuntiji** [puntíli].- Pere de mallonga, akra duflanke finpinta (eta kompare kun spado) piktranĉilo uzata de helpanto, tranĉi la spinon de taŭro post ĝi mortinte falas, tiel finigante ĉiujn ĝiajn sensojn kaj vivfunkciojn.- *El subalterno llegó para apuntillar al toro > la subalternanto alvenis \*alpuntiji la taŭron.- P > \*alpuntiji [puntíli], ĉar ĝi estas taŭga esperantigo de la ago.*

**arrastrar** [ar-ras-trar] > **treni** [treni], **fortreni** [fortréni], **eltreni** [eltréni], **detiri** [detíri].- Post mortigo de taŭro, ĝin forpreni de la rondo pere de trenado de paro da muloj aŭ da ĉevaloj.- *Al arrastrar al toro las mulas, los espectadores aplauden la bravura del toro > dum la muloj fortrenas la taŭron, la spektantoj aplaŭdas ĝian bravecon; el juez ordenó a los mulilleros arrastrar lentamente al toro muerto, como reconocimiento a su bravura > la juĝisto ordonis al la mulistoj fortreni malrapide la mortintan taŭron, kiel rekono al ĝia braveco.*

**cornar/cornear** [kor-nar/cor-ne-ar] > **kornopiki** [corno-píki], **kornovundi** [corno-vúndi], **kornoenigi** [korno-enígui].- Enigi la taŭro ties kornon en la korpon de matadoro. Vundi la taŭro matadoron pere de sia korno.- *El toro bravo, por naturaleza, intenta siempre cornar > brava taŭro, denature, ĉiam intencas kornopiki; el toro acaba de cornar muy gravemente al torero > la taŭro, tre danĝere ĵuse kornovundis la toreron; por el más pequeño error del torero, el toro lo puede cornar > okaze de la plej malgrava eraro de torero, la taŭro povas kornopiki lin.*

**derrotar** [der-ro-tar] > **kornodirekti** [corno-dirécti], **\*derotii** [derótii] (\*lat. > *dirumpere* [di-rumpe-re], rompi, difektigi, ŝanĝi direkton).- Subite ŝanĝi movdirekton de kapo, levigante ĝin, fare de taŭro ĝuste pasanta antaŭ la torero.- *Después de la picada el toro dejó de derrotar > Poste de la pikado, la taŭro ĉesis \*derotii.*

**rejonear** [re-ĥo-ne-ar] > **\*reĥoni** [reĥóni], **\*reĥonadi** [reĥonádi] (\*lat. > *regia* [re-hia], mallonga ligna aŭ stala stango).- Surĉevalo toreadi pere de uzado de *\*reĥonoj* anstataŭe kaj de *\*kapotjo* kaj de *\*muletjo*.- *Rejonear es un toreo muy distinto al torear a pie > reĥonadi estas toreado tre malsimila al toreado surpieda; los caballos para rejonear están especialmente entrenados > la ĉevaloj por reĥonadi estas speciale trejnataj; al rejonear, el caballo también es un torero > reĥonanta, ankaŭ ĉevalo estas toreado.*



## **El triunfo / Sukcesajoj**

[el tri-unfo] [suc-sesáshoi]

**triunfar** [tri-un-far] > **sukcesi** [suc-tsé-si].- Atingi sukceson torenti.- *Todos los toreros quieren triunfar en "la México" y en Aguascalientes > ĉiuj toreantoj deziras sukcesi ĉe "la Meksiko" kaj en Aguascalientes ("la Meksiko", mallongigo por "la taŭroplaco Meksiko").*

**trofeos** [tro-feos] > **trofeoj** [tro-féoi].- Atingitaj taŭroeroj kiujn oni donas al matadoro kiel premio pro lia sukceso, premioj kiuj povas esti **oreja(s)** [o-reĥa(s)] > **orelo(j)** [orélo(i)], unu aŭ du oreloj; **rabo** [r-rabo] > **vosto** [vósto] kaj **pata** [pata] > **kruro** [crúro].- *Por una grandiosa faena, el matador obtuvo los más importantes trofeos > kaŭze de grandioza tasko, la matadoro atingis la plej gravajn troferojn.*

**cortar oreja(s)/rabo/pata** [kor-tar o-reĥas/rabo/pata] > **gajni orelo(j)n/voston/kruron** [gáini orélojn/vóston/crúron].- Atingi matadoro tiujn partojn el mortinta taŭro, kiel premiojn laŭnivele de sia atingita sukceso.- *El torero cortó dos orejas y rabo por su gran faena > la torero gajnis la du orelojn kaj la voston, pro sia granda tasko; de todos los toreros, nada más uno logró cortar una oreja > el ĉiuj la toreintoj, nur unu gajnis unu orelon; el máximo triunfador de la corrida recibió cuatro orejas y un rabo > la plej sukcesa toreanto atingis kvar orelojn kaj unu voston; cortar pata es verdaderamente un acontecimiento poco frecuente > atingi kruron verdire estas tre mal ofta okazaĵo.*

**(dar) vuelta al ruedo** [(dar) vu-el-ta al ru-edo] > **rondiri la rondon** [ron-díri la rón-don].- Cirkle trairi matadoro la rondon pro atingo de sukceso, antaŭ la spektantoj, por ricevi ilian aplaŭdon.- *Los seis toreros dieron la vuelta al ruedo, cada uno por el triunfo en su turno y por ello fue una corrida extraordinaria > ĉiuj ses toreroj rondiris la rondon, pro siavica sukceso kun siaj taŭroj, kaj do, tio estis eksterordinara taŭrurado.*

**salir/cargar a hombros** [sa-lir/car-gar a ombros] > **eliri/kunpreni surŝultrige** [el-íri/cun-préni sur-shul-trígue].- Surmeti spektanto sur siaj ŝultroj matadoron kiu atingis sukceson kaj tiamaniere kunpreni lin eksteren de la rondo aŭ eĉ de la taŭroplaco.- *Salir a hombros causa una gran satisfacción al torero > eliri surŝultrige kaŭzas grandegan kontenton al torero.*

**salir por la puerta grande** [sa-lir por la pu-erta grande] > **eliri tra la granda pordo** [el-íri tra la gránda pórd].- Sukcese eliri matadoro, sur la ŝultroj de spektanto, tra la plej grava pordo de taŭroplaco, esprimo kiu aludas la ĉefan pordon de *Las Ventas*, la taŭroplaco de Madrido.- *Salir por la puerta grande de Las Ventas es el máximo triunfo al que puede aspirar un torero > eliri tra la granda pordo de "Las Ventas" estas la plej grava sukcesaĵo kiun povas atingi torero.*



## **Más allá de la plaza / Ekstere**

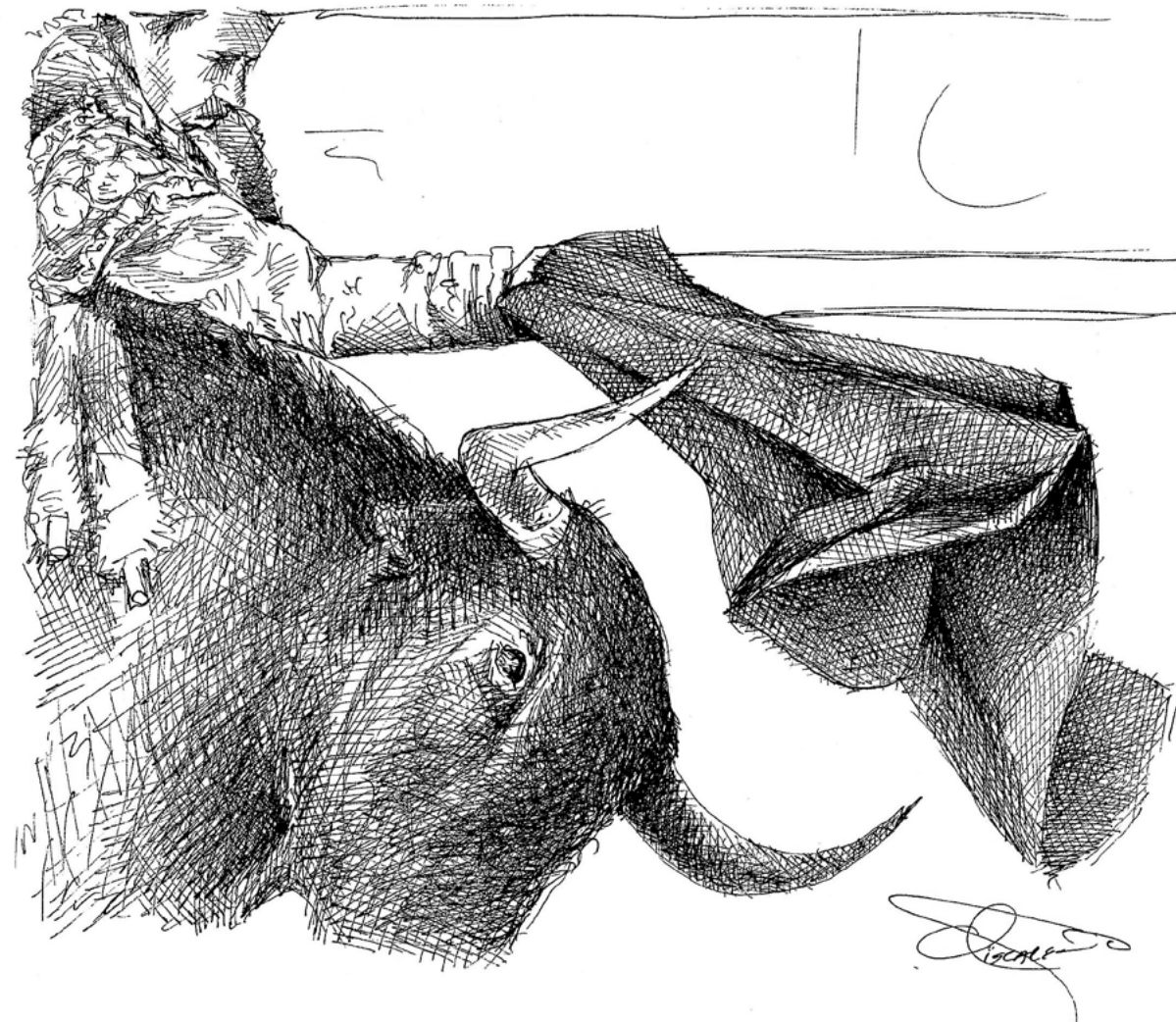
[mas-ajade la pla-sa] [ecs-tére]

**tienta** [tienta] > **taŭrtuŝado** [taur-tushádo], **bovintuŝado** [bovin-tushádo], **\*tiento** [tiento] (\*lat. > *temptare* [temp-tare], ion tuŝi, analizi, pruvi ies forton).- Pruvado pri la agreseco de junaj taŭroj kaj de junaj bovinoj ĉe taŭrobieno.- *Vamos a ver las vacas para la tienta de mañana > iru ni rigardi la vobinojn por la morgaŭa \*tiento; esa fue una tienta muy existosa pues las vacas resultaron muy bravas > ĝi estis \*tiento tre sukcesa ĉar la vobinoj rezultis tre bravaj.- P > \*tiento* [tiento], ĉar tiu ĉi estas taŭga esperantigo.

**tentadero** [ten-ta-dero] > **taŭrtuŝejo** [taur-tushéll], **\*tientejo** [tientéll] (\*lat. > *temptare* [temp-tare], ion tuŝi, analizi, pruvi ies forton).- Loko kie oni provas la agresecon de junaj taŭroj kaj de junaj bovinoj.- *En esa ganadería el tentadero es una placita muy bonita > en tiu taŭrobieno la \*tientejo estas tre bela taŭroplaceto.- P > \*tientejo* [tientéll], ĉar tiu ĉi estas taŭga esperantigo.

**cortijo** [kor-tiño] > **\*kortio** [kortijo].- Kampa domo kiu kun aliaj konstruaĵoj formas bienon dediĉita al bestoreproduktado kaj enhavas taŭroplaceton aŭ rondeton por praktiki toreadon.- *Mañana torear dos toreros, un novillero y un maletilla en el cortijo del Rancho Parranco > morgaŭ toreas du toreroj, novijisto kaj maletijo en la kortio ĉe "Rancho Parranco".*

**herradero** [er-ra-dero] > **fermarkado** [fer-markado], **brulmarkado** [brul-markado], **ferumado** [ferumado], **fermarkejo** [fer-markello], **brulmarkejo** [brul-marquello], **ferumejo** [ferumello].- Marki per brulanta ferstango bestojn kun la bona marko de ties propranto. Loko kie oni faras bestmarkadon.- *Hoy es día de herradero en la ganadería de "Monte del Mezquite" > hodiaŭ estas tago por fermarkado ĉe la taŭrobieno "Monte de Mesquite" (mezkitaro, aro da \*meskitoj, esperantigo por arboj -Prosoppis laevigata-kreskantaj en sekegaj regionoj de Meksiko).*



PLENA ILUSTRITA

# TAŬRVORTARO

DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO

Vocabulario alfabético Español - Esperanto  
Alfabeto vortaro Hispana - Esperanto

# Taŭrvortaro

## Vocabulario Taurino en Esperanto

Español – Esperanto | Hispana - Esperanto

### a

**alguacilillo.**- pedelo.  
**alternante(s).**- alternanto(j).  
**alternar.**- alterni.  
**alternativa.**- alternativo, toreriĝi.  
**amorcillarse.**- albariliĝi, altabuliĝi.  
**añadido/coleta.**- aldonaĵo, haraldonaĵo, harplektaĵo.  
**apoderado.**- reprezentanto.  
**apuntillar.**- pintpiki, *alpuntiji*.  
**aquerenciarse hacia las tablas.**- albarilemi, alkrademi.  
**arrastrar.**- treni, fortreni, eltreni, detiri.  
**arrastre.**- trenigo, detiro.  
**aviso.**- averto.  
**ayudado.**- helpilo.

### b

**banda.**- bando, muzikbando.  
**banderilla.**- banderilo, hokstangeto.  
**banderillar.**- banderili.  
**banderillero.**- banderilisto, banderilanto.  
**barrera.**- bariera sidloko (plej malalta parto de la sidŝtuparo).  
**barrera.**- barilo, tabulbarilo, la tabuloj.  
**becerro.**- bovido.  
**bravura.**- agreseco, agresemo, braveco.  
**brindis.**- tosto, dediĉo, taŭrofero.  
**burel.**- *burelo*  
**burladero.**- trompigejo.



### c

**callejón.**- etirejo.  
**camisa.**- ĉemizo.  
**capilla.**- kapelo.  
**capotazo.**- *kapotjaĵo, kapotjado*.  
**capote.**- *kapotjo*.  
**capotear.**- *kapotji, kapotjadi*.  
**carretilla.**- taŭrimitaĵo.  
**cartel.**- taŭrafiŝo, taŭrreklamo.  
**casaca/chaquetilla.**- kazako, jaketo, etajako.  
**chaleco.**- veŝto  
**chicuelina.**- *ĉikuelino*.  
**chiquero.**- *ĉikero*.  
**citar.**- inciti.  
**cite.**- incito.  
**corbatín.**- kravateto.  
**cornada.**- kornvundo, kornopikado, kornoenigo.  
**cornar/cornear.**- kornopiki, kornovundi, kornoenigi.  
**corrales.**- kraloj, taŭrstaloj.  
**corrida de toros.**- taŭrkurado, kurado de taŭroj.  
**cortar oreja(s), rabo, pata).**- gajni orelo(j)n, voston, kruron.  
**cortijo.**- *kortiĥo*.  
**cuadrilla.**- *kvadriljo*.  
**cuerno/pitón.**- korno.

### d

**dar vuelta al ruedo.**- rondiri la rondon.  
**derechazo.**- dekstrado, dekstraĵo.  
**derrotar.**- kornodirekti, *derotii*.  
**derrote.**- kornodirektado, *derotio*.  
**descabellar.**- cervikpiki.  
**descabello.**- cervikpikado.  
**destazadero.**- buĉejo.  
**diestro/espada.**- dekstrulo, spadisto.  
**divisa.**- insigno, bieninsigno, distingilo, biendistingilo, *diviso*.

## e

**embestida.**- kontraŭiro, antaŭenmovo, *embestio*, *embestiado*.  
**embestir.**- kontraŭiri, antaŭenmovi, *embestii*, *embestiadi*.  
**enchiquerar.**- *enĉikerigi*.  
**encierro.**- taŭrarigo, (taŭr)(ar)enfermigo, enfermita taŭraro.  
**enfermería.**- kuracejo.  
**espada/estoque.**- spado, glavo, *stokjio*.  
**estocada.**- *stokjiado*, *stokjiajo*.  
**estoquear.**- *stokjii*.

## f

**faena.**- tasko.  
**festival taurino.**- taŭrfestivalo.  
**Fiesta de Toros.**- Festo de Taŭroj, Taŭrofesto.

## g

**ganadería.**- taŭrobieno.  
**ganadero.**- bienmastro, taŭrbienmastro.  
**ganado bravo.**- agresa bovaro, agresa taŭraro, brava bovaro.  
**gaonera.**- gaonero.  
**general.**- libersidloko, libersidloka parto (plej alta parto de la sidŝtuparo).  
**graderío.**- ŝtupbenkaro, sidŝtuparo, ŝtupara sidloko, seĝŝtuparo.



## h

**hacer el quite.**- demeti, formeti, fari demeton.  
**herradero.**- fermarkado, brulmarkado, ferumado, fermarkejo, brulmarkejo, ferumejo.

## i

**indultar.**- indulti.  
**indulto.**- indulto.

## j

**juéz de plaza.**- juĝisto.



## l

**lance.**- tukmovigo.  
**lidia.**- *lidio*.  
**lidiar.**- *lidii*.  
**lote (de toros).**- lotaĵo, taŭrlotaĵo.

## m

**maestro.**- majstro, taŭrmajstro.  
**maetilla.**- junlernanto, taŭrlernanto, *maletijo*.  
**mandar.**- regi.  
**mando.**- regado.  
**mano a mano.**- *mano je mano*, *mano kun mano*.  
**manoletina.**- *manoletino*.  
**manso (taŭro).**- malbrava taŭro.  
**matador.**- matadoro, torero, toreadoro, *toreanto*, *toreisto*.  
**medias.**- ŝtrumpoj.  
**medios.**- mezoj.  
**molinete.**- muelmoveto.  
**monosabio.**- servisto, pikadorhelpanto.  
**montera.**- *monterjo*, toreista ĉapo.  
**mozo de estoques/de espadas.**- spadservisto.  
**mulas de arrastre.**- trenmuloj.  
**muleta.**- *muletjo*.  
**muletazo.**- *muletjaĵo*, *muletjado*.



## n

**natural.**- natura pasigo, naturpasigo.  
**novillada.**- *novijaro*, *novijkurado*.  
**novillero.**- *novijisto*.  
**novillo.**- junbovo, *novijo*.

## o

**olé!**- *ol-e!* (ekkrii, ekkrio), *oleo*, *oleoj* (ekkrio-j).  
**oreja(s).**- orelo(j).

## p

**palco.**- septo, loĝio.  
**palito.**- stangeto.  
**partir plaza.**- tranĉi la placon.  
**pase de pecho.**- apudbrusta pasigo, antaŭbrusta pasigo, brustpasigo.  
**pase natural.**- natura pasigo, naturpasigo.  
**pase.**- pasigo.  
**paseillo.**- paradeto.  
**pasodoble.**- duoblapaŝo.  
**pata.**- kruro.  
**patio de cuadrillas.**- korto de *kvadriljoj*.

**peto.**- protektilo, kiraso, ŝildo, ŝirmilo.  
**picador.**- pikadoro.  
**picar.**- piki, enpiki.  
**pinchar.**- enostpiki.  
**pinchazo.**- enostpikado.  
**plaza de toros.**- placo de taŭroj, toreejo.  
**puerta de cuadrillas.**- pordo de *kvadriljoj*.  
**puerta de toriles.**- pordo de la taŭrujaro, taŭrelirejo, taŭrenireja pordo.  
**puntilla.**- pintpikilo, etpikilo, ponardeto, *puntijo*.  
**puntillero.**- pintpikisto, *puntijisto*.  
**puya.**- pikilo, stangopinto, *pujo*.  
**puyazo.**- pikado, *pujado*.

## q

**querencia (a las tablas).**- albarilemo, alkrademo.  
**quite.**- demeto, formeto.

## r

**rabo.**- vosto.  
**rejón.**- *reĥono*.  
**rejoneador.**- *reĥonadoro*, *reĥonisto*.  
**rejonear.**- *reĥoni*.  
**rejoneo.**- *reĥonado*.  
**revolera.**- *revolero*.  
**ruedo.**- rondo.

## S

**salir por la puerta grande.**- eliri tra la granda pordo.  
**salir/cargar a hombros.**- eliri/kunpreni surŝultrige.  
**sol.**- sunejo.  
**sombra.**- ombrejo.  
**sorteo.**- lotado.  
**subalterno.**- subalternanto, subulo.  
**suerte de capote.**- ŝanco je *kapotjo*.  
**suerte de matar.**- ŝanco je mortigi.  
**suerte de muleta.**- ŝanco je *muletjo*.  
**suertes.**- faraĵoj, agaĵoj, ŝancoj.

## T

**taleguilla.**- *talegiljo*.  
**tanda.**- vico.  
**taquilla.**- biletvendejo.  
**Tauromaquia.**- Taŭromakio.  
**templar.**- alĝustigi.  
**temple.**- alĝustigo.  
**tendido.**- mezŝtupbenkaro.  
**tentadero.**- taŭrtuŝejo, *tientejo*.  
**tentar.**- taŭrtuŝi, bovintuŝi, *tienti*.  
**tercio de banderillas.**- triono de banderiloj.  
**tercio de muerte.**- triono de morto.  
**tercio de varas.**- triono de stangoj.  
**tercio de tablas.**- triono ĉebarila.  
**tercio.**- triono.



**tienta.**- taŭrtuŝado, bovintuŝado, *tiento*.  
**torear.**- *torei*, toreadi.  
**toreo.**- *toreo*, toreado.  
**torero.**- torero, toreadoro, *toreanto*, *toreisto*, matadoro.  
**toril(es).**- taŭrujo(j), taŭrujaro.  
**toro de regalo.**- donaca taŭro, donacata taŭro.  
**toro.**- taŭro, bovo, virbovo.  
**toro bravo.**- brava taŭro.  
**toro manso.**- malbrava taŭro.  
**traje corto/torear de corto.**- mallonga kompleto, torei (vestita) kun mallonga (kostumo).  
**traje de luces/terno.**- lumvestkompleto, taŭrkostumo, lumkostumo.  
**trapío.**- taŭreco, *trapio*.  
**trastos.**- taŭraĵaro, taŭraĵoj, toreadiloj, *trastoj*.  
**trincherazo.**- trinĉeraĵo, trinĉerado.  
**triunfar.**- sukcesi.  
**trofeos.**- trofeoj.

## V

**vaquilla.**- bovinido, junbovinido, *vakjio*.  
**vara.**- pikstango, stangpikilo.  
**verónica.**- veroniko.

## Z

**zapatillas.**- ŝuoj, tolŝuoj.



# PLENA ILUSTRITA TAŬRVORTARO

## DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO

Vocabulario alfabético Esperanto - Español  
Alfabeto vortaro Esperanto - Hispana

# Taŭrvortaro

## Vocabulario Taurino en Esperanto

Esperanto – Español | Esperanto - Hispana

### a

**agaĵoj**.- suertes.  
**agresa bovato**.- ganado bravo.  
**agresa taŭraro**.- ganado bravo.  
**agreseco**.- bravura.  
**agresemo**.- bravura.  
**albarilemi, alkrademi**.- aquerenciarse hacia las tablas.  
**albarilemo**.- querencia (a las tablas).  
**albariliĝi**.- amorcillarse.  
**aldonaĵo**.- añadido/coleta.  
**alĝustigi**.- templar.  
**alĝustigo**.- temple.  
**alkrademo**.- querencia (a las tablas).  
**alpuntiĝi**.- apuntillar.  
**altabuliĝi**.- amorcillarse.  
**alternanto(j)**.- alternante(s).  
**alternativo**.- alternativa.  
**alterni**.- alternar.  
**antaŭbrusta pasigo**.- pase de pecho.  
**antaŭenmovi**.- embestir.  
**antaŭenmovo**.- embestida.  
**apudbrusta pasigo**.- pase de pecho.  
**averto**.- aviso.

### b

**banderili**.- banderillar.  
**banderilanto**.- banderillero.  
**banderilisto**.- banderillero.  
**banderilo**.- banderilla.  
**bando**.- banda.  
**bariera sidloko**.- barrera.  
**barilo**.- barrera.  
**biendistingilo**.- divisa.  
**bieninsigno**.- divisa.  
**bienmastro**.- ganadero.  
**biletvendejo**.- taquilla.  
**bovido**.- becerro.  
**bovinido**.- vaquilla.  
**bovintuŝado, tiento**.- tienta.  
**bovintuŝi, tienti**.- tentar.  
**bovo**.- toro.  
**brava bovato**.- ganado bravo.  
**brava taŭro**.- toro bravo.  
**braveco**.- bravura.  
**brulmarkado**.- herradero.  
**brulmarkejo**.- herradero.  
**brustpasigo**.- pase de pecho.  
**buĉejo**.- destazadero.  
**burelo**.- burel.

### c

**cervikpikado**.- descabello.  
**cervikpiki**.- descabellar.

### ĉ

**ĉemizo**.- camisa.  
**ĉikero**.- chiquero.  
**ĉikuelino**.- chicuelina.

### d

**dediĉo**.- brindis.  
**dekstrado**.- rechazazo.  
**dekstraĵo**.- rechazazo.  
**dekstrulo**.- diestro.  
**demeti**.- hacer el quite.  
**demeto**.- quite.  
**derotii**.- derrotar.  
**derotio**.- derrote.  
**detiri**.- arrastrar.  
**detiro**.- arrastre.  
**distingilo**.- divisa.  
**diviso**.- divisa.  
**donaca taŭro(ta)**.- toro de regalo.  
**duoblapaŝo**.- pasodoble.

### e

**enĉikerigi**.- enchiquerar.  
**eliri surŝultrige**.- salir a hombros.  
**eliri tra la granda pordo**.- salir por la puerta grande.  
**eltreni**.- arrastrar.  
**embestio**.- embestida.  
**embestiadi**.- embestir.  
**embestiado**.- embestida.  
**embestii**.- embestir.  
**enfermita taŭraro**.- encierro.  
**enostpikado**.- pinchazo.  
**enostpiki**.- pinchar.  
**enpiki**.- picar.  
**etajako**.- casaca/chaquetilla.  
**etirejo**.- callejón.  
**etpikilo**.- puntilla.





## f

**farajoj**.- suertes.  
**fari demeton**.- hacer el quite.  
**fermarkado**.- herradero.  
**fermarkejo**.- herradero.  
**ferumado**.- herradero.  
**ferumejo**.- herradero.  
**formeti**.- hacer el quite.  
**formeto**.- quite.  
**fortreni**.- arrastrar.  
**festo de taŭroj**.- fiesta de toros.

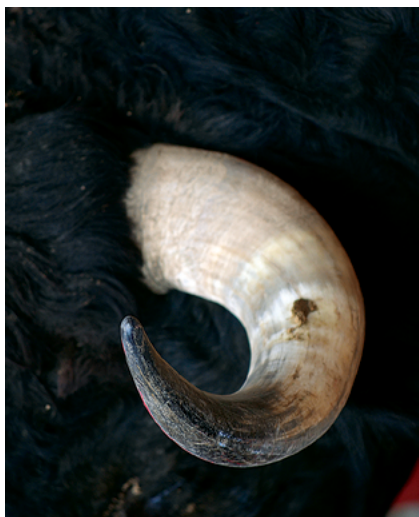
## g

**gajni orelo(j)n, voston, kruron**.- cortar oreja(s), rabo, pata.  
**gaonero**.- gaonera.  
**glavo**.- espada/estoque.

## ĝ

## h

**haraldonaĵo**.- añadido/coleta.  
**harplektaĵo**.-añadido/coleta.  
**helpilo**.- ayudado.  
**hokstangeto**.- banderilla.



## ĥ

## i

**inciti**.- citar.  
**incito**.- cite.  
**indulti**.- indultar.  
**indulto**.- indulto.  
**insigno**.- divisa.



## j

**jaketo**.- casaca/chaquetilla.  
**juĝisto**.- juez de plaza.  
**junbovinido**.- vaquilla.  
**junbovo**.- novillo.  
**junlernanto**.- maletilla.

## ĵ

## k

**kapelo**.- capilla.  
**kapotjado**.- capotazo.  
**kapotjaĵo**.- capotazo.  
**kapotji**.- capotear.  
**kapotjadi**.- capotear.  
**kapotjo**.- capote.  
**kazako**.- casaca/chaquetilla.  
**kiraso**.- peto.  
**kontraŭiri**.- embestir.  
**kontraŭiro**.- embestida.  
**korndirektado**.- derrote.  
**korno**.- cuerno/pitón.  
**kornodirekti**.- derrotar.  
**kornoenigi**.- cornar/cornear.  
**kornoenigo**.- cornada.  
**kornopikado**.- cornada.  
**kornopiki**.- cornar/cornear.  
**kornovundi**.- cornar/cornear.  
**kornvundo**.- cornada.

**korto de kvadriljoj**.- patio de cuadrillas.  
**kortiĥo**.- cortijo.  
**kraloj**.- corrales.  
**kravateto**.- corbatín.  
**kunpreni surŝultrige**.- cargar a hombros.  
**kruro**.- pata.  
**kuracejo**.- enfermería.  
**kurado de taŭroj**.- corrida de toros.  
**kvadriljo**.- cuadrilla.

## l

**libersidloka parto**.- general.  
**libersidloko**.- general.  
**lidii**.- lidiar.  
**lidio**.- lidia.  
**loĝio**.- palco.  
**lotado**.- sorteo.  
**lotaĵo**.- lote (de toros).  
**lumkostumo**.- traje de luces/terno.  
**lumvestkompleto**.- traje de luces/terno.

## m

**majstro**.- maestro.  
**malbrava**.- manso (toro).  
**malbrava taŭro**.- toro manso.  
**mallonga kompleto**.- traje corto.  
**maletjo**.- maletilla.  
**mano je mano**.- mano a mano.  
**mano kun mano**.- mano a mano.  
**manoletino**.- manoletina.  
**matadoro**.- matador, torero.  
**mezoj**.- medios.  
**mezŝtupbenkaro**.- tendido.  
**monterjo**.- montera.  
**muletjado**.- muletazo.  
**muletjaĵo**.- muletazo.  
**muletjo**.- muleta.  
**muelmoveto**.- molinete.  
**muzikbando**.- banda.



## n

**natura pasigo**.- natural, pase natural.  
**naturpasigo**.- natural, pase natural.  
**novijaro**.- novillada.  
**novijisto**.- novillero.  
**novijkurado**.- novillada.  
**novijo**.- novillo.

## o

**ol-e!** (ekkrii, ekkrio).- olé!  
**oleoo**.- (el) (un) olé!  
**oleoj**.- (los) (unos) olés!  
**ombrejo**.- sombra.  
**orelo(j)**.- oreja(s).

## p

**paradeto**.- paseillo.  
**pasigo**.- pase.  
**pedelo**.- alguacillo.  
**pikado**.- puyazo.  
**pikadorhelpanto**.- monosabio.  
**pikadoro**.- picador.  
**piki**.- picar.  
**pikilo**.- puya.  
**pikstango**.- vara.  
**pintpiki**.- apuntillar.  
**pintpikilo**.- puntilla.  
**pintpikisto**.- puntillero.  
**placo de taŭroj**.- plaza de toros.  
**ponardeto**.- puntilla.  
**pordo de kvadriljoj**.- puerta de cuadrillas.  
**pordo de la taŭrujaro**.- puerta de toriles.  
**protektilo**.- peto.  
**pujado**.- puyazo.  
**pujo**.- puya.  
**puntijisto**.- puntillero.  
**puntijo**.- puntilla.

## r

**regado**.- mando.  
**regi**.- mandar.  
**reĥonado**.- rejoneo.  
**reĥonadoo**.- rejoneador.  
**reĥoni**.- rejonear.  
**reĥono**.- rejón.  
**reĥonisto**.- rejoneador.  
**reprezentanto**.- apoderado.  
**revolero**.- revolera.  
**rondiri la rondon**.- dar vuelta al ruedo.  
**rondo**.- ruedo.



## s

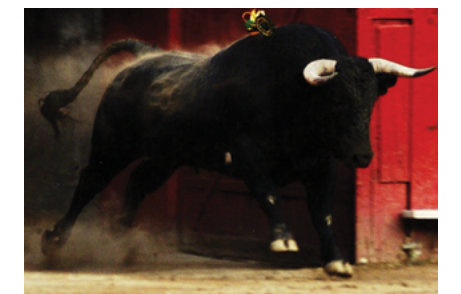
**ŝanco je kapotjo**.- suerte de capote.  
**ŝanco je mortigi**.- suerte de matar.  
**ŝanco je muletjo**.- suerte de muleta.  
**ŝancoj**.- suertes.  
**seĝŝtuparo**.- graderío.  
**septo**.- palco.  
**servisto**.- monosabio.  
**sidŝtuparo**.- graderío.  
**spadservisto**.- mozo de estoques/de espadas.  
**spadisto**.- espada.  
**spado**.- espada/estoque.  
**stangeto**.- palito.  
**stangopinto**.- puya.  
**stangpikilo**.- vara.  
**stokjado**.- estocada.  
**stokjaĵo**.- estocada.  
**stokjii**.- estoquear.  
**stokjo**.- espada/estoque.  
**subalternanto**.- subalterno.  
**subulo**.- subalterno.  
**sukcesi**.- triunfar.  
**sunejo**.- sol.

## ŝ

**ŝildo**.- peto.  
**ŝirmilo**.- peto.  
**ŝtrumpoj**.- medias.  
**ŝtupara sidloko**.- graderío.  
**ŝtupbenkaro**.- graderío.  
**ŝuoj**.- zapatillas.

## t

**tabulbarilo**.- barrera.  
**tabuloj**.- barrera.  
**talegilio**.- taleguilla.  
**tasko**.- faena.  
**taŭrafiŝo**.- cartel.  
**taŭraĵaro**.- trastos.  
**taŭraĵoj**.- trastos.  
**taŭrarigo**.- encierro.  
**(taŭr)(ar)enfermigo**.- encierro.  
**taŭrbienmastro**.- ganadero.  
**taŭreco**.- trapío.  
**taŭrelirejo**.- puerta de toriles.  
**taŭrenireja pordo**.- puerta de toriles.  
**taŭrfestivalo**.- festival taurino.  
**taŭrimitaĵo**.- carretilla.  
**taŭrkostumo**.- traje de luces/terno.  
**taŭrurado**.- corrida de toros.  
**taŭrlernanto**.- maletilla.  
**taŭrlotaĵo**.- lote de toros.  
**taŭrmajstro**.- maestro.  
**taŭro**.- toro.  
**taŭrobieno**.- ganadería.  
**taŭrofero**.- brindis.  
**Taŭrofesto**.- Fiesta de Toros.  
**Taŭromakio**.- Tauromaquia.  
**taŭrreklamo**.- cartel.  
**taŭrtuŝado**.- tiente.  
**taŭrstaloj**.- corrales.  
**taŭrtuŝejo**.- tentadero.  
**taŭrtuŝi**.- tentar.  
**taŭrujaro**.- toril(es).  
**taŭrujo(j)**.- toril(es).  
**tientejo**.- tentadero.  
**tienti**.- tentar.





**tiento.**- tianta.  
**tolŝuoj.**- zapatillas.  
**toreadi.**- torear.  
**toreadiloj.**- trastos.  
**toreado.**- toreo.  
**toreadoro.**- torero, matador.  
**toreanto.**- torero, matador.  
**toreejo.**- plaza de toros.  
**torei.**- torear.  
**torei (vestita) kun mallonga (kostumo).**- torear de corto.  
**toreista ĉapo.**- montera.  
**toreisto.**- torero, matador.  
**toreo.**- toreo.  
**toreriĝi.**- alternativa.  
**torero.**- torero, matador.  
**tosto.**- brindis.  
**tranĉi la placon.**- partir plaza.  
**trapio.**- trapío.  
**trastoj.**- trastos.  
**treni.**- arrastrar.  
**trenigo.**- arrastre.  
**trenmuloj.**- mulas de arrastre.  
**trinĉerado.**- trincherazo.  
**trinĉeraĵo.**- trincherazo.  
**triono.**- tercio.

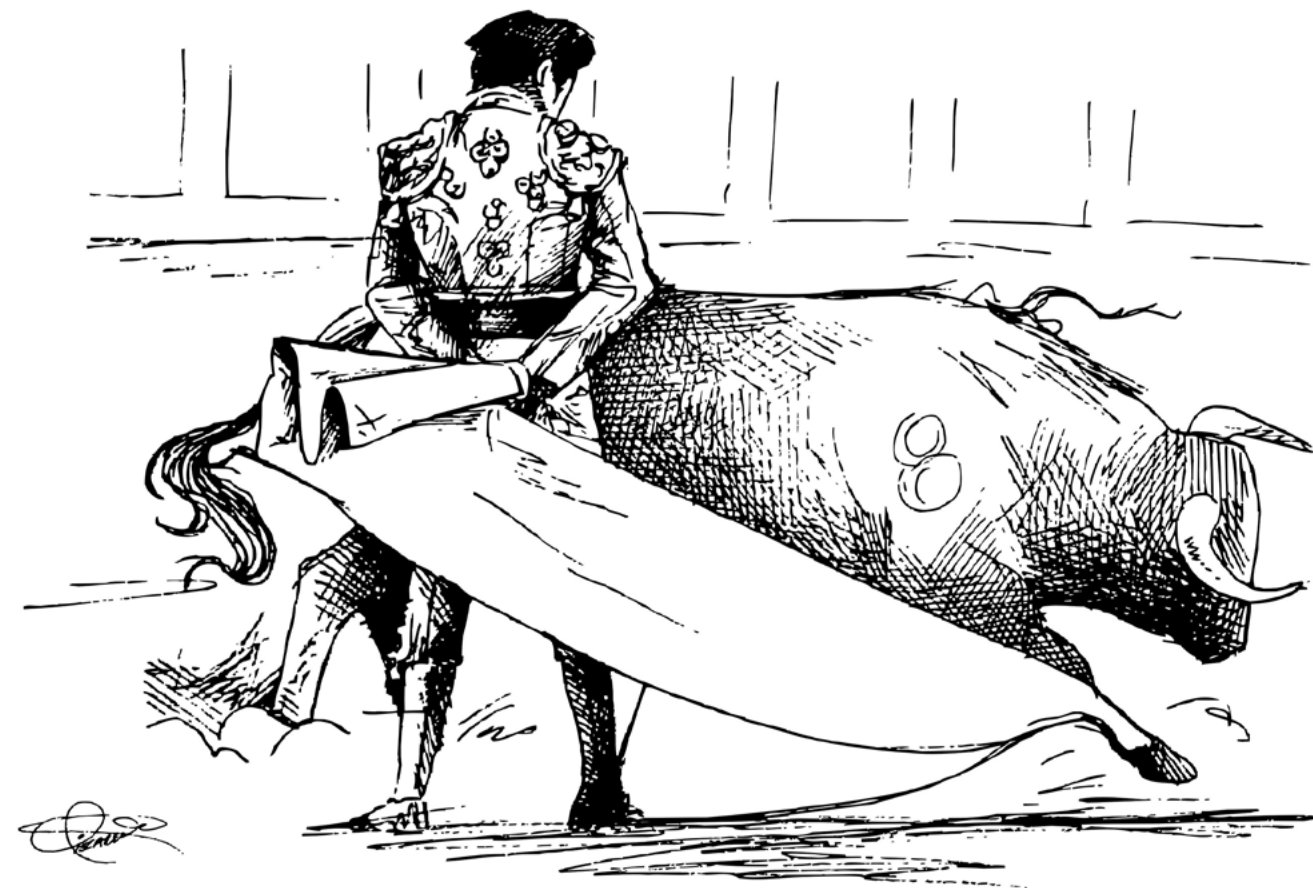
**triono ĉebarila.**- tercio de tablas.  
**triono de banderiloj.**- tercio de banderillas.  
**triono de morto.**- tercio de muerte.  
**triono de stangoj.**- tercio de varas.  
**trofeoj.**- trofeos.  
**trompigejo.**- burladero.  
**tukmovigo.**- lanceo.

**U**

**V**

**vakĵio.**- vaquilla.  
**veroniko.**- verónica.  
**veŝto.**- chaleco.  
**vico.**- tanda.  
**virbovo.**- toro.  
**vosto.**- rabo.

**Z**



PLENA ILUSTRITA  
**TAŬRVORTARO**  
 DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO

— p • q —  
 Lista de palabras esperantizadas y algunos dichos taurinos  
 Listo de enesperantigitaj vortoj kaj kelkaj taŭretosaj diraĵoj

# LISTO DE ENESPERANTIGITAJ VORTOJ

## a

*alpuntiji*

## b

*burelo*

## c

## ĉ

*ĉikero  
ĉikuelino*

## d

*derotii  
derotio, derotiado  
diviso  
duoblapaŝo*

## e

*embestii, embestiadi  
embestio, embestiado  
enĉikerigi*

## f

## g

*gaonero*

## ĝ

## h

## ĥ

## i

## j

## ĵ

## k

*kapotjaĝo, kapotjado  
kapotji, kapotjadi  
kapotjo  
koletjo  
kortiĥo  
kvadriljo*



## l

*lidii  
lidio*

## m

*maletijo  
mano je mano, mano kun mano  
manoletino  
monterjo  
muletjaĝo, muletjado  
muletjo*

## n

*novijaro, novijkurado  
novijisto  
novijo*

## o

*ol-e, oleoo, oleooj*

## p

*pujado*

*pujo  
puntijisto  
puntijo*

## r

*reĥonado  
reĥonadoro, reĥonisto  
reĥoni, reĥonadi  
reĥono  
revolero*

## s

*stokjiado, stokjiaĝo  
stokjii  
stokjio*

## ŝ

## t

*talegiljo  
Taŭromakio  
tientejo  
tienti  
tiento  
toreo  
trapio  
trastoj  
trinĉerado, trinĉeraĝo*

## u

## v

*vakijo  
veroniko*

## z



## Expresiones taurinas usadas como dichos o proverbios en el hablar de la vida diaria.

### Frazoj el la taŭroetoso kiuj transiris en la ĉiutagan paroladon kiel ordinaraĵoj.

**Suerte, matador! > Bonan sorton, matadoro!** Deziri ĉion bonan al iu kiu ekkomencos gravan aferon (por kio oni bezonas kuraĝon aŭ bonŝancon).

**Agarrar el toro por los cuernos > Preni la taŭron per la kornoj.**- Ne eviti solvi problemon.  
Ne forkuri de solvenda problemo.

**Salirle al toro > Stariĝi antaŭ la taŭro.**- Ekkomenci riskan aferon.

**Tirarse al ruedo > Sin tiri en la rondon.**- Kuraĝe ekkomenci, fari ion.

**De lejos se ven los toros > La taŭrojn oni spektas de for.**- Por averti iun pri malkonveno aŭ danĝero, se oni eniras en aferon de alia.

**Ver los toros desde la barrera > Vidi la taŭrojn de la barilo.**- Pro propra konveno aŭ por eviti malkonvenon, resti for de afero.

**Aguantar vara > Rezisti la stangon.**- Kuraĝe akcepti premon aŭ ion kio age malplaĉas, ĝenas aŭ suferigas.

**Hacer el quite > Formeti ion de iu.**- Evitigi ke io endanĝerigu iun aŭ ke ĝi kaŭzu malbonon aŭ malkonvenon al iu.

**Dar largas > Plilongigi ion sendecide.**- Sensesce, senkiale sed konscie ne preni decidon pri io aŭ rilate al iu.

**Estar de capa caída > Esti kun falanta mantelo.**- Ne atingadi sukceson kaj tial esti malbonanimstate.

**Estar para el arrastre > Taŭgi por fortrenigo.**- Esti malbona aŭ malutila por io.

**No hay quinto malo > Neniĝas la kvina (taŭro) estas malbona.**- Kvinfoje, espereble alvenos sukceson.

**Dar la puntilla > Alpuntiji.**- Finigi ies agon aŭ aferon kiun oni ne plu konsideras bona, utila aŭ necesa.

**Salir por la puerta grande > Eliri tra la granda pordo.**- Atingi rekonon pro sukcesa agado.

**Tener sangre torera > Havi toreistan sangon.**- Esti kuraĝa.

**Tirarse a matar > Ĵeti sin mortigi.**- Decideme kaj kuraĝe realigi ion.

**Cortarse la coleta > Tondigi sian harplektaĵon.**- Forlasi ian istokupon.



## PLENA ILUSTRITA TAŬRVORTARO DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO

Algunas plazas de toros mexicanas  
Kelkaj meksikaj taŭroplacoj

# Algunas plazas de toros mexicanas

## Kelkaj meksikaj taŭroplacoj



**Aguascalientes, Monumental**  
Aguascalientes, Monumenta Taŭroplaco



**Aguascalientes, Monumental**  
Aguascalientes, Monumenta Taŭroplaco



**La Manzanilla, Puesta del Sol**  
La Manzanija, Sunsubiro



**Teocaltiche, El Renacimiento**  
Teokaltiče, Renesanco



**Juchipila, Monumental**  
Āučipila-o, Monumenta Tauroplaco



**Cañadas de Obregón, Rodolfo Gaona**  
Kanjadas de Obre-gon, Rodolfo Gaona



**Zacatecas, Monumental**  
Zakatekaso, Monumenta Tauroplaco



**Zacatecas, Monumental**  
Zakatekaso, Monumenta Tauroplaco



**Querétaro, Santa María**  
Ke-reta-ro, Sankta Marino



**Guadalajara, Nuevo Progreso**  
Guadalaharao, Nova Progreso



**Jalostotitlán, Fermín Espinoza Armillita**  
Āalos-toti-tlan, Fermin Espinoza Armillita



**Cañadas de Obregón, Rodolfo Gaona**  
Kanjadas de Obre-gon, Rodolfo Gaona



**La Manzanilla, Puesta del Sol**  
La Manzanija, Sunsubiro



**León, La Luz**  
Leon, Lumeco



**Torreón, Coliseo Centenario**  
Torre-on, Koloseo Jarcento





**Ciudad de México, Plaza de Toros México**  
Mekŝiko-urbo, Taŭroplaco Mekŝiko



**Juriquilla, Provincia Juriquilla**  
Ĥuri-kija, Provinco Ĥuri-kija-o



**Yahualica**  
Jagvaliko



**Guanajuato, sin nombre**  
Gvanahuato, sennoma



**Juriquilla, Provincia Juriquilla**  
Ĥuri-kija, Provinco Ĥuri-kija-o



**Jalpa, Rodríguez Elías**  
Ĥalpa, Rodrigez Elias



**San Luis Potosí, El Domo**  
Sankta Ludoviko Riĉega, Kupolo



PLENA ILUSTRITA  
**TAŬRVORTARO**  
DICCIONARIO TAURINO ILUSTRADO

El autor, el productor y los ilustradores  
La aŭtoro, la subteninto kaj la ilustrintoj

## El autor / Verkinto

Guillermo Macías y Díaz Infante es un abogado mexicano que reside en la ciudad de Aguascalientes. Además de su actuar profesional, él tiene tres pasiones de igual importancia: el ciclismo urbano y de montaña, el toreo (como aficionado) y el Esperanto.

*Guillermo Macías y Díaz Infante estas meksika advokato kiu loĝas en la urbo Aguaskalientes. Krom agadi profesie, li havas tri pasiojn kiuj estas ĉiuj egale gravaj: urban kaj montbicikladon, toreon (kiel ŝatanto) kaj Esperanton.*

Aprendió el Esperanto en el año 2008 y desde entonces se involucró profundamente en el ambiente esperantista. Considerando al Esperanto como una admirable creación de un individuo genial, aprovecha esta obra maestra de la lengua a través de la intercomunicación personas de todo el mundo.

*Li esperantistiĝis en la jaro 2008<sup>a</sup> kaj de tiam li eniriĝis profunde en la esperantistan etoson. Konsiderante Esperanton kiel mirinda kreaĵo de genia homo, li profitas tiun lingvan majstraĵon pere de la interkomunikado kun homoj de la tuta mondo.*

Convencido de que el Esperanto ya es hoy la lengua del futuro, colabora a favor de su expansión, objetivo por el cual participó en el año 2010 como cofundador de Meksika Esperanto-Asocio, A.C., (la asociación de esperantistas mexicanos), organización que actualmente preside.

*Konvinkta ke jam nune Esperanto estas la lingvo de la estonto, li agadas favore de ties disvastigo, celo pro kiu li estis kunfondinto de Meksika Esperanto-Asocio, A.C. en la jaro 2010<sup>a</sup>, organizaĵon kiun li nun prezidas.*



**Guillermo Macías, con sus hijos, tres de ellos esperantistas, saliendo de los toros.**  
*Guillermo Macías, eliranta el taŭroplaco, kun siaj gefiloj, tri el ili esperantistoj.*

# Francisco Guel Macías

## “Paco Guel”

Francisco Guel Macías se formó en el campo de la arquitectura, realizando sus estudios en el prestigiado Instituto Tecnológico y de Estudios Superiores de Monterrey –ITESM- y cuenta con grado de maestría en Gestión Pública Aplicada acreditada en el mismo Instituto.

Con una vasta formación académica en el campo de las ciencias y con una amplia práctica en la arquitectura urbana y en el desarrollo de las ciudades, el arquitecto Guel se ha desempeñado dentro del gobierno municipal como Secretario de Obras Públicas y de Desarrollo Urbano en Aguascalientes.

Paco fue un activo presidente estudiantil y también presidente de asociación de exalumnos del Instituto Tecnológico y de Estudios Superiores de Monterrey durante cuatro años.



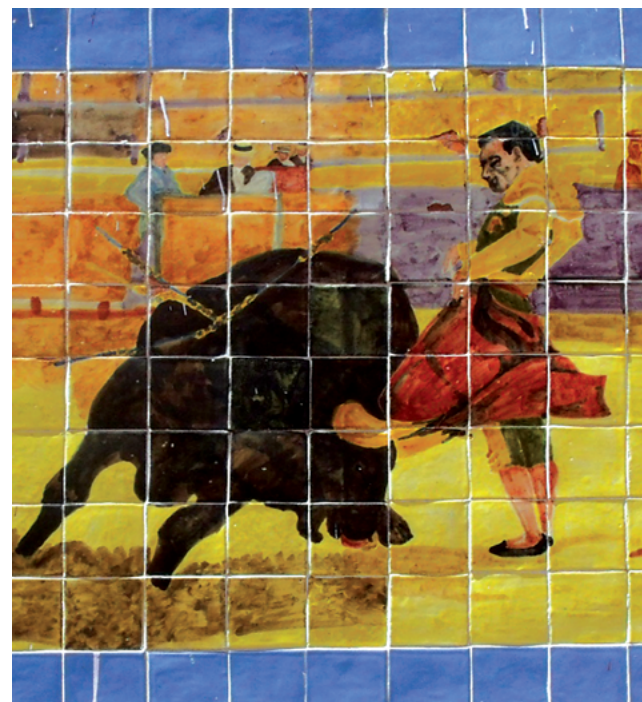
Como profesional, el Arquitecto Guel ha sido catedrático universitario y ha realizado diplomados de especialización tanto en Administración Municipal, como en Desarrollo Sustentable, entre otros y actualmente preside la asociación del Proyecto Nacional por y para México, A.C.

Aficionado a la fiesta de los toros, Paco disfruta el arte, la pasión y la esencia taurina y por ello, aunado a su interés por impulsar proyectos de beneficio para la sociedad, ha otorgado su patrocinio para la realización de este Diccionario Taurino Ilustrado en Esperanto, considerando que a través del mismo y por medio de la Lengua Internacional se da a conocer al mundo la esencia del arte del toreo.

## “Pako Gel”

Francisco Guel Macias formiĝis ĉe la kampo de arkitekturo, studinte ĉe la prestiĝa Instituto Tecnológico de Estudios Superiores de Monterrey –ITESM- kaj atingis gradon kiel Majstro je Aplikita Publika Agado ĉe la sama Instituto.

Havante vastan studformiĝon ĉe la scienca kampo kaj kun ampleksa praktikado pri urba arkitekturo kaj pri evoluigo de urboj, arkitekto Guel laboradis ĉe la municipa registaro kiel Ĉefestrarano de Urba Konstruado kaj Ĉefestrarano de Urba Evoluigo en Aguascalientes.



“Pako” estis aktiva studentestro kaj kvarjara prezidanto de eksstudenta asocio de ITESM.

Profesie, arkitekto Guel estas estinta universitata profesoro kaj diplomiĝis, inter aliaj kampoj, je specializeco pri Municipa Administracio kaj pri Subtenebla Evoluigo, kaj nuntempe prezidas la asocion pri Nacia Projekto por Meksiko, A.C.

Kiel ŝatanto de la festo de taŭroj, “Pako” ĝuas la arton, la pasion kaj la esencon de toreado kaj tial, kune kun sia intereso por impulsi projektojn favore de la socio, disponigis sian mecenatecon por la realigo de tiu ĉi Plena Ilustrita Taŭrvortaro, konsiderante ke pere de ĝi kaj pere de la Lingvo Internacia ekkonigas al la mondo la esencon de la arto de toreo.

También impulsa a Paco Guel el propósito de llevar la presencia de Aguascalientes -ciudad taurina- al mundo, contribuyendo así –a través de esta obra- al conocimiento de esta agradable urbe mexicana entre los habitantes de los países del mundo.

Con una visión de futuro, al apoyar este Diccionario Taurino Ilustrado en Esperanto, Paco decididamente impulsa el conocimiento de este maravilloso instrumento de comunicación lingüística, tanto en México como en el mundo de habla hispana y colabora a favor de generar el acercamiento y comprensión entre los pueblos.

Así, la materialización de este proyecto y sus consecuencias positivas se hacen realidad por el auspicio de Paco Guel, quien con entusiasmo acogió la idea y otorgó su apoyo decidido, ligando así al Esperanto con Aguascalientes a través del mundo del toro, a la fiesta de toros con el Esperanto desde Aguascalientes y a Aguascalientes con el mundo a través del Esperanto. Olé!

Ankaŭ impulsas “Pako Gel”-n la celo kunpreni la ĉeeston de Aguascalientes –taŭrema urbo- al la mondo, kio kontribuas –pere de tiu ĉi verkaĵo- diskonigi tiun ĉi agrablan meksikan urbon inter la loĝantoj de la landoj de la mondo.

Kun vidado al estonto, apogante tiun ĉi “Plena Ilustrita Taŭrvortaro en Esperanto”-n, “Pako” decide impulsas diskonigon de tiu ĉi mirinda lingva komunikilo kaj en Meksikon kaj en la hispanparolantan mondon, kaj kunlaboras favore de la alproksimiĝo kaj kompreniĝo inter la popoloj.

Tiel dirite, realiĝas tiu ĉi projekto kaj ties pozitivaj konsekvencoj, kaŭze de la aŭspicio de “Pako Gel”, kiu entuziasme enbrakigis la ideon kaj disponigis sian decidan apogon, tiele kunligante Esperanton kun Aguascalientes pere de la taŭromondo, la taŭrofeston kun Esperanto ekde Aguascalientes kaj Aguascalientes-n kun la mondo pere de Esperanto. Ol-e!





## Rubén Alberto López González

“Rubén López” (nombre con el cual expone sus obras fotográficas) nació en el seno de una familia dedicada al bordado y heredó de su padre y de sus tíos maternos la afición taurina, quienes tomándolo aún de la mano, lo llevaban a las tientas, por lo que pronto realizó su primera faena a los nueve años de edad, en un festival en la Plaza de Toros San Marcos toreando una becerra de la ganadería del matador Curro Rivera.



*“Rubén López” (nomo kiun li subskribas ĉe liaj fotografaĵoj) naskiĝis ĉe familio dediĉita al brodado, ĥeredinta el lia patro kaj el onkloj la taŭroŝatemon, familianoj kiuj ankoraŭ preninte lin manenmane, kunprenadis lin al la \*tientoj, kaŭze de kio li baldaŭ faris sian unuan taskon, estinte naŭjaraĝa, ĉe la Placo de Taŭroj Sankta-Marko, kie li toreis junbovinon de la taŭrobieno de la iama matadoro Curro Rivera (kur-ro ri-vera).*

Durante su adolescencia toreó un sinnúmero de festivales en múltiples pueblos, teniendo como objetivo el hacerse novillero, para luego tomar la decisión de estudiar y titularse en la carrera de Arquitectura, profesión que hoy combina con su afición práctica al toro.

*Celinte estiĝi \*novijisto, li toreis dum lia juneco ĉe pluraj taŭrfestivaloj en multaj urbetoj. Tamen li poste decidis studi por estiĝi arkitekto, profesion kiun li nune praktikas, kune kun lia taŭrŝatemo.*

En la Arquitectura descubrió el juego de luz y sombra, de claroscuros, lo que junto con su afición al toro lo llevaron a incursionar en la fotografía taurina y por ello a recorrer caminos y brechas a través del campo bravo, cámara al hombro, para captar imágenes taurinas en todo su esplendor.

*Ĉe lia praktikado kiel arkitekto li ekkonas la ludojn de lumo kaj ombro, de lumec-mallumeco, kaj tio, kune kun lia taŭrŝatemo kondukas lin en la taŭrfotografion, kaj do al traŭro tra vojetoj kaj tervojoj trae de la brava kamparo, kamero ĉe la ŝultro, por kapti tutsplendajn bildojn taŭrajn.*

Es cofundador de la revista y concepto Plataforma Taurina, de amplia circulación en el medio de los toros, transmitiendo imágenes, voces y opiniones sobre el acontecer de la fiesta brava.

*Li estas kunfondinto de la gazeto kaj komunikokoncepto “Plataforma Taurina”, kiu vaste cirkulas tra la taŭremula etoso, disvastiganta bildojn, voĉojn kaj opiniojn pri la okazado ĉe la taŭrofestoj.*

Como fotógrafo taurino ha expuesto con gran éxito en diversas ciudades su trabajo, abriéndose paso en el ámbito de la imagen del mundo del toro. Vive actualmente en la ciudad de Aguascalientes, Ags., México.

*Kiel taŭrofotografisto li sukecese partoprenis ĉe ekspozicioj en diversaj urboj, tiele traŭranta la vojon de la taŭrobilda kampo. Li nune loĝas en la urbo Aguascalientes, Meksiko.*

Su dirección electrónica es / jen lia retadreso [plataforma\\_taurina@hotmail.com](mailto:plataforma_taurina@hotmail.com)  
Su perfil en Facebook es / jen lia feisbuka profilo: [plataformataurina](https://www.facebook.com/plataformataurina)

## José Alberto Tiscareño Rodríguez

Siendo originario de Aguascalientes, “Tiscareño” (nombre con que firma sus obras) se ha desempeñado y ha destacado como caricaturista y dibujante para diversos medios de comunicación masiva –periódicos y revistas- mexicanos y extranjeros, tanto de Aguascalientes, Zacatecas y de Monterrey, como de Estados Unidos, difundiendo a través de sus admirables imágenes que plasman la realidad que nos quiere transmitir, ya sea con ironía, con buen humor o con toda seriedad todos los temas del acontecer local, nacional e internacional, ya sea en lo social, en lo político, en lo deportivo y en muchos ámbitos más.

*Naskiĝinte en Aguaskalientes, “Tiscareño” (-tis-ka-reño-, nomo kun kiu li subskribas siajn artaĵojn) elstariĝas kiel karikaturisto kaj desegnisto kunlaborante por pluraj amaskomunikiloj –kaj ĵurnaloj kaj gazetoj- kaj meksikanoj kaj eksterlandaj, kaj de Aguaskalientes, Zakatekaso kaj de Montereĝo, samkiel de Usono, disvastiganta pere de liaj admirindaj bildoj kiuj kaptas la realon kiun li volas sciigi al ni, aŭ ironie, aŭ bonhumore aŭ serioze, ĉiujn aspektojn de la socia, politika, sporta kaj riĉplena okazantaro kaj loka, kaj nacia kaj internacia.*

La realidad la capta Tiscareño, a través de sus trazos, de una manera precisa, con gran detalle y fidelidad y desde luego transmite las expresiones y sentimientos de los rostros y cuerpos que plasma, transmitiendo también la viveza de objetos, cosas y animales que dibuja.

*La realon kaptas Tiscareño pere de liaj strekoj, precize, kun ĝusta detalado kaj simileco, kaj kompreneble li dissciigas la esprimojn kaj sintenojn el la vizaĝoj kaj el la korpoj kiujn li bildigas, dissciigante ankaŭ la vivecon de objektoj, aĵoj kaj bestoj kiujn li desegnas.*

Igualmente Tiscareño es un artista del lápiz, la tinta y el color en la técnica del retrato y también del dibujo panorámico. Desde luego su arte lo ejerce también a través del dibujo digital a través de las diferentes técnicas aplicables.

*Samekiel, Tiscareño estas artisto je krajono, je inko kaj koloro ĉe la tekniko de retrato kaj de la panorama desegnado. Kompreneble lian arton li ankaŭ realigas pere de elektronika desegnado, laŭ la diversaj aplikeblaj teknikoj.*

Su trabajo lo desarrolla tanto para instituciones públicas, privadas como para personas, individuos y toda clase de organizaciones locales, nacionales e internacionales. Actualmente vive en la ciudad de Aguascalientes, Ags., México.

*Lian agadon li realigas kaj por publikaj kaj por privataj institucioj, samkiel por homoj kaj por ĉiutipaj organizaĵoj kaj lokaj, kaj naciaj kaj internaciaj. Li nune loĝas en la urbo Aguascalientes, Meksiko.*

Su dirección electrónica es / jen lia retadreso [tiscarton@hotmail.com](mailto:tiscarton@hotmail.com)  
Su perfil en Facebook es / jen lia feisbuka profilo: [tiscorp](https://www.facebook.com/tiscorp)



Editado y publicado por / Eldonita kaj publikigita de  
**Guillermo Macías y Díaz Infante**  
para su uso en las actividades de / por la uzado en la agado de  
Meksika Esperanto-Asocio, A.C.

Diseño Editorial de / Eldona Dizajno de  
**LDG Luis Daniel Ramírez Padilla**  
[luisdaniel.dg@gmail.com](mailto:luisdaniel.dg@gmail.com)

Esta edición se terminó de imprimir en Octubre de 2013.  
Impresa en la ciudad de Aguascalientes, Ags., México,  
y consta de 500 ejemplares.

Elirinta el presejo en Oktobro de la jaro 2013a.  
Presita en la urbo Aguascalientes, Ags., Meksiko,  
kvante de 500 ekzempleroj.

**Créditos sobre la autoría de las fotografías, dibujos e imágenes / Agnosko pri aŭtoreco de fotografaĵoj, desegnoj kaj bildoj.**

TODAS LAS FOTOGRAFÍAS que se contienen en este Diccionario Taurino Ilustrado son de la autoría de RUBÉN LÓPEZ, con excepción de las que se precisan a continuación / ĈIU FOTOGRAFAĴOJ enhavitaj en tiu ĉi Plena Ilustrita Taŭrvortaro apartenas al la aŭtoreco de RUBEN LOPEZ, escepte de la jenaj:

Autoría de Guillermo Macías y Díaz Infante / *Aŭtoreco de Guillermo Macías y Díaz Infante*: las de las páginas/tiuj ĉe la paĝoj 9, 15, 16, 17, 24, 25, 26, 43 (Tauromaquia / Taŭromakio, Cartel/Taŭrafiŝo), 44, 45 (excepto/escepte corrales/kraloj), 46 (vara/pikstango, carretilla/taŭrimitaĵo), 48 (novillo/novijo), 52 (maletilla/maletijo), 53 (ganadero/taŭrobienmastro, monosabio/servisto), 54 (paseillo/paradeto), 58 (tercio de varas/triono de stangoj), 60 (banderillar/banderilli), 64 (cortijo/kortiño), 67, 69, 70, 74 (superior, izquierda/supra, maldekstre), 75, 77, 78, 79, 80, 81 (superior, izquierda/supra, maldekstre), 85 (inferior izquierda/malsupra, maldekstre), 86, (abajo, izquierda/malsupra, maldekstre), 88, 92 (superior, izquierda/supra, maldekstre; en medio, meza), 93 (supra, maldekstre), 94, 101 (inferior, malsupra), 102 (La Manzanilla/La Manzanija) kaj 108.

Autoría de Juan Pablo Macías Montes / *Aŭtoreco de Juan Pablo Macías Montes*: las de las páginas/tiuj ĉe la paĝoj 18, 38, 45 (burladero/trompigejo; callejón/etirejo), 50 (ganadería/taŭrobieno; lote/lotaĵo), 51 (camisa/ĉemizo), 64 (tentadero izquierdo/maldekstra tientejo), 85 (superior derecha/supra, dekstre) y/kaj 104 (Plaza México/Taŭroplaco Meksiko).

Autoría de Juan Manuel Robledo G. / *Aŭtoreco de Juan Manuel Robledo G.*: la de la página/tiu ĉe la paĝo 10.- Autoría de Abril Rábago / *Aŭtoreco de Abril Rábago*: la de la página/tiu ĉe la paĝo 27.- Pertenecen a los interesados, las de las páginas / *Apartenas al la interesantoj*, tiu ĉe la paĝoj: 6, 18 (superior izquierda/supra, maldekstre), 19 (superior derecha/supra, dekstre), 20, 22 (superior izquierda/supra, maldekstre), 107, 110 y/kaj 111.

TODOS LOS DIBUJOS A MANO que se contienen en este Diccionario Taurino Ilustrado son de la autoría de TISCAREÑO, con excepción de la de la página 109, que es de la autoría de Rocko. / ĈIU MANFARITAJ DESEGNAĴOJ enhavitaj en tiu ĉi Plena Ilustrita Taŭrvortaro apartenas al la aŭtoreco de TISCAREÑO, escepti de tiu ĉe la paĝo 109, kies aŭtoreco estas de Rocko.

Las IMÁGENES de las páginas 7, 8, 21 y 28 son de dominio público. / La BILDOJ de la paĝoj 7, 8, 21 kaj 28 apartenas al la publika disponebleco.

El LOGOTIPO de MEA, que aparece en esta obra, entre otras en la página 12, es propiedad de Meksika Esperanto-Asocio, A.C. / La LOGOTIPO de MEA, kiu aperas, interalie, ĉe la paĝo 12, estas leĝa propraĵo de Meksika Esperanto-Asocio, A.C.

*Toreado, esence, estas la estetika kondukado de la bruta forto de naturo, elmontrita per la natura agreseco de taŭro. Nenio pli for de la realo ol la ideo pri krueleco je toreo. Neniam torero intencas suferigi la taŭron; neniam la spektanto ĝuas la sangon. Toreado estas vaste malkonata kaj miskomprenata.*

*Tiu ĉi Plena Ilustrita Taŭrvortaro -PIT- celas, pere de la mirinda lingvo internacia -Esperanto- enkonduki en la realon de toreo la esperantiston kiu emas ekscii kaj kompreni la profundan econ de tiu ĉi homa agado kiu kreas arton, eĉ riske de la homa vivo mem.*

*Kompreneble PIT celas ankaŭ enirigi la taŭroŝatantojn en la mirindan mondon de Esperanto.*



El toreo, esencialmente, es la conducción estética de la fuerza bruta de la naturaleza, expresada por la natural bravura de un toro. Nada más lejos de la realidad, que la idea de crueldad en el toreo. Nunca un torero intenta hacer sufrir al toro; nunca el espectador se regocija en la sangre. El toreo es desconocido o equivocadamente entendido por muchos.

Este Diccionario Taurino Ilustrado -DTI- tiene por objetivo, a través de la maravillosa lengua internacional -Esperanto- introducir en la realidad del toreo al esperantista que quiere saber y comprender la profunda esencia de esta actividad humana que crea arte aún a costa de la vida humana misma.

Desde luego este DTI pretende también hacer entrar a los aficionados taurinos en el maravilloso mundo de Esperanto.

